

અથ શ્રી

અભિમન્યુનો

ચક્રવો.

(કડવાં કપ નો)

રચનાર

બાસ વલ્લભરામ મુરજરામના શીષ્ય

બાસ મગનલાલ દયારામ પંડ્યા.

રાવપુર કાપડીવાડ-અમદાવાદ

જાપી પ્રસિદ્ધ કર્તા.

હરીભાઈ દલપતરામ પટેલ.

શહાપુર-અમદાવાદ.

(સર્વ હક્ક સ્વાધિન રાખ્યા છે.)

આવૃત્તિ ૨ છે.

પ્રત ૧૦૦૦

અમદાવાદ શહાપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં પ્રસિદ્ધ
કર્તાએ પોતાના “ અન્થોદય ” પ્રેસમાં જાપી.

સંવત ૧૯૭૬

સને ૧૯૨૦

કૌમ્બત. ૦-૮-૦

૫૮૭૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૅપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૮-૪૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ અભિનવજી ૨૧.૩૧૫૦

વિષય દ : ૯

ગ્રંથપ્રકાશ વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગ્રંથપ્રકાશ કોપીરાઈટ સમિતિ

૮૪

અથ શ્રી

અભિમન્યુનો ચક્રવો.

કડવું ૧ લું—રાગ આશાવરી.

વૈશમપાયન એણી પેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજય રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, ચક્રવાનો મહીમાય. ૧ અરબુન કૃષ્ણ બે ગયા
પાતાળે, મારવા તાડુકી દહીત; પૃથ્વિમાં રહ્યા કૌરવ પાંડવ, સૌ સૌની
સેન્યા સહીત. ૨ તંબુમાં આવી છત્રપતિ કહે. સુણો ગુરૂ મહારાજ;
અરબુનજી ગયો પાતાળમાં તે, લાગ મળ્યો ઠીક આજ. ૩ પારથ
વિના બે કદી સ્થલે, યુદ્ધનો આરંભ થાય; જીતે એવો કોઈ નથી
માટે, પાંડવ સેન્ય હણાય. ૪ તે માટે ગુરૂ કાલ સવારે, યુદ્ધનો કરો
આરંભ; ગુરૂ કહે કોટી બ્રહ્માંડ કાળે, 'ચક્ર' નહિ રણસ્થંભ. ૫ પ્રતિજ્ઞા
સ્થંભ કેરી લીધી છે, મેં તો આપો આપ; પારથ વિણ યુદ્ધ સ્થંભે
કરું, લાગે બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ. ૬ દુર્યોધન કહે પાપ બધુંએ, લેઉં હું
મારે માથે; લાગ ફરીથી નહીં મળે આવો, રાત્રુ હણો તમ હાથે. ૭
દ્રોણ કહે તું મથી મરે સ્થંભે, મામલો નહીં મચાવું; તેમ છતાં હોય
મરજી તારી તો, કોઠા યુદ્ધ રચાવું. ૮ છત્રપતિ કહે કેવું કોઠા યુદ્ધ,
પહેલું મને સમજવો; દ્રોણ કહે એક સાત કોઠાનો, રચવો ગઢ
ચક્રવો. ૯ પહેલો કોઠો પાપાણુનો, બીજો વજ્રતણો ઉર આણો; ત્રીજો
ત્રાંબાનો ચોથો ચાંદીનો, પાંચમો કનક પ્રમાણો. ૧૦ છઠો કોઠો સપ્ત
ધાતુનો, સાતમો છાણુ માટીનો; ગઢ ચક્રવો એ સાત કોઠાનો, યુદ્ધમાં
ખરી આંટીનો. ૧૧ પહેલે કોઠે સો બીજે બસો, ત્રીજે ત્રણસેં દ્વારો;
ચોથે ચારસે પાંચમે પાંચસેં, છઠામાં છસેં ધારો. ૧૨ સાતમે કોઠે
સાતસેં દ્વારો, સંદેહ ધરશે ન કોય; ધ્વજ પતાકા શિખર સરવે,
એ પરમાણુ હોય. ૧૩ સાત કોઠામાં કેટલા ચોક્કા, તેનો કહું વિસ્તાર;
પહેલે હજાર, બીજે બે હજાર; ત્રીજે ત્રણ હજાર. ૧૪ દરેક કોઠે ચઢી-
યાતા ચોક્કા, અઠ્યાવીસ હજાર થાય. ૧૫ મોખરે મારથી ચોક્ક
૩ કેકો, જરૂર રાખવો બેઘંએ; આપણામાંથી અકેક કોઠો, માથે રાખી
હોયો કોઈએ. ૧૬ તેમાંનો પહેલો પાપાણુ કોઠો, તે તો રાણું છું હું
માથે; કૃપાચારજ કહે બીજો કોઠો, જીતવો મારે હાથે. ૧૭ અધ-
સ્થામા કહે ત્રીજો મારો, ચોથો લીધો રાજા કરણે; દુર્યોધન કહે

પાંચમો લીધો મેં, નમાવા શત્રુને ચરણે. ૧૮ સહ્ય કહે છોડા મારે માથે, બોલી વળ્યા મોટા ઘાટે; જ્યદ્રથ કહે કોઠો સાતમે તે તો, લીધો મેં શીર સાટે. ૧૯ એ પ્રમાણે સાત અંત રથી, કોઠા લીધા માથે જ્યારે; દ્રોણ કહે કોઠા રચીશ હું તો, નક્કી કાલ સવારે. ૨૦ કૌરવ લોકો વાત સાંભળી, પામ્યા ઘણા આનંદ; પાંડવને ૧છી પત્ર લખ્યો એક, મળી પ્રપંચીનું વૃંદ. ૨૧ શત્રુની મામાએ સલાહ આપી, પહેલું લખાવ્યું પાંડવ નામ; આંટી ખનાખર લખાવી અંદર, તરકટીયો એ તમામ. ૨૨ અરજીન વિણ યુદ્ધ બંધ રહ્યું તે, કેમ ગમે ભાઈ તમને; યુદ્ધ વિના તો ઘડી પલકે એક, ગમતું નથી અહીં અમને. ૨૩ ગુરૂએ પ્રતિજ્ઞા કરી છે તેથી. સ્થભે તો યુદ્ધ ન થાય; અકળામણુ તેથી આવે અતિશે, યુદ્ધ વિના ના રહેવાય. ૨૪ તેટલા માટે મેં દ્રોણની પાસે, કોઠા રચાવ્યા છે સાત; અથ ઇતિ બધી કોઠા વ્યુહની, વિસ્તારીને લખી વાત. ૨૫ સ્થંભથી જુદા કોઠા રચ્યા એ, દીધું બધું દરશાવી; વહાણું વાચે યુદ્ધમાં આવજો, તમે સૌ સેન્યા ચઢાવી. ૨૬ જો કદી યુદ્ધમાં નવ આવો તો, રંક જેવા તમે રાયા; ખરા ક્ષત્રાણીના બાળ નહીં તમે. જાણીશું હુંડીના જાયા. ૨૭ યુદ્ધમાં આવો કે હુંડીજાયા થાઓ, મુકી ના દેશેા માપ; બેમાંથી વચન એક ન પાળો તો, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ. ૨૮ પત્ર લખી એવો મોકલી દીધો, સેવક સાથે ત્યાંય; પાંડવ સભામાં જઈને તે આપ્યો, ધર્મતણા કરમાંય. ૨૯ ધર્મે ધસીને પત્રજ વાંચ્યો, ભડક્યા મન ભુપાળ; કોઠા યુદ્ધનું નોતરૂ જાણી, પડી પેટમાં ફાળ. ૩૦ ધરમે પછી પત્ર તે તો આપ્યો, સહદેવજીને હસ્ત; વીરા વિચારી પત્ર વાંચ્યો, સાંભળે સભા સમસ્ત. ૩૧ સહદેવે વાંચ્યો શરૂ કર્યો, મુણે આતુરતા ભર્યા લોક; શબ્દ કોઠા યુદ્ધ કાને પડતાં, પ્રકટયો પુરણ શોક. ૩૨ જોવા લાગ્યા એક એકના સામુ, ત્યાં તો સમાના જન; એ યુદ્ધ કેવું ને કેમ થતું હશે, ગભરાયાં સૌનાં મન. ૩૩ ધરમરાજ ધૈર્ય તજીને, સભામાં થરથર ધ્રુજે; શોકના સાગરે સર્વ પડ્યા, એકે દેશ દશ્યા નવ મુજે. ૩૪ ભીમ કહે ભાઈ કોઠા એ કેવા, વાવ્ય કે અંગરખાના; મારી ગદાથી ભુકો કરૂ ભાગી, કોઠા હશે એ શાના. ૩૫ સહદેવ કહે વીરા કારમા કોઠા, તારી ગદાને ન ગાંઠે; અરજીન વિણ કોઈ કોઠા ન જાણે, એ ભણ્યો છે મુખ પાઠે. ૩૬ ધર્મ રાજા ધરણી સામુ, જોઈને આજુ વીમાસે; સાથે સભા ભારે શોક કરે છે, હવે વલે શી થાશે. ૩૭ ધર્મ કહે મુણ સહદેવ વીરા, અરજીન વિણ કોણ લડશે; ઉપાય બતાવો નહીં તે મારે, વણ મ્હોતે મરવું પડશે. ૩૮ અરેરે પાપીએ

પ્રપંચ કીધો, વીરા વલે તો શી થાશે; હાનો કે નાનો ઉત્તર પત્રનો, હવે શી રીતે અપાસે. ૩૯ સહદેવ કહે સંતાપ ન કરશો, બીડુ એક બનાવો; જાણુ હશે તે ઝડપી લેશે, સભાની મધ્ય મુકાવો. ૪૦ તેવે સમે બીડુ ખાસઠ પાનનું, મેજ ઉપર મુકી દીધું; સભામાં સુચના આપી પણુ, કોઈએ ને નવ લીધું. ૪૧ એવામાં આવ્યા વન ગયેલા, ગટોરગચ્છ અભેમાન; સભાના દારની આગળ આવી, ઉભા બેઠે સંતાન. ૪૨ ગટોરગચ્છ તો સભામાં આવી, ખાપ પાસે બેસી ગયો; માનીતો છે તે માન મળ્યા વિના, અભેમાન્યુ ઉભો રહ્યો. ૪૩ ધરમે દીકો જ્યારે માનનો ભોગી, લીમને સાન બતાવી; માન મળ્યા વિના રીસાઈ જાસે, માટે લાવો બોલાવી. ૪૪ લીમ કહે બેટા પધારો અંદર, શું ઉભા માન ખાવા; મરણુ વેળા માનશું માગો, સૌના બેઠા જીવ જાવા. ૪૫ અભિમન્યુ કહે કાકા મારા, કેમ હું માન ન માગું; તમ સરીખા માથે જ્યાં સુધી, ત્યાં સુધી કરીશ તાગુ. ૪૬ પણુ કહો કેમ જીવ જવા બેઠા, એવું બોલ્યા તમે શાથી; લીમ કહે જીવ લે એવો પત્ર, આવ્યો છે કૌરવમાંથી. ૪૭ અભિમન્યુ કહે જોઈ એ પત્ર, એમ કહી લીધો હાથ; કોઠા યુદ્ધની વાત વાંચી ઘણો, હરખાયો દીલ સાથ. ૪૮ કહેવા લાગ્યો સભામાં સૌને, શોક કરો છો શા માટે; કોઠા યુદ્ધની વિદ્યા હું જાણું, અળગા કરોને ઉચાટ. ૪૯ એમ કહી પેલું બાડું પડેયું, ઝટ એ ઝડપી લીધું; જરૂર કોઠે હું લડવા જવાનો, કહી મુખમાં મુકી દીધું. ૫૦ પણુ બાડું ખાતાં સાંભળી આવ્યું, કાકા છ કોઠા હું ભણીયો; ભણુનરમાં બાકી સાતમે કોઠો, નથી એનો ગુણુ ગણીયો. ૫૧ લીમે જાણ્યું કૈકય વળશે માટે, બોલી ઉઠ્યો દીલ સાથે; સાતમે કોઠો મને આવડે છે, જા તે કોઠો મારે માથે. ૫૨ ત્યારે શાખારી સૌ જાણુ બોલ્યા, હરખાયા લોક તમામ; ધન્ય ધન-જયના સુત સુતા, ધન્ય વીરા તારી હામ. ૫૩ તરત તે વેળા સભાની મધ્યે, પુત્ર્યો અરજીન બાળ; વિધ વિધ વાજાંના નાદની સાથે, પહેરાવી રણમાળ. ૫૪ અભિમન્યુ ત્યારે નમન કરીને, ત્યાંથી થયો તે વિદાય; સુભદ્રાના તંબુમાં આવ્યો, લાગ્યો માતાજીને પાય. ૫૫ સુભદ્રાએ પુત્રને દેખી, આનંદ અદકો દેખાડ્યો; હુલાવી માથે હાથ મુકીને, પોતાની પાસે બેસાડ્યો. ૫૬ વિશ્રામ-બેસાડ્યો બાળક કને, બોલ્યાં માત વચનરે; વ્યાસ મગન વાણી વડે, સુણો શ્રોતા જનરે. ૧

કડવું ૨ જી—રાગ કેદારો.

વળતા બોલીયા રે, ઝડપી વૈશમપાયન વચન; રનેહે સાંભળો રે,
 રૂડા જનમેજય રાજન. ૧ તંબુમાં તે તકે રે, બેઠાં સુભદ્રા સુત સાથ;
 કર ચુંબન કરી રે, તેના અંગે ફેરવ્યો હાથ. ૨ હાંડી હાલમાં રે,
 ક્યાંથી આવ્યા સુજ સંતાન; આવું સભા થકી રે, એવું બોલ્યો અભે-
 માન. ૩ સુભદ્રા કહે રે, બેટા યાગોને સુજ વહેમ; હવડાં સભા માંહી
 રે, વાળાં બંધ પડ્યાં હતાં કેમ. ૪ બંધ પડ્યા પછી રે, પાછાં
 વાગ્યાં આનંદભેર; કારણ તેહનું રે, સુજને સમજાવો સૌ પેર. ૫
 વળી આ તમ તાણું રે, પુજન કોણે કીધું ભાલ; કીધું ક્યાં થકી રે,
 આવું સુખડું લાલ ગુલાલ. ૬ રૂડા કંઠમાં રે, આ કોણે પહેરાવ્યા
 હાર; તે સૌ કહો મને રે, મારા લાડકડા કુમાર. ૭ વળતાં બોલીયો
 રે, અભિમન્યુ એમ વચન; પારથ ગયા પછી રે, સભામાં આવ્યું
 એક વિધન. ૮ દુઃખ દેવા ફેરે રે, દગલબાજ દુર્યોધન; નવતર જાતનું
 રે, એણે ચુક્યું કર્યું ઉપજન. ૯ દ્રોણ ગુરૂ કને રે, રચાવ્યા કપટે કોઠા
 સાત; માંડી સુખથી રે, માને સમજાવી સૌ વાત. ૧૦ તે કારણ થકી
 રે, પ્રગટ્યો શોક સભાની માંય; વાળાં વાગતાં રે, તેથી બંધ પડ્યાં
 હતાં ત્યાંય. ૧૧ કોઠે જઈ લડે રે, એવો યોદ્ધા ન મળે કોઈ; બેઠા
 બળ વિના રે, સામું એક એકના બેઠ. ૧૨ તકે હું ત્યાં ગયો રે,
 સુણી કોઠા ચુકની વાત; તે તો ચુકનું રે, મેં બીડું ઝડપ્યું સુજ માત.
 ૧૩ તે સુખ મેં ધર્યું રે, તેથી સુખ છે માફ લાલ; કોઠા જીતવા રે,
 ચુકે હું ચક્રવાનો કાલ. ૧૪ તેના કારણે રે, મા મને આરોપી રણ-
 માળ; આનંદ ઉપન્યો રે, તેથી વાગ્યાં વાઘ વિશાળ. ૧૫ સુભદ્રા
 સાંભળી રે, કહે છે હાંસી ન કરો પ્રાત; હું સમજી બધું રે, કહોને
 સાચે સાચી વાત. ૧૬ પુત્ર કહે માવડી રે, જીકું જરી ન જાણો આપ;
 જીકું જો કહું રે, સુજને બ્રહ્મત્યાનું પાપ. ૧૭ માતા સાંભળી રે, તે
 તો તર્ત પડી ત્યાં ધણું; બની બે બાકળી રે, જાણે માથે આવ્યું મર્ણ.
 ૧૮ છકેલા છોકરા રે, શું તું કરી બેઠો એ કામ; વૃદ્ધની વારતા રે,
 ત્યાં તારી ન પહોંચે હામ. ૧૯ નાખ્ય સુખ ધોઈને રે, વળી એ રેંકી
 દે રણમાળ; બાળક બુદ્ધિમાં રે, ચુધ્ધ એ ન ઘટે મારા બાળ. ૨૦
 મા સુખ બીડવું રે, બાધું મેં મીથ્યા નહિ થાય; બ્રહ્માદિકથી રે,
 રોક્યો સુજને નહી રખાય. ૨૧ સુભદ્રા સાંભળી રે, કરવા લાગી
 બાજો કલેશ; ઉઠી કળકળી રે, માફ નહી માને લવલેશ. ૨૨ એવું
 જાણીને રે, સુત પાસેથી થઈ વીદાય; હૃદય શીશ કુટતી રે, આવી

ધર્મ સભાની માંય. ૨૩ કર ઉચ્ચા કરી રે, કળકળી કેવા લાગી ત્યાંય. ઓ જેઠ બાપજી રે, પેટ લગાડી લ્હાય. ૨૪ વડીલ વૃદ્ધ થઈ તમે રે, વીચાર્યું નહી કેમ દીલ સાથ; ભુલ ભારે કરી રે, બીડું દીધું બાળક હાથ. ૨૫ શીશુ સમજે નહી રે, બીડું બાવાનું તે ખાય; તમ જેવા છતાં રે, શું એ અરભક યુદ્ધે જાય. ૨૬ કર્મ યોગે કરી રે, એનો બાપ મળે નહી ઘેર; ઘાટ ઠીક ગોઠવ્યો રે, એવું એના પર શું જ્ઞેર. ૨૭ બળીયા મોકલો રે, જેની ટકે યુદ્ધમાં જાત; કુંવર કોમળ અતિ રે, તેની થાય વડીમાં ઘાત. ૨૮ પારથ પુકયથી રે, આજે જણાઈ આવ્યું જેર; મુજને માને નહી રે, એવો સમજાવ્યો શી પેર. ૨૯ મરાવો પુત્રને રે, તેથી તાઢક તમને થાય; કહી કેસ કંઠમાં રે, નાંખ્યા સુભદ્રાએ ત્યાંય. ૩૦ સભામાં તે તકે રે, ઘાડો ગભરાયો સૌ સાથ; ધર્મે ધ્રુજી કહ્યું રે, હાંહાં ભાઈ આલો કોઈ હાથ. ૩૧ પુત્રની પાસથી રે, સુભદ્રા ગઈ છે જે વાર; પાછળ પ્રેરી છે રે, કુંતાએ ત્યાં દ્રૌપદી નાર. ૩૨ તકે તે ઉછળી રે, આલ્યા સુભદ્રાના હાથ; પાસ કેશ કહાડીને રે, બાઈએ બળે લીડાવી બાથ. ૩૩ ધોરીધર ધર્મ ત્યાં રે; દેખી સુભદ્રાનો ડોળ; થર થર ધ્રુજતા રે, જેનું ચીત ચડ્યું ચગડોળ. ૩૪ પસ્તાવો પામીયા રે, સુણી બાઈના બાલ તમામ; ખરેખર ના બને રે, કુંજરનું કીડીથી કામ. ૩૫ હવે હું શું કરું રે, જોશી સહદેવ સુણ નરેશ; હડીલો બાળ છે રે, કોઈનું નહી માને લવલેશ. ૩૬ માટે પુત્રનેરે, મારે કહેવું પડે ન કાંય; સુભદ્રા તાણું રે, સાથે સમાધાન મન થાય. ૩૭ તેવો હોય તો રે, પહેલો બતાવો કાંઈ ઉપાય; શું કરવા થકી રે, યુદ્ધે અભિમન્યુ ના જાય. ૩૮ સહદેવ કહે વીરા રે, જો કદી આવે એની નાર; તેને દેખતાં રે, નહિ નીકળે એ તાંબુ બહાર. ૩૯ બંધુ બોલીયા રે, વચમાં આડી રહી એક રાત; આવે શી રીતે રે, યુદ્ધે ચડવાનો પરભાત. ૪૦ રૂડા રાયકા રે, તેડાવો કહે છે સહદેવ; સાધન શાંદનાં રે, તે તેડી લાવે તતખેવ. ૪૧ સુણી વારતા રે, સેવક તરત કર્યા તૈયાર; સૌ સમજાવીને રે, પ્રેર્યા રણભુમિ મો-આર. ૪૨ સેવકે સંચરી રે, ઢંઢેરો દીધો રણમાંય; સુણી રાયકા રે, ટોળેટોળાં આવ્યાં ત્યાંય. ૪૩ તેમાંથી તારવી રે, ખરા બોળી કહાડયા જણ ચાર; રાજો કાજલો રે, રૂપો રત્નો તેણી વાર. ૪૪ તેડી લાવીને રે, ઉભા રાખ્યા સભાની બહાર; સેવકે સંચરી રે, સભામાં કીધા સમાચાર. ૪૫ તરત હુકમ કર્યો રે, ધર્મે રાખી દૃઢયે ધીર; સભામાં રાયકા રે, મોકલો વારા ફરતી વીર. ૪૬ વિશ્રામ-વારા ફરતી મોકલો, રાયકા આણે ઠામ રે; વ્યાસ મગન વાણી વટે, શ્રોતા સુણો તમામ રે. ૨

કડવું ૩ જી—રાગ સૌરઠ.

વૈશમપાયન એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય રે; વિસ્તારી
 તુજને સંતળાવું, રાયકો તણો મહિમાય રે. ૧ પહેલો રાયકો રાજો
 ચાલ્યો, ઉભો સભામાં આવી રે; હે હે રાજા હું કામ પડ્યું માફ,
 બોલ્યો શીશ નમાવી રે. ૨ ધર્મ રાજા કહે છે જાઓ, વિરાટ નગરે
 અત્યારે રે; ઓત્રા વહુને તેડીને તમે, કહો ભાઈ આવો ક્યારે રે. ૩
 રાજા થઈ રાજો રાયકો બોલ્યો, હું જાઉં અત્યારે રે; ઓત્રાબાઈને
 તેડીને આવું, ચોથે દહાડે સવારે રે. ૪ સુણી સુભદ્રાને ટીસ ચઢી
 કહ્યું, કાળા મેંના ક્યાં આવ્યો રે; મારા રડયા તારું કામ નથી કહી,
 ખારણે કાઢી સુકાવ્યો રે. ૫ બીજો રાયકો કાજો આવ્યો, ઉભો
 સભાની માંય રે; હે હે રાજા હું કામ પડ્યું માફ, કહીને લાગ્યો પાય
 રે. ૬ ધર્મરાજા કહે છે અત્યારે, વિરાટ નગરે જાવો રે; ઓત્રાવહુને
 તેડીને તમે, કહો ભાઈ ક્યારે આવો રે. ૭ કાજો રાયકો બોંખારી
 બોલ્યો, હું જાઉં અત્યારે રે; ઓત્રાબાઈને તેડીને આવું, ત્રીજે દહાડે
 સવારે રે. ૮ સુભદ્રાને શોક થયો કહ્યું, આવ્યો અમાગી ક્યાંથી રે;
 પાપી પીટયા તારું કામ નથી કહી, કહાડી સુકાવ્યો ત્યાંથી રે. ૯
 ત્રીજો રાયકો રૂપો આવી, ઉભો નમાવી શીશ રે; હે હે રાજા હું કામ
 પડ્યું માફ, કહોને આણે દીશ રે. ૧૦ ધર્મરાજા કહે છે જાવો, વિરાટ
 નગરે અત્યારે રે; ઓત્રાવહુને તેડીને તમે, કહો ભાઈ આવો ક્યારે રે.
 ૧૧ રૂપો રાયકો ગાજીને બોલ્યો, હું જાઉં અત્યારે રે; ઓત્રાબાઈને
 તેડીને આવું, બીજે દહાડે સવારે રે. ૧૨ ખેદ થયો સુણી સુભદ્રાને,
 કીધો તિરસ્કાર રે; જા જા તારું કામ નથી કહી, કહાડી સુકાવ્યો
 ખહાર રે. ૧૩ ચોથો રાયકો રત્નો ચાલ્યો, એનું શું રે વખાણું રૂપ
 રે; ડોળથી એવો દીશે હશે જાણે, કોઈ નગરનો ભુપ રે. ૧૪ મેવાડી
 મોળીયું માથે બાંધ્યું, વાંકો રાખ્યો છે અમોઢો રે; પગમાં સોનાનો
 પહેરેલો તોડો, જેનો મળે નહિ જોડો રે. ૧૫ કસકસાવી જામો
 પહેર્યો છે, લીલો પહેર્યો સુરવાળ રે; ઢગકતી ઢાક અસી કસી બાંધી,
 ચાલે લટકતી ચાલ રે. ૧૬ રૂપેરી હુકો હાથમાં ઝાલ્યો, ઘાલ્યો કેડે
 કયાર રે; ગડાકુ તમાકુ પીનો ચાલ્યો, ભાલો કર મોઝાર રે. ૧૭
 ફાંકડી દીસે વાંકડી મુંજો, આંખ પાંખ અણીયાળી રે; સીંહલકો
 જ્યારે આવ્યો સભામાં, ભુપતિ ભડક્યા ભાળી રે. ૧૮ વાંકો વળી
 કર લાંબો કરી ત્યાં, રાયકો કર્યો જુહાર રે; હે હે રાજા હું કામ પડ્યું
 માફ, સેવક છે તૈયાર રે. ૧૯ ત્યારે સભા સુભદ્રા હરખ્યાં, હરખ્યા

રાજા ધર્મ રે; કામ કરે એવો આ કોઈ દીસે, પરાક્રમી પુરૂષ પર્મ રે.
 ૨૦ ધર્મ રાજા ધર્મીને બેઠ્યા, વીરા તતખર થાવો રે; વિરાટ નગરેથી
 ઓત્રાવહુ તેડી, કહો તમે ક્યારે આવો રે. ૨૧ હૃદયથી રૂઠો રત્નો
 બોલ્યો, હું અત્યારે જાણું રે, ઓત્રાઆધને તેડીને કાલે, સુર્ય ઉદય
 થાતાં આવું રે. ૨૨ સુણી સુભદ્રાને હરખ થયો, કહાડી આપ્યો
 એકાવળ હાર રે; વિરાટ નગરે વીરા પધારો, હવે કરો નહિ વાર રે.
 ૨૩ ત્યારે રત્નાએ હાર હતો તે, પાછો આપ્યો તેણે કામ રે; કામ
 કર્યા વિના હરામના હું, પહેલા નથી લેતો દામ રે. ૨૪ કામ કરી
 તારૂં આવું ત્યારે, આપજો દામ ને ગામ રે; તમે હજી મને નથી
 ઓળખતાં, રૂઠો રત્નો મારૂં નામ રે. ૨૫ સોળસેં સઢેડેં ઘેર છે
 મારે, તે તો બધી રહે છે ભેગી રે; જુદી રાણું છું બે જીવન જાણી,
 મન ને પવન વેગી રે. ૨૬ ઉઘાળુ તો આકાશે જાયે જો, પાણી પીએ
 પાતાળ રે; નાગરવેડનો ચારો ચરે જેની, રૂપામાતા રખવાળ રે. ૨૭
 અહર એ તો ઉડ્યા કરે ભુમિ, ચરણ સુકતાં ચમકે રે; જગમાં તો
 જોડો નથી જેની, કોટે ઘુઘરમાળ ઘમકે રે. ૨૮ તેમાંની સુરી શાંઢણી
 ચઢીને, હું તો અત્યારે જાઉં રે; સુર્ય ઉદય થતાં પહેલાં જા બેની,
 જરૂર અહીંઆં આવું રે. ૨૯ ગડાકું તમાકું સુખડુ અમલ, બેઠશે
 વાટમાં મારે રે; શાંઢણી લઈને આવતાં પહેલું, તૈયાર કરવું તમારે રે.
 ૩૦ એમ કહીને રહેકાણે આવ્યો, શાંઢણી ગ્રહી જે વારે રે; થનનક
 થનનક તે રે ઠેકાણે, કરવા લાગી થેઈકાર રે. ૩૧ પવનવેગીનું પલાંણ
 કરીને, આવ્યા સલામાં ચાલી રે; કહ્યા પ્રમાણે સુભદ્રાએ, વાટની
 વસ્તુઓ આલી રે. ૩૨ પત્ર લખી એક વૈરાટરાયનો, આપી દીધો
 તતકાળ રે; બીના લખી કહ્યું વાર ન કરશે, મોકલી દેજો બાળ રે.
 ૩૩ સુભદ્રા કહે રાયકા વીરા, વહેલા વળજ્યો વિચારી રે; રેશમની
 દોર રત્ને ખેંચી પછી, શાંઢણીને હલકારી રે. ૩૪ સુર સપાટે જોર
 અપાટે, વેગમાં થઈ વિદાય રે; વિરાટ નગરે તો ઓત્રા સુદ્રખણ, સુધ
 રહ્યાં લોવન માંહ રે. ૩૫ તે સમયે સ્વપ્ન ઓત્રાને આવ્યાં, અંબકી
 ઓચિંતી જાગી રે; ઓ મા ઓ મા કહી બાગી પડી રહી, સ્વપ્ન
 કહેવા લાગી રે. ૩૬ વિશ્રામ-લાગી કહેવા સ્વપ્ન ત્યાં, વૈરાટ કેરી તન
 રે; વ્યાસ મગન વાણી વડે, સુણો શ્રાતા જન રે. ૩૭

કડવું ૪ થું-રાગ મહાર.

સ્વપ્ન આવ્યું પહેલા ઓઘડીયાની રાતે, હું ને મારો સ્વામ
 ગયાં મહાવનમાં જાતે; નદી આવી એક નૌકામાં બેઠાં બે સંગાથે.

અધોર સ્વપ્ન આવ્યું રે રે રે હો, સાંભળ મારી માવડી રે. ટેક. ઓ મા માઈ પુરવેનું પાતક ત્યાં તો જાગ્યું, મધ્ય નદીમાં નૌકુ એ બાકાક દધને ભાગ્યું; જળમાં જીવણ દુખ્યા માઈ લલાટ શે ના લાગ્યું, અધોર સ્વપ્ન આવ્યું રે૦ ૧ મને સીંદુર સેથો પાડી, પહેરાવી મુંદર સાડી; સૌ શણગાર સજવી મને લોક થોકમાં કહાડી; એ લુંટી લીધી મારી બધી હેવાતણની વાડી, અધોર સ્વપ્ન આવ્યું રે૦ ૨ માતા કહે છે ઓરે બેટા રહે તું તો છાની, જરૂર તારી રક્ષા કરશે મા આદ્ય ભવાની; સ્વપ્નમાં જે દીકું તે જુકું લેજો માની, સ્વપ્ન હોય ન સાચું રે રે રે હો, સાંભળ હાહી દીકરી રે. ટેક. સ્વપ્ન તારાં પડજો કોઈ લુંડી રાંડના પેટે, સ્વપ્ન તારાં પડજો કોઈ સમુદ્ર કેરા બેટે; સ્વપ્ન તારાં પડજો કોઈ ધરમી જનથી છેટે, સ્વપ્ન હોય ન સાચું રે૦ ૧ વિશ્રામ-એમ કહી શીર કર દધ, સુવાડી કુમાર રે; પણ પાછી ઝળકી ઉઠી, બોલી બીજી વાર રે. ૪

કડવું ૫ મું—રાગ ઉપરનો.

સ્વપ્ન આવ્યું બીજા ચોઘડીયાની રાતે, હું ને મારો સ્વામી ગયાં મહા વનમાં જાતે; ઝાડ ગુફામાં બેઠાં ત્યાં બેઠે જણાં સંગાથે, અધોર સ્વપ્ન આવ્યું રે૦ ૧ જો મા મારા પુરવેનાં પાતકમાં નહીં ખામી, દવ બળતો એક આવ્યો તેમાં બળી ગયા મુજ સ્વામી; એ દુઃખ મરણનું દેખી હું પસ્તાવો બહુ પામી, અધોર સ્વપ્ન આવ્યું રે૦ ૨ મને સીંદુર સેથો પાડી પહેરાવી મુંદીર સાડી, સૌ શણગાર સજવી મને લોક થોકમાં કહાડી; એ લુંટી લીધી મારી હેવાતણની વાડી, અધોર સ્વપ્ન આવ્યું રે૦ ૩ માતા કહે છે ઓ રે બેટા તું તો રહે છાની, જરૂર તારી રક્ષા કરશે મા આદ્ય ભવાની; સ્વપ્નમાં જે દીકું તે જુકું લેજો માની, સ્વપ્ન હોય ન સાચું રે૦ ૧ સ્વપ્ન તારાં પડજો કોઈ પાપી જનને માથે, સ્વપ્ન તારાં પડજો કોઈ કરપીજનને હાથે; સ્વપ્ન તારાં પડજો કોઈ અધરમી સંગાથે, સ્વપ્ન હોય ન સાચું રે૦ ૨ વિશ્રામ-એમ કહી શીર કર દધ, સુવાડી કુમાર રે; પણ પાછી ઝળકી ઉઠી, બોલી ત્રીજી વાર રે. ૫

કડવું ૬ હું—રાગ ઉપરનો.

સ્વપ્ન આવ્યું ત્રીજા ચોઘડીયાની રાતે, મેં તો જોયા તારા જમાત કેવા જાતે; ભુતના ભાઈના જેવા ભુત ભેરવની સંગાથે, અધોર સ્વપ્ન આવ્યું રે૦ ૧ પાકા ઉપર બેઠા દીકા કાજળથી કાળા, લોહાના શણ-

બારો અંગે ઈંધર ઓઘરાળા; કંઠની અંદર પહેરી મનુષ્ય મુસ્તકની માળા, અઘોર સ્વપ્ન આઠ્યું રે૦ ૨ માથે બળતી સઘડી દેખંતા તે મહમાતા, કરમાં ઠીબડુ ઝાલી ખીર ખાંડ રોટલી ખાતા; ચુડેલ વંસર સાથે દક્ષિણ દીશામાં જતા, અઘોર સ્વપ્ન આઠ્યું રે૦ ૩ માતા કહે છે એરે બેઠા તું તો રહે છાની, જરૂર તારી રક્ષા કરશે મા આઘ ભવાની; સ્વપ્નમાં જે દીકું તે ભુકું લેજે માની, સ્વપ્ન હોય ન સાચું રે૦ ૧ સ્વપ્ન તારાં પડને કોઈ વ્યભિચારી નરમાં, સ્વપ્ન તારાં પડને કોઈ કસાઈ કેરા ઘરમાં; સ્વપ્ન તારાં પડને કોઈ ચોર જનોવા કરમાં, સ્વપ્ન હોય ન સાચું રે૦ ૨ વિશ્રામ-એમ કહી શીર કર દઈ, સુવાડી કુમાર રે; પણ પાછી ભગી ઉઠી, બોલી ચોથી વાર રે. ૬

કડવું ૭ મું—રાગ ઉપરનો.

સ્વપ્ન આઠ્યું ચોથા ચોઘડીયાની રાતે, જરૂર મેં તો બેયું નિર્દય ભુમિમાં જાતે; ગયા પાતાળે પારથ છે શામળીયો સંગાયે. અઘોર સ્વપ્ન આઠ્યું રે૦ ૧ કૌરવ લોકો કપટી એ પાંડવ પાછળ પડીયા; પારથની પુંઠ તાકી, દ્રોણે ત્યાં કોઠા રચીયા; બીકું મુજ પતિએ લીધું એ યુદ્ધના થઈ લાલચીયા. અઘોર સ્વપ્ન આઠ્યું રે૦ ૨ કોઠા જીતવા બશે મુજ પતિ એ વાતે વહાણે, તેથી મુજને સાચુ તેડાવે તે ઢેકાણે; તે સાડ એક રાયકો આવે છે મારે આણે. અઘોર સ્વપ્ન આઠ્યું રે૦ ૩ માતા કહે છે એરે બેઠા તું તો રહે છાની, જરૂર તારી રક્ષા કરશે મા આઘ ભવાની; સ્વપ્નમાં જે દીકું તે ભુકું લેજે માની. સ્વપ્ન હોય ન સાચું રે૦ ૧ સ્વપ્નનાં દીકું સંપજે ન સાચું ક્યાંયે, મન ચિંતવ્યુ કદી કળે કોઈનું પણ સિદ્ધ ન થાયે; જળથી ઉતરે માખણ તો લુપ્ત કે કોણ ખાયે. સ્વપ્ન હોય ન સાચું રે૦ ૨ વિશ્રામ-સ્વપ્ન સાચાં હોય નહિ, સુકી દે ઉતપાત રે; સુદ્ર-બળા કહે દીકરી, સુણ સ્વપ્નની વાત રે. ૭

કડવું ૮ મું—રાગ ઉપરનો.

સ્વપ્નમાં એક નિરધન તે ધન પારયો બહુ બારે, દેશ વિદેશે હુંડીયો ફરવા લાગી તે વારે; હજારો ઘેર ગુમાસ્તા કરતા જમાં ઉધારે. સ્વપ્ન હોય ન૦ ૧ એણે જાણ્યું મનમાં તપાસુ મીલકત થોડી, ઓચિંતાનો ઉઠી ભેગા ગયો ઘરમાં દોડી; પેટી પટારા ભેગા પણ દીડી નહી એક કોડી. સ્વપ્ન હોય ન સાચું ૦ ૨ સ્વપ્નમાં એક અપખને પણ માળ્યા મદ ચડીયો, ઓચિંતાનો ઉઠી એ ગયો કાઢવા હડીયો;

પૃથ્વી ઉપર પડીયો અંગે વાગ્યું બહુ રડીયો. સ્વપ્ન હોય નં ૩ સ્વપ્નમાં એક મુંગે તે લણ્યો વેદની વાણી, જાગ્યો ઝટ બીચારો એ ગયો બોલવા તાણી; મુખે ના બોલાયું પાંપણમાં લાગ્યો પાણી. સ્વપ્ન હોય નં ૪ સ્વપ્નમાં શુભ મળીયો એક પુત્ર વાંઝીયા જનને, પાર-ણીયામાં પહોડયો આનંદ થયો અતિ મનને; જાગી ઉઠી જોયું તો દેખે કોના તનને. સ્વપ્ન હોય નં ૫ સાચું ૦ ૫ સ્વપ્નમાં એક કુંવારો કન્યા પરણ્યો બહુ, એના મનમાં આવ્યું બોલાવીને કાંઈ કહું; જાગી જાય બોલાવા તો દીઠી બાપની વહુ. સ્વપ્ન હોય નં ૬ સાચું ૦ ૬

વિશ્રામ—સ્વપ્ન કોઈ સાચાં નહીં, એરે મુજ કુમાર રે; મા દીકરી વાતે વળ્યાં, રાત્રીમાં તે વાર રે. ૮

કડવું ૯ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશમપાયન એણી પેર બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ૧ મા દીકરી એમ વાતે વળ્યાં છે, સાચા ભુકા કાળે; તેજ સમયમાં રાયકે આવી, ભાલો ભોંકયો દરવાજે. ૨ રત્ને કહ્યું એ દરવાન વીરા, દરવાજે ઉઘાડી દેને; એત્રા-બાઈને આંણે આવ્યો, સમજાવ્યું સૌ તેને. ૩ દરવાન કહે ભાઈ દર-વાજાની, કુંચીયો છે દરબાર; તે લઈને હું હવડાં આવું, ઉમા રહો એટલી વાર. ૪ રત્નાએ જાણ્યું વાર થવાની, મારે જવું ચડીચોટ; લગામ ખેંચી કે સાંઢણી ઉછળી, કુદી પડી ચટ કોટ. ૫ દરવાન દેખી વિસ્મય પામ્યો, રાઈકો ચાલ્યો તે વાર; દોઢ પહોરની રાત્રી સમયે, આવી પહોંચ્યો દરબાર. ૬ સાંઢણીને ત્યાં ઉભી રાખી, ટોકા કર્યા બે ચાર; શબ્દ ઊણીને મા દીકરી ત્યાં, એચિંતાં આવ્યાં બહાર. ૭ સુદ્રખાએ સાંઢણી દીઠી, પડી પેટમાં ફાળ; કો ભાઈ તમે ક્યાંથી આવ્યા એમ, બોલી ઉઠી તતકાળ. ૮ રત્નો કહે રણભૂમિથી આવ્યો, એત્રાબાઈને આંણે; સુદ્રખા તો સાંભળતાં પડી, મુરછામાં તે ઠેકાણે. ૯ રત્નાએ તવ પત્ર હતો તે, આપ્યો એત્રાને હાથે; બાઈ તમે હવે વાર ન કરશો, ચાલો ઝટ મારી સાથે. ૧૦ એત્રા કહે જરા ઉભો રહે વીરા, લાગું હું તારે પાય; એમ કહી પછી મુરછામાંથી, માતાને ઉઠાડી ત્યાંય. ૧૧ એ મા માફ નહોતી માનતી, પણ બે રાયકો આવ્યો; એમ કહીને પત્ર પિતાનો, બધો વાંચી સંભળાવ્યો. ૧૨ સુદ્રખા મુણી રડવા લાગી, એ તો અતિશે ધુજે; કેમ કહું હવે દીકરી મારી, દેશ દશ્યા નવ મુજે. ૧૩ એત્રા કહે મા શોક તજ મને, વહેલી કરો વિદાય; ચુક્યે જતા પહેલાં રોકું પતિ, તો તો બહું કંક

થાય. ૧૪ સુદ્રખણા કહે પર પુરૂષની, સાથે ના મોકલાય; કનકની પેટીથી બેટી તું મોંઘી, મારાથી નવ શોંપાય. ૧૫ ઓત્રા કહે મા રાયકો રૂડો, રૂડી દીશે એની જાત; ભરોંસા વિના મધ્ય નિશા સમે, ના મોકલે મુજ તાત. ૧૬ ધર્મ સરીખાયે મોકલ્યો તેમાં, શીદ ધરે છે તું વહેમ; આડી ને અવળી વાતો કરી મને, ખાંનાં ખતાવે છે કેમ. ૧૭ રાયકો રૂડો મુજ પિતાની પેટે, રક્ષણ માફ તે કરશે; વખત વીતે છે માટે વળાવો, તો યુદ્ધ જાતો ઉગરશે. ૧૮ સુદ્રખણા કહે સાસર-વાસો, હજી કીધો નથી તારો; તે વિણ મોકલું કેવી રીતે હું, ઘરમાં નથી ગવારો. ૧૯ ઓત્રા કહે મા જગમાં જીવતો, જમાઈ રહેશે જો તારો; તો તો એવા સાસરવાસા, કરજે તું તો હજારો. ૨૦ ભુષણ માટે ભરથાર મારો, શીદ તજવે છે માડી; મુખ માનુનિયો માફક તું તો, છેક શું થાય છે આડી. ૨૧ ધર્મ નીતિ નથી જાણતી, નથી વખત વિચારતી માત; તેડું આવે તવ પુત્રી બળાવે, સપુત તે માત તાત. ૨૨ પુત્રીને સાસરવાસે જાતાં, માત પિતા રોકે જોહ; પીયેર રાખવા યત્ન કરે એ, ચંડાળ જાણવાં તેહ. ૨૩ માયા ચકાવી લાડ લડાવે, વહાલી કરે જે કુમારી; સ્વસુરનું ઘર જોહ તજવે, તે નર્ક તણાં અધિકારી. ૨૪ સામા સામી હેર વેવાઈયોને, કોઈ પણ કારણે થાય; તેથી રોકે જે પુત્રીને ઘરમાં, ધિક્કર એ માત પિતાય. ૨૫ પોતાને માટે માત પિતા જો, પુત્રીનો મનખો ખગાડે; ધિક્કાર છે તેવાં માત પિતાને, કાપવાં જોઈએ કુહાડે. ૨૬ અરે ઓ માડી તું જાણતાં છતાં, કેમ કરે છે અન્યાય; વાતો કરતાં વખત વીતે છે, માટે કરો મા વિદાય. ૨૭ વિશ્રામ—વિદાય કરો મા મુજને, વખત વિચારી આજરે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, જગમાં રહેશે લાજરે. ૯

કડવું ૧૦ મું—રાગ કેદારો.

વળતાં બોલીયા રે, રૂપિ વૈશમપાયન વચન; રનેહે સાંભળો રે, રૂડા જનમેજય રાજન. ૧ સુદ્રખણા સુણી રે, કરવા લાગી કલેશ અપાર; ઉઠાડ્યો તે તકે રે, સુતેલો છે જે રાજકુમાર. ૨ મારા દીકરા રે, બેનના સાસરવાસા માટ; જાવો નગમાં રે, લાવો વેપારી પુર પાટ. ૩ સેવક લેઈને રે, સુણી હાટે ગયો ચકી ચોટ; સૌ વેપારીને રે, તેડી લાવ્યો દોટાદોટ. ૪ આંખો ચોળતા રે, ડોશીકા સૌ આઠ્યા ત્યાંય; અક્રધા ઉંઘમાં રે, માલ લઈ બેઠા માળની માંય. ૫ સુદ્રખણા કહે રે, સુણી સરૈયા મુજ વાત; કુમકુમ કાઢીને રે, આપો બેનને ઉત્તમ જાત. ૬ સરૈયા સરૂપચંદ રે, કુમકુમ ગયો કાઢવા બેશ; ખોલ્યો

દાખડો રે, કરમે નીકળી કાળી મેંશ. ૭ સુદ્રખણા કળકળી રે, ધરપા
 માર્યા ત્યાં બે ચાર; સુખ મારા રડયા રે, કહીને કહાડી મેલ્યો બહાર.
 ૮ ઓત્રા કહે માવડી રે, કરે શીદ રંકની ઉપર રોશ; વાંક એનો
 નથી રે, એ તો મારા કર્મનો દોષ. ૯ સુદ્રખણા કહે રે, ચુકધર વીરા
 તમે ચતુર; કાઠો ચુડો રૂડો રે, દેખી હરખે બેનતું ઉર. ૧૦ ચુકધર
 ચતુરચંદ રે, ચુડો બેશ કાઠવા જાય; કાળું સુઠીયું રે, કરમે આવ્યું
 ત્યાં કરમાંય. ૧૧ માતા કળકળી રે, ધરપા માર્યા ત્યાં બે ચાર; સુખ
 મારા રડયા રે, કહીને કહાડી મેલ્યો બહાર. ૧૨ ઓત્રા ત્યાં કહે રે,
 શીદ કરે તેના પર રીશ; વાંક એનો નથી રે, લુહું માડી સુજ
 લવિબ્ય. ૧૩ સુદ્રખણા કહે રે, કાપડીયા વીર કપુરચંદ; કાપડ કાઠને
 રે, દેખી ઉપજે ઉર આનંદ. ૧૪ કપુરચંદ ત્યાં રે, કાપડ જાય કાઠવા
 બેશ; જળકણ નીકળ્યું રે, કરમે તે તો કાળું મેંશ. ૧૫ રાણી રૂઠીયાં
 રે, ધરપા માર્યા ત્યાં બે ચાર; શત્રુ વહેપારીયા રે, કહીને કહાડી
 મેલ્યો બહાર. ૧૬ સુદ્રખણા કહે રે, રાખો વેપારીને અંધ; કાંધ લેવું
 નથી રે, આવ્યા એ તો થઇને અંધ. ૧૭ અધરમી આવીયા રે,
 સરવે સંપ કરી આ ઠામ; ખોટું લાવીયા રે, શત્રુ પરભવનાજ તમામ
 ૧૮ કીયા જન્મનું રે, વેપારીએ વાળ્યું વેર; અપશુકન કર્યા રે, જીવતા
 કોઇ ન જાણો વેર. ૧૯ તવ પુત્રી કહે રે, માડી વેપારી સૌ રાંક;
 દોષ કોઇનો નથી રે, દીશે મારા કર્મનો વાંક. ૨૦ લાવી જે હશે રે,
 તેવું થાવાનું ને થાય; બ્રહ્માદિકનો રે, જેમાં નવ ચાલે ઉપાય. ૨૧
 પુર્વે કર્મથી રે, મારા જન્મ ગયા બે સાત; સુખ સ્વપ્ને નથી રે,
 માતા માન ખરી સુજ વાત. ૨૨ સાતે જન્મથી રે, મારે ચાલ્યું
 આવ્યું દુઃખ; એકે જન્મમાં રે, પતિનું મળી ન બેયું સુખ. ૨૩
 છ જન્મો ગયા રે, તેમાં ઉપન્યો ઝાઝો કલેશ; જન્મ આ સાતમો રે,
 કયાંથી સુખ મળે મા લેશ. ૨૪ માટે માવડી રે, સુજને વહેલી કરો
 વિદાય; વહાણું વહી જશે રે, મેળો સુજ પતિનો નહિ થાય. ૨૫
 બે હું જઇશ તો રે, તે નહિ નીકળે તંબુ બહાર; વહેલી મોકલો રે,
 માડી શીદ કરો છો વાર. ૨૬ વખત વીતી જશે રે, ચક્રશે ચુકે
 રાજ સુરેશ; વાળ્યો નહિ વળે રે, હઠીલો દીશે એજ નરેશ. ૨૭
 સુદ્રખણા સુણી રે, પાડે આંસુકાંની ધાર; બેટા મોકલું રે, હાલે કંઈ
 નહિ કંઈ વાર. ૨૮ આ કંસારના રે, બેટા જમતી જ બે ગ્રાસ; હઠ
 એ બાણીને રે, જમવા બેઠી પુત્રી પાસ. ૨૯ સુદ્રખણા કહે રે, કેવા
 જન્મ ગયા તુજ સાત; માંડી સુજને રે, બેટા કહી સંભળાવો વાત.
 ૩૦ ઓત્રા હરખડી રે, માતા એ શું બોલી વાણ; વખત નહિ વાતનો

રે, જનેતા શું નથી તુજને જાણ. ૩૧ કહીશ હું કે સમે રે, અત્યારે રહેવા ઘો એ વાત; રત્નો રાયકો રે, ખાલી ખોટી થાય સુજ માત. ૩૨ જરી માન્યું નહિ રે, માએ કીધો જોર જીવન; જન્મ કહ્યા વિના રે, નહિ જાવા દઉં મારા સમ. ૩૩ ઓત્રાને થયો રે, ઓઝો અંતરમાં ઉત્પાત; સાંભળ માવડી રે, જલદી મારા જન્મની વાત. ૩૪

વિશ્રામ—વાત માત સુજ જન્મની, સાંભળ કહે કુમાર રે; વ્યાસ મગન તે વર્ણવે, ઓત્રાના અવતાર રે. ૧૦

કડવું ૧૧ મું—રાગ શિક્ષા શાંણાને. એ.

મારા પેલા જનમ કેરી વાત રે, સુણ સુજ માવડી રે. એ ટેક. પહેલા અવતારે અવતરી હું, માળવ દેશ મુલતાનજી; હું તો રાજાને ઘેર કુંવરી જન્મી, એ તો બ્રાહ્મણનો સંતાન રે. સુણું ૧ બ્રાહ્મણ ઘરનો ગૃહસ્થ હતો વળી, હતો વિદ્વાન વિશેષજી; મારા બાપની સભામાં આવી, કથા એ વાંચતો હમેશરે. સુણું ૨ તે રે બ્રાહ્મણ પર મોહ મને લાગ્યો, ત્યારે મેં કહાવ્યું વચનજી; મહારાજ સુજ ધરણ છે એવી, કરો સુજ સાથે લગન રે. સુણું ૩ ત્યારે બ્રાહ્મણે સંદેશો કહાવ્યો, ખોટાં ન કરીએ ચેનજી; હું તો તમારો ધર્મનો લાઈ, તમે મારાં ધર્મનાં બેન રે. સુણું ૪ ત્યારે મેં મારા બાપને કહ્યું મા, મોઢે ચડી આપો આપજી; પરજી તો બ્રાહ્મણને પરજી, બીજા મારા લાઈ બાપરે. સુણું ૫ માટે મા સુજ પિતાએ તેને, વાત બધી વરણવીજી; માન્યું નહિ ત્યારે બળાત્કારે, તેની સાથે પરણાવીરે. સુણું ૬ જુદો મહેલ પછી અમને આગ્યો, રૂડો રહેવા માટેજી; પણ માડી સુજ કંથજી તો, ત્યાં રહેતા ઉર ઉચાટે. સુણું ૭ સુજ રાંધેલી રસોઈ જમે નહિ, આગ્યું પીએ નહિ પાણીજી; એકલ અંગી જેવો એ તો, સુજથી વટે નહિ વાણી. સુણું ૮ ઘણા દિવસ અપવાસ કરી બહુ, કષ્ટ કાયામાં વેઠેજી; એવામાં કાંઈ કારણસર હું, મહેલથી ઉતરી હેઠ. સુણું ૯ મારાથી અકળાઈ ગયેલો, નાંખતો રોજ નિસાસોજી; લાગ મળ્યો તે માટે તેણે, ઘાલ્યો ગળામાં ફંસો. સુણું ૧૦ ત્યારે આવી ત્યારે બેયા મેંતો, સુવેલા સુજ સ્વામીજી; તે દેખીને માતાજી હું, દુઃખ અનિશે પામી. સુણું ૧૧ સુજ માટે એ સુવા તેથી, મેં પણ ફંસો લીધીજી; મેં એ રીતે પતિની પાછળ, ત્યાગ પ્રાણનો કીધો. સુણું ૧૨ એ રીતે સુજ અવતાર પહેલો, પાપે પુરો થાયજી; પાપથી પુરો થાય માફ, હેતે હેવાતણ જાય. સુણું ૧૩

વિશ્રામ—પહેલો જન્મ પુરો થયો, સાંભળ માડી માત રે; વટે મગન ઓત્રા કહે, બીજા જન્મની વાત રે. ૧૧

કડવું ૧૨ મું—રાગ ઉપરનો.

મારા બીજા જન્મ કેરી વાતરે, સુણ સુજ માવડીરે. ટેક. બીજા અવતારે અવતરી મા હું, માળવ દેશ સુલતાનજી; એ તો રાજાનો દીકરો જનમ્યો, હું તો માળીની સંતાન. સુણ ૧ એ દરબારમાં પુષ્પ સુકતાંતા, હમૈશ મારાં માત તાતજી; જ્યારે હું વર વરવા યોગ્ય થઈ ત્યારે, મરી ગઈ સુજ માત. સુણ ૨ એક દિવસ વળી સુજ પિતાને, પુષ્કળ આવ્યો તાવજી; ત્યારે પુષ્પ દેવા મને મોકલી, ત્યાં શો બનીયો બનાવરે. સુણ ૩ રાજસભામાં પુષ્પ સુકતાં મને, દેખી રાજ કુમારેજી; તરત મોહ પામ્યો સુજ ઉપરે, બોલાવી સુજને તે વારે. સુણ ૪ કુદ્રટી તવ જાણી મેં એની, તેથી હું ગઈ નાશીજી; ત્યારથી સુજને રાખી નજરમાં, એને પ્રગટી ઉદાસી. સુણ ૫ ત્યારે તેણે દાસીની સાથે, કહાવી મોકલ્યુ વચનજી; મારી ઈચ્છા એવી છે સુજ, સાથે કર તું લગન. સુણ ૬ ત્યારે મા મેં કહાવી મોકલ્યું, એવાં ના કરીએ ચેનજી; તમે ધર્મના ભાઈ હમારા, હમો તમારાં બેન. સુણ ૭ તેથી બીજે દીન બાગમાં ઘેરી, કીધી કબુલ્દિ માઠીજી; મેં જાણ્યું કે શિયળ ભંગ કરશે, માટે હું ત્યાંથી નાઠી. સુણ ૮ જ્યાં જઈ ત્યાં સુજ આગળ આવે, પકડવા મને ત્યાંહેજી; છેવટ હું અકળાઈ ગઈ ત્યારે, પડી કુવાની માંહે. સુણ ૯ એણે જાણ્યું સુજ માટે મરી ગઈ, અર્થ એ ઉરમાં લીધોજી; મારી પાછળ પડી કુવામાં તેણે, પ્રાણ તણો ત્યાગ કીધો. સુણ ૧૦ એવી રીતે મારો અવતાર બીજો, પાપે પુરો થાયજી; પાપે પુરો જન્મ થાય મારો, હેતે હેવા-તણ જાય. સુણ ૧૧ વિશ્રામ—બીજો જન્મ પુરો થયો, સાંભળ મારી માત રે; વદે મગન ઓત્રા કહે, ત્રીજા જન્મની વાત રે. ૧૨

કડવું ૧૩ મું—રાગ ઉપરનો.

મારા ત્રીજા જન્મ કેરી વાત, સુણ સુજ માવડીરે. ટેક. ત્રીજા અવતારે અવતરીયાં અમો, મેનાં પોપટ બે પક્ષીજી; વનમાં હળીમળી ફરતાં આનંદે, ફળ કુલ વિગેરે ભક્ષી. સુ ૧ પોપટનો પ્રેમ સુજપર અતિશે, અળગો જરી નવ રહેતોજી; હું દરકાર વિણ કંઈ અનાદર, તો પણ તે બધું સહેતો. સુ ૨ તે વનમાં એક પારથીએ તો, સુજને પકડી લીધીજી; એક નગરમાં જઈ ગુણકા ઘેર, સુજને વચી દીધી. સુ ૩ તે ગુણકા સુજ વાણી સાંભળી, આનંદ પામી અતિશેજી; પ્રેમ પુરણ દરશાવી પાળે, કનકના પીંજર વિશે. સુ ૪ હમૈશાં મને લાડ લડાવે, અરપે ઉત્તમ મેવાજી; શબ્દ મુણી સુલતાન બની કરે, સર-

સ્વતી જાણી સેવા. સું ૫ પાણુ મા પેલા પોપટડાને, વિયોગ મારો પડીયોજી; તેથી બીચારો મારે માટે, રાંને રાંન રજળીયો. સું ૫ ફરતો ફરતો એક દીન આગ્યો, એ તો મારા નગરમાંજી; મુજ ઘર સામો આવી બેઠો, લીંબ તણા તરુવરમાં. સું ૭ ત્યાં રહીને મુજ વાણી સાંભળી, પછી ઉતર્યો એ હેઠોજી; પ્રેમ પુરણ દરશાવી આવી, મુજ પીંજરપર બેઠો. સું ૮ ગુણકાએ જ્યારે પોપટ દીઠો, ચડી ગયાં ચક્ષુ એનાંજી; નક્કી પોપટડો પ્રેસલાવી, લઘ જથે મુજ મેનાં. સું ૯ તેથી તેણે ધીમે રહીને, યુક્ત કરીને આલ્યોજી; પાંખો પછી એની પીખી નાંખી, અગ્નિ અંદર ઘાલ્યો. સું ૧૦ તે દેખી મને ત્રાસ પડ્યો મા, તે મેં લક્ષમાં લીધુંજી; પીંજર સળીએ ડોકું ઘાલી, મૃત્યુ મેં મુજ કીધું. સું ૧૧ એવી રીતે મારો અવતાર ત્રીજો, પાપે પુરો થાયજી; પાપે પુરો થાય માફ, હેતે હેવાતણુ જાયરે. સું ૧૨

વિશ્રામ-ત્રીજો જન્મ પુરો થયો, સાંભળ મારી માત રે; વદે મગન એત્રા કહે, એત્રા જન્મની વાત રે. ૧૩

કડવું ૧૪ મું—રાગ ઉપરનો.

મારા એત્રા જન્મ કરી વાતરે, મુણ મુજ માવડીરે. ટેક. એત્રા અવતારે અવતર્યો અમો, પશુમાં હરણ ને હરણીજી; પુર્વની કરણી પુરી કરવા, ફરતાં હતાં વન ધરણી. સુણું ૧ મા એ હરણનો મોહ મને લાગ્યો, ચારો પાણુ નવ ચરતીજી; વિરહ થકી હું વ્યાકુળી થઈ, પાછળ પાછળ ફગતી. સુણું ૨ ઘડી પલક હું એ વિણ રહું નહિ, એવું મુજ મન હરીયુંજી; પણ પાપી કોઈ પારધી આવી, મરણજ એનું કરીયું. સુણું ૩ જ્યારે હરણનું મરણ થયું ત્યારે, મુજને ખોટું લાગ્યુંજી; તેની પાછળ પથથરે પટકી, મેં માફ તન ત્યાગ્યું. સુણું ૪ એ રીતે મારો અવતાર એત્રો, પાપથી પુરો થાયજી; પાપથી પુરો થાય માફ, હેતે હેવાતણુ જાય. સુણું ૫

વિશ્રામ-એત્રો જન્મ થયો, સાંભળ મા મુજ વાત રે; વદે મગન એત્રા કહે, પાંચમા જન્મની વાત રે. ૧૪

કડવું ૧૫ મું—રાગ ઉપરનો.

મારા પાંચમા જન્મની વાતરે, મુણ મુજ માવડીરે. ટેક. પાંચમા અવતારે અવતરીયાં અમો, હોત્રો હોલી વનમાંજી; ચારો ચરતાં જોડે ફરતાં, હરખાતાં બહુ મનમાં. સું ૧ સંસાર મુખમાં નહોતાં, પણ બુદ્ધિ મુજ બગડીજી; વિરહ પ્રગટ્યો મુજને તેથી, હું તેને બહુ રગડી. સું ૨ એણે જાણ્યું મુજ કેડો લીધો, નહીં જ પવા દે આ ભવમાંજી;

તે કારણ સુજને તરછોડી, બળી વો એક દવમાં. સું ૩ મારે માટે બળી મુવો એ, સુકી ચાલ્યો માયાણ; તેની પાછળ એ અગ્નિમાં, મેં પણ હોમી કાયા. સું ૪ એ રીતે અવતાર પાંચમે, પાપથી પુરો થાયણ; પાપથી પુરો થાય માફ, હેતે હેવાતણ બાયરે. સુણ ૫ વિશ્વામ-પાંચમે જન્મ પુરો થયો, સાંભળ મારી માત રે; વટે મગન ઓત્રા કહે, છઠા જન્મની વાત રે. ૧૫

કડવું ૧૬ મું—રાગ ઉપરનો.

મારા છઠા જન્મની વાતરે, સુણ સુજ માવડીરે. ટેક. છઠા અવતારે અવતરી મા હું વૃક્ષમાં બોરડી નિદાનણ; દહીત કુળમાં એ અવતરીયો, અહીં દાનવ સંતાનરે. સું ૧ હેલોચન નિજ નામ હતું તે, વેર પિતાનું લેવાણ; કૃષ્ણને મારવા માટે એણે, કીધી શંકર સેવા. સું ૨ પ્રસન્ન થઈ તવ શંકર બોલ્યા, માગી લે મન સાથેણ; હેલોચન કહે આપો વરદાન, કૃષ્ણ મરે મુજ હાથે. સું ૩ શિવ કહે એમ કદી બને નહિ, પણ પેટી એક લાવોણ; મરે એવું તેમાં કરી આપું, તો પછી દાખવો દાવો. સું ૪ મુણી વચન કર કોવાડો લઈ, આન્યો વનમાં પાપીણ; સાગ શીશવનાં વૃક્ષો સુકી, હું બોરડી તે કાપી. સું ૫ લાવી તેની પેટી ઘડાવી, લોહું દીધું જઠાવીણ; શિવ પાસે સરનામું કરાવી, ચાલ્યો માથે ચઢાવી. સું ૬ શંકરનું સરનામું કરેલું, તે કેમ મિથ્યા બયેણ; પહેલો પેસે જે પેટીમાં, તેનું મૃત્યુ થાયે. સું ૭ કૃષ્ણે તે માટે કપટ કરીને, પહેલો તેને ઘાલ્યોણ; વાર ઘણી થઈ તવ અકળાયો, પ્રાણ પલકમાં ચાલ્યો. સું ૮ પહેલી એણે મુજને મારી, તે વેર મેં તો લીધુંણ; પુરવ યોગથી પેટી થઈને, મા મેં મૃત્યુ કીધું. સું ૯ એ રીતે મા અવતાર મારો, પાપથી પુરો થાયણ; પાપથી પુરો થાય માફ, હેતે હેવાતણ બાયરે. સું ૧૦ વિશ્વામ-હેવાતણ હેવાં ગયાં, છ છ જન્મની માંય રે; ઓત્રા કહે આ સાતમે, જન્મ અમારો બાય રે. ૧૬

કડવું ૧૭ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સાંભળ પરીક્ષીત રાયના તન; ઓત્રા કહે છે એ રીતે બે માડી, ગયા છ જન્મ મારા અગાડી. ૧ છેલ્લો સાતમે આ અવતાર, હું તો અવતરી તારી કુમાર; મારો પુરવનો વેરવી જેહ, બણે સુત સૂભદ્રાનો તેહ. ૨ તેણે જનમ જનમ દીધું દુઃખ, ક્યાંથી આપશે આ ભવે મુખ; માટે વહેલી હું થાઉં ત્રિદાય, તો તો મેળો મને માડી થાય. ૩ બરો મુઢે જમાવ બે તારો, નેરે

એકે ઉગરવાને આરો; એમ કહીને સન્યા શણુગાર, ઘાલ્યો ગવાળો
 બગલ મોભર. ૪ ત્યારે સુદ્રખા કહે કર ઝાલી, છેલ્લું સાંભળી બ
 મુજ વહાલી; કદી રાજક દૈવક થાય, તો તો આપું હું તેનો ઉપાય.
 ૫ એક અમર કુંપો છે વરમાં, તે તું લેતી બ આ અવસરમાં; મર્ણુ
 પામેલાને તે જવાડે, પાતાં કાળને પાછોરે કહાડે. ૬ એમ કહીને
 પટારો ઉઘાડ્યો, મહાંથી અમર કુંપાને કહાડ્યો; આપ્યો ઓત્રાના
 કરમાંડી કોડે, લઈ બ ભળવી જીવની જોડે. ૭ કદી વહાલાનું હોય
 વિચન, પાળે પલમાં થશે સજીવન; ઓત્રા તે લઈ થઈ વિદાય, માતા
 પડી ત્યાં મુરછાની માંચ. ૮ એવે પ્રભુજી પહોડયા પાતાળ, પડી
 ચેટમાં તેમને ફાળ; વાત અમર કુંપાની બાણી, ઉઠયા પોતે ત્યાં પુરૂષ
 પુરાણી. ૯ ચિત્ત ચતુર ગયા ન ચુકી, તરત ઓત્રાને ત્રપા ત્યાં સુકી;
 ઓત્રા ઊતરી માળેથી હેડી, પાણીયારામાં તેનોરે પેડી. ૧૦ કુંપો
 કરથી હેઠે સુકી દીધો, પ્યાલો પાણીનો પકડી લીધો; પાણી પુરણ
 પીધું રે ત્યાંચ, પ્યાલો ઠાલો મુક્યો પછી ત્યાંચ. ૧૧ ચાલી ચતુરા
 કુંપાને સુકી, એવી લુલવણી મુદરે સુકી; આવી સુંદરી સાંઠ અગાડી,
 રત્ને સાંઠણિ હેઠે બેસાડી. ૧૨ બળે બાળાને ઊચકી લીધી, પાછળ
 પોતાની બેસાડી દીધી; ઝાલી લગામ પછીથી જ્યારે, ચાલી મુર
 સપાટમાં ત્યારે. ૧૩ પોકી દરવાજે ચડી રે ચોટ, કોટ ફટી પડી
 કહાડી દોટ; એનું બળ અતિશે પ્રકાશે, બણે પક્ષણિ ઊડી આકાશે.
 ૧૪ મધ્ય રાત્રી છે અંધારી ઘોર, છતાં છુટી સુકી છે રે દોર; વન
 વિકટ વસમી વાટય, પળી પક્ષકમાં એ પુર પાટય. ૧૫ એવે ઓ-
 ત્રાને સ્મૃતિ રે આવી, સાંઠ રસ્તામાં ઊલી રખાવી; બોલી રત્નાની
 સાથે ત્યાં વાણિ, બંને પાપણમાં ભરી પાણિ. ૧૬ મારા વીરા હું
 ફાળમાં કુલી, આવી અમર કુંપાને લુલી; મુક્યો છે પાણિયારામાં
 એહ, એમાં જરા નથી સદેહ. ૧૭ માટે ભાઈ તમે પાછા બગ્યો,
 કુંપો અમરનો લઈ આવો; તો તો ભળવ્યું જીવન માંડું, ભલું કરશે
 પ્રભુ તમાડું. ૧૮ સુણિ રત્નાને થયો જિચાટ, બેની આવ્યાં આ વેગળી
 વાટ; હવે શી રીતે પાછું જવાય, જતાં આવતાં વહાણું વહી જાય.
 ૧૯ વળી કોમળ સાંઠણિ મારી, મરે રસ્તામાં તે તો બીચારી; નથી
 લાકડા લોહાની તેહ, એ તો પામર પશુની દેહ. ૨૦ ત્યારે ઓત્રા કહે
 અમર આલો, ગયા વિના વીરા નહિ ચાલો; લે આ આપું એકાવળ હાર,
 તારો લુહીશ નહીં જીપકાર. ૨૧ માંડું સિદ્ધ થશે જો આ કામ, ઘણાં
 આપીશ તુજને અમ; દયા એટલી દીલમાં લાવો, દુઃખ વેડી મારી-
 વતી જાવો. ૨૨ રત્નો કહે કદી જઈ આ વાર, સાંઠ ઝીલે ના બેઝમી

ભાર; તેમ એકલાં આહીં ના રખાવ, વન વિકટ વિધન થાય. ૨૩ વાઘ વડૂ વિગેરેનું જોર, વળી રાત આ અંધારી ઘોર; તમે અખળા એકલાં જાત, મારા મનમાં એ ઊત્પાત. ૨૪ ત્યારે ઓત્રા બોલી ઊઠી ત્યાંય, મને કાળ કદી નહીં ખાય; મારા પાપેથી ધ્રુજે છે ધણું, મારું છતાં નથી માફ મણું. ૨૫ નથી દૈવ્યનો સુજપર દાવો, સુકી એકલી જરૂર જાઓ; સુણિ રત્નાએ ઊચકી લીધી, એક ઝાડ ઊપર સુકી દીધી. ૨૬ વાળી સાંઢણી વેગમાં ચાલ્યો, માર્ગ વૈરાટ નથનો ઝાલ્યો; એવે પડી પ્રભુજીને કાળ, તર્ત ઊઠ્યા પોઢેલા પાતાળ. ૨૭ અમ્મર પાશે પતિને એજ, તો તો નહીં મરે મારો ભાણેજ; તેથી કામ કપટનું કીધું, એક ઉદરનું રૂપ લીધું. ૨૮ સુખ કુપાનું નમાવી દીધું, વક્રિ વાળી એ અમર પીધું; પછી શીશાને શ્રેઢીરે નાંખ્યો, એક કકડો આપો ન રાખ્યો. ૨૯ કરી ચુરો બધો ગળી ગયા, પછી ત્યાંથી અંતરધ્યાન થયા; એવે રત્નો આવ્યો દરબાર, કર્યા ટોકા તેણે બે ચાર. ૩૦ સુણી સુદ્રણા આવી તે કામ, કહેને વીરા વળી શું છે કામ; રત્નો કહે બાઈ કુપોરે જોડ, ભુલી ગઈ પુત્રી તમારી તેડ. ૩૧ પેલા પાણી-યારા માંહી જીવો, વધુ વાર કર્યા વીના લાવો; ગઈ સુદ્રણા દોડતી જ્યારે, જોયું પાણીયારામાં ત્યારે. ૩૨ પડ્યો કુપો ના ત્યાં તો નજરમાં, પછે જોળી વળી બધા ઘરમાંય. ૩૩ વાટે વાલીએ પાડ્યો હશે, મારી પુત્રીની શી ગતી થશે; જરે જા બાઈ તને ધીક્કાર, સુકી એકલી મારી કુમાર. ૩૪ વન અઘોર અંધારી રાત, કરશે વાઘ વડૂ એની ઘાત; છળી છળીને મરશે બીચારી, વીરા વાત એ તેં ના વીચારી. ૩૫ સુણી રત્નો ત્યાં પંથેરે પડીયો, જઈ ઝપાટે ઓત્રાને મળીયો; ઝટ ઓત્રાને ઝાડેથી લીધી, શાંઢ ઉપર બેસાડી દીધી. ૩૬ ઓત્રા કહે છે કુપો ભાઈ આપો, વળી વેગમાં પંથને કાપો; ત્યારે રત્નો કહે છે બાઈ સુણો, ઘરનો જોળી જોયો જુણે જુણો. ૩૭ કોઈ સ્થળે કુપો નવ જડીયો, સુણી ઓત્રાને ધ્રાસકો પડીયો; જા જા વીરા ગયો નથી ઘેર, તેં તો કીધી પ્રપંચની પેર. ૩૮ રત્નો કહે છે લે બાઈ તારો હાર, પછી પ્રપંચ કીયે પ્રકાર; થાય ખાત્રી ગયાની જ્યારે, હાર આપજો સુજને ત્યારે. ૩૯ ઓત્રા કહે તે તો આખ્યોરે તમને, હવે વહેલી પોચાડી દયો અમને; તવ સાંઢ હાંકી પુરપાટ, થયો કૃષ્ણના મનમાં ઉચાટ. ૪૦ રાંઢ સાંઢણી જીલમી જણાય, મળશે યુદ્ધે જાતાં પહેલી ત્યાંય; અભેમન્યુ જો દેખશે નાર, નહીં નીકળે તંબુની બહાર. ૪૧ માટે રોકુ રાણીનેરે વન, કહાડુ તંબુથી પારથ તન; એવું ધારી પોતે નંદલાલો, પડ્યા રરતામાં થઈ વજ્ર ભાલો. ૪૨ પગે પેસવા

આગળ આવે, તકે શાંદણી દાવ ચુકાવે; એમ કરતાં તો ચોટ ચુકાવી, ભાલો પેઠો એ પગમાં આવી. ૪૩ પડી શાંદણી લોમીની માંય, પડ્યો રત્નો ને ઓત્રા જે ત્યાંય; રત્ને જાણ્યું કે શાંદણી ભાગી, મારી પાપ તણી રેખા જાગી. ૪૪ ઓત્રા કહે છે નથી પાપ તાડ, વીરા નડ્યું આ કર્મજ માફ; મારા પાપના છાંટારે પડીયા. ૪૫ રત્ને ઉઠીને જોયું રે જ્યારે, ભાલો પગમાં દીકો તે વારે; ઝાલી ખેંચવા લાગ્યો તે ભાલો, નથી નીકળતા નંદ લાલો. ૪૬ એમ રાણી રોકી રણ માંય, હવે નીરદય લોમીમાં શું થાય; જાગે તંબુમાં પુત્રને માત, અતિ સુભદ્રાને ઉતપાત. ૪૭ વિશ્વામ—સુભદ્રા ઉતપાતમાં, આઘી પાછી થાયરે; વ્યાસ મગન વાણી વટે, મુણે જન શ્રોતાયરે.

કડવું ૧૮ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશમપાયે એણી પેર બોદયા, સુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રવાનો મહીમાય. ૧ સુભદ્રા ઉતપાત કરે હજુ, ઓત્રા આવી નહીં કેસ; તંબુની ઉપર ચડીને તે તો, જોવા લાગી આમ તેમ. ૨ નજરે ત્યાં કોઈ નવ દેખાયું, ત્યારે પડી બહુ ફાળ; મધ્ય સમે નકી સુદ્રખણ, નહીં મોકલે એની બાળ. ૩ જારે જા લુંડી સુદ્રખણ તને, કેમ નથી કંઈ વીચાર; આવા સમયમાં રોકી રાખવી, ન ઘટે તારી કુમાર. ૪ જારે જા લુંડા રાયકા તેં પણ, વેર કેદલાડાનું વાળ્યું; ગયો ત્યાં ને ત્યાં તું રહ્યો હજુ, મારા સામું નવ ભાળ્યું. ૫ અરેરે લુંડી શાંદણી તું પણ, દીવ દયા નવ લાવી; વાલી એવું શું વીધન આવ્યું, હજુ સુધી નવ આવી. ૬ એ પ્રમાણે અનેક જાતના ઉરમાં કરતી વીચાર; ચારે બાજુની ચાંતામાં ચાલે, આંખમાં આંસુની ધાર. ૭ પછી તંબુથી ઉતરી હેઠી, આવી એ પુત્રની પાસ; સેવામાં બેઠેલો પુત્રને દેખી, નાખે ઘણા નીનાવાસ. ૮ દીકરા મારા તું આ શું કરે કહી, દીવાને રાણે કીધો; ભણતો હતો પાઠ કોઠા યુદ્ધનો, તે માતાએ ખેંચી લીધો. ૯ અભેમન્યુ કહે માતા મારી, શીદ વીતાડે છે આમ; કોઠા યુદ્ધ મને આવડે છે, નથી આ પાઠનું કામ. ૧૦ એમ કહી સેવા આટોપી ઉઠ્યો, પારથ કેરો કુમાર; પ્રેમવડે પરસાદ જમી પછી, આવ્યો તંબુની બહાર. ૧૧ સેવકો બોલાવી સુચના આપી, સેન્ય કરોને તૈયાર; રથ લાવી અહીં ઉભો રાખો, હવે ન કરશો વાર. ૧૨ એમ કહી પછી અંદર આવી, પોસાક પેરવા બેઠો; ભાથો ઉઘો ભરાવેલો તેને, તરત ત્યાં ઉતાર્યો હેઠો. ૧૩ ત્યારે સુભદ્રા પોશાક સસો, ખેંચી લે છે વારા ફરતી; બાહી પડે છે પુત્રની કોટે, આંખમાં

આંસુડાં ભરતી. ૧૪ અરેરે દીકરા લાડકવાયા, કરવા બેઠો તું કેવું; કોટાનકોટી ઉપાય કરે પ્રણુ, યુદ્ધે જાવા નહીં દેવું. ૧૫ દીસે છે એ તો કારમા કોઠા, કપટી લોકે કરેલા; કૈરવ આદી અડગ ચોદ્દા, દુષ્ટ એ ઠંશ ભરેલા. ૧૬ યુદ્ધમાં એકલો કેમ જાવા દેઉં, બાપ નથી તારો ઘેર; વસમા વેરી છે આજા ઝેરીલા, મારી નાંખે તને ઠેર. ૧૭ સુવા કેડે તારો બાપ માગે તો, કોનો હું આપું કુમાર; વળી બીચારી ઓત્રા નારીનો; છુટી પડે અવતાર. ૧૮ પતિ વીનાની પ્રેમદા જેવી, પુત્ર વીના તેવી માત; કૃષ્ણ વીના તરૂવર નવ શોભે, વીરા વિચારી બે વાત. ૧૯ પુત્ર વીનાનાં માત પીતાની, લક્ષ્મી હુંદાઇ જાય; પુત્ર વીનાનાં શમશાન સુનાં, બળે એ માત પીતાય. ૨૦ પુત્ર વીના કાંટો વાડનો વેરી, ભોમી ઝીલે નહીં ભાર; પુત્ર વીના કદી માત પીતાનો, થાય નહીં ઉધાર. ૨૧ પુત્ર વીનાની માતાને માથે, સોકયનું આવે સાલ; પુત્ર વીનાની માતાનો જગમાં, કોઇ ગણે નહીં માલ. ૨૨ પુત્ર વીનાની માતાને પતી, સમજે શત્રુ સમાન; પુત્ર વીનાની માતાનું કદી, કોઇ ન રાખે માન. ૨૩ પુત્ર વીનાનાં માત પીતાનું, સુખ જીવે ના કો હેણું; પુત્ર વીનાનાં માત પીતાને વાંઝીયાં કહી મારે મેણું. ૨૪ માટે એ મારા લાડકવાયા, યુદ્ધની જાવા દયો વાત; ઘણા દહાડા યુદ્ધ કરજો આગળ, આજ સુકો ઉતપાત. ૨૫ ત્યારે અભિમન્યુ કહે-વા લાગ્યો, સાંભળને મારી માડી; મરણ થયે સાચી ન માનું, વાતો એ અવળી આડી. ૨૬ ઉદ્દેટાં કાયર વચનો કહી માફ, કેમ તબાવે તું કર્મ; જાણતી નથી તું હજી સુધી, શું છે ક્ષત્રાણીનો ધર્મ. ૨૭ રણ-સંગ્રામે સાવધ થાતાં, શોક કદી નવ કરવો; ખામી લાગે એ ક્ષત્રીવટ માં, હરખને નવ હરવો. ૨૮ ખરે ખરી જે ક્ષત્રાણી તે તો, લાજ કદી નવ લોપે; પુત્ર પતિનો પ્રેમ ન રાખે, રણની માળા આરોપે. ૨૯ નાનાં મોટાં સૌ ક્ષત્રાણીનાં, સરખાં બાળ ગણાય; ગમે તેવો હોય ક્ષત્રીનો પુત્ર, રોક્યો ના રહે રણમાં. ૩૦ કુંતા માતા જેવી ધીરજ ધારી, માતા આપો આજ્ઞાય; રોક્યો હવે નથી રહેવાનો હું તો, થનાર હોય તે થાય. ૩૧ સુણી સુભદ્રા થરથર ધ્રુજ, વેશ થયો વીકરાળ; બાઝી પડી રડી કહેવા લાગી, યુદ્ધે જવું નથી બાળ. ૩૨ વિશ્રામ-યુદ્ધે બાળ જવું નથી, સાંભળ મારી વાત રે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, કરગરી કહે છે માત રે. ૧૯

કડવું ૧૯ મું—રાગ અગમ ઉદાશી.

તું તો યુદ્ધે ના જઈશ મારા બાળ રે, મને પડી છે ચેટીયામાં ફળ રે; તારા પીતા ગયા પાતાળ રે, બેડે આમા ગયા છે જોખાળ રે;

તાં ત્યાં કોણ થશે રખવાળ રે, તારે માથે ભમે છે બેટા કાળ રે, દીકરા માન્યને, આંડે માન્યને. ટેક. સાખી—સુભદ્રા શીશ કુટતી, આંખે આંસુ બાય; દેશ દિશા સુજે નહિ, બધી ધરતી નેને તો ખાવા ધાય રે. તું તો ૧ સાતા કહે સુજ દીકરા, સાંભળ મારી વાત; તાત નથી ઘેર તાહારા, તેં તો આ શો માંડયો ઉતપાત રે. તું તો ૨ આશો ઉજમ લડવા તણે, હેઠાં સુક્ય હથીયાર; ઓથ વિનાનો એકલો, નહિ બવા દેઉં ત'બુની બહાર રે. તું તો ૩ બીડુ શીદ સુખમાં ધર્યું, શીદ પહેરી રણમાળ; રણ રણ નહીં તો જ, તું કરીને મારો કાળ રે. તું તો ૪ દીકરા દુઃખ બહુ વેડીને, મોટો કીધો આજ; દાઝ નથી એ આવતી, મારી લેવા બેઠો તું છેવટ લાજ રે. તું તો ૫ કોઠા કપટ કરી રચ્યા, માન્ય ખરી સુજ વાત; કૃતબ્ધી એ કોરવો, તે તો કરશે કોઠામાં તારી ઘાત રે. તું તો ૬ પરણી આવ્યો પાધરો. નારી ન મળે સાથ; આંખે પણુ આવી નથી, હણુ કાંકણ દોરા છે એના હાથ રે. તું તો ૭ કરીએ દેખી તુજને, ન મળે બીજો બાળ; વૃદ્ધ પણુમાં વીરલા, કોણુ લેશે અમારી સલાળ રે. તું તો ૮ દાયા થરથર ધ્રુજશે, અટકીજ પડશે અંગ; આંખે થઈશું આંધળાં કોણુ સાચવશે અમારા એ ઢંગ રે. તું તો ૯ માથે કળકળે કાગડા, શબ્દો કરે શીયાળ; ફરકે છે અંગ માહરૂં, દીકા સ્વપ્નમાં વસમા મેં તો વ્યાળ રે. તું તો ૧૦ સુખ સાગર સુકાઈ જશે, થશે હુંગર સમ દુઃખ; હું તો અભાગ્યણી પાપણી, ક્યારે દેખીશ કેમળ તાંડે સુખરે. તું તો ૧૧ દીકરા દીન વાંકો દીશે, દવ લાગ્યો દો દીશ; તુજ વીણુ ઓત્રા દેખતાં, હું તો ભવોભવ ઉભી બળીશ રે, તું તો ૧૨ લુટાશો સુજ લાડકા, ઘેરાશો ઘડ માંય; માટે માનો માહરૂં, હું તો માતા પડું છું તારે પાય રે. તું તો ૧૩ વિશ્રામ—માતા હું પાયે પડું, માનો સુજ સંતાન રે; કહે મગન પછી તે પળે, બોલ્યો અભેમાન રે. ૧૯

કડવું ૨૦ મું—રાગ ઉપરનો.

તું તો સાંભળ મારી માત રે, આમ શીદ કરે છે ઉતપાત રે; નથી રણમાં થાવાની મારી ઘાત રે, થા તું સાવધ સાંભળ મારી વાત રે; હું તો સુદ્ધે બવાનો પરભાત રે, નથી રોક્યો રહેવાનો એક સત રે. રૂદન શીદ કરો, આંસું શીદ ભરો. ટેક. સાખી—કુંવર કહે છે આવડી, શીદ કરો છો રોક; રોકી સુજને રાખવો, એ તો આશા બધી છે તારી ફેક રે. તું તો ૧ સાંભળ જનેતા માહારી, સુકી દે પરીતાપ; બીડુ ખાતલ થાય તો, મને બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ રે. તું

તો ૨ પ્રગટે રવી કદી પશ્ચિમે, પાવક શીતળ થાય; ચંદ્ર ચળે કદી કો સમે, માંડ મિથ્યા વચન નહીં જાય રે. તું તો ૩ એક વચનને કારણે, રામ ગયા વનવાસ; પાંડવ પણ તેવા પત્યા, કેમ હું કંઈ વચન વિનાશ રે. તું તો ૪ આપ નારા બોળાય, મા લાજેજ તારી કુખ; કલંક લાગે કુળમાં, માંડ કાળું કોઈ જીવે નહીં મુખ રે. તું તો ૫ માતા જ્ઞાન મને થયું, બળતો બોલું બાળ; મામા મુજ કેડે પડ્યા, તે તો કરવા ધારે છે મારો કાળ રે. તું તો ૬ એક વાર આવું જો જીવતો, લાવેજ મારો ઈશ; દારીકાં પહેલી ઉજડ કડં, છેદું કપટી કૃષ્ણ મામાનું શીશરે. તું તો ૭ માતા પીતા તરછોડીને, બની ગયો હું બહોત; સંસાર લાવો છોડીને, આખર આવું છે માડી માંડ મોત રે. તું તો ૮ બદલો મેં વાળ્યો નથી, ઘણી કરાવી વેઠ; પણ મા મન એમ વાળજો, જાણે પુત્ર તો આવ્યો નથી પેટ રે. તું તો ૯ પીતા મુજ પાતાળથી, આવે જ્યારે આમ; રાજક દીપક મુજ હોય તો, મારા પીતાને કહેજો પરણામ રે. તું તો ૧૦ મા મુજ મૃત્યુ થાય તો, વિપ્રને તેડજો દ્વાર; જીગને કરી જમાડજો, મારાં આપજો વસ્ત્ર શણગાર રે. તું તો ૧૧ વસ્ત્ર શણગાર ને સોગટાં, કરજો નાના વિપ્રને દાન; દુધ પાણી નેવે મુકજો, છેલ્લી વિનતી કડં છું અલે-માન રે. તું તો ૧૨ રાણીને ઘેર રાખજો, પીયર પલક નવ જાય; કોડે ફીરતી મેળવું, જેના વ્યાસ મગન ગુણ ગાય રે. તું તો ૧૩ વિશ્રામ—એવી વાણી ઉચ્ચો, પડીયો માને પાય રે; વ્યાસ મગન કહે તે સમે, રડતી સુમદ્રાય રે. ૨૦

કડવું ૨૧ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષીત રાયના તન; માતા રડતી ત્યાં તો અતિશે, છાતી માથાં કુટે દાંત પીશે. ૧ ત્યારે રડવા લાગ્યો કુમાર, નીર નેત્રે વહે છે ચોધાર; એમ સામા સામી બેઉ રડીયાં, એક એકને બાઝી ત્યાં પડીયાં. ૨ એવો થયો જ્યારે ઉતપાત જાણી દ્રૌપદિ કુંતાએ વાત; ધાઈ દ્રૌપદિ કુંતા બે આવ્યાં, પુત્ર માતા ત્યાં છોડાવ્યાં. કુંતા કહે છે એ વહુજી વિચારો, છે એ હડીલો છોકરો તારો; તેને સમજાવે શું કરવાને, કહ્યું બ્રહ્માનું નહીં માને. ૪ ખરો છે એ મુરનો સંતાન, જાશે યુદ્ધમાં એ તો નીદાન; મિથ્યા રોકી રાખે છે શું કરવા, મુખે જવા દે યુદ્ધ કરવા. ૫ હોય ક્ષત્રીનો જેહ કુમાર, તેને યુદ્ધનો છે અધિકાર; પછી યુદ્ધમાં એ તો રે જાશે, કેમ તારાથી રોકી રજાશે. ૬ ત્યારે સુમદ્રા બોલી વચન, મુણે સામુ એ

નાનો છે તન; એથ વિનાનો એકલો જાય, કાળ કોઠામાં તેનો રે થાય. ૭ એનું મોત કદી નવ થાય, તો તો તર્ત કડું હું વિદાય; સુણી કુંતાજી કહે છે રે બાધ, એક વારતા યાદમાં આધ. ૮ લાવો સુતરના તાર સાત, તેને મંત્ર કડું ભરી જાત; તે તો બાધું હું બાળના હાથે, કદી મરણ આવે ન માથે. ૯ કડું અમર રાખડી એવી, મને બાણીશ નહીં જેવી તેવી; બાધું રક્ષા એ રક્ષણ થાવા; પછી દો એને યુદ્ધે જાવા. ૧૦ આવે યુદ્ધમાં બ્રહ્મા ને શેશ, ભલે આવે જો વિષ્ણુ મહેશ; કદી આવે એના સામે કાળ, એનો વાંકો ના થઈ શકે વાળ. ૧૧ સૌને જીતે એવો કડું બાળ, સુકું રામ તણું રખવાળ; પછી છોને એ યુદ્ધમાં જાય, જોઈ મૃત્યુ એનું કેવું થાય. ૧૨ બોલી દ્રૌપદિ નથી રે કાચું, બાધ સાસુ કહે છે બધું સાચું; સાસુ કહે છે એ કરશે ઉપાય, તો પુત્રનું મૃત્યુ નહીં થાય. ૧૩ સુણી સુભદ્રા જાતો રે જાત, લાવી સુતરના તાર સાત; આખ્યા સાસુના હાથમાં જ્યારે; અભિમન્યુને બોલાવ્યો ત્યારે. ૧૪ કુંતા કહે છે બેટા સુણો વાન, ટાળો મારો તમે ઉતપાત; મને આપોને એક વચન, મારું એટલું હું મારા તન. ૧૫ અભિમન્યુ કહે વચન આપું; વિના યુદ્ધની વારતા થાપું; માતા કહે ભલે યુદ્ધમાં જાવો, નથી એ વિષે અમારો દાવો. ૧૬ છે આ સુતરના સાત તાર, કરે બાંધવા દોને કુમાર; તારી માતાનું મન મનાવા બાધું રક્ષા એ રક્ષણ થાવા ૧૭ અભિમન્યુ કહે ભલેને બાધો, મારે એથી નથી કાંઈ વાધો; કુંતા કહે બાધું બેટા હું કોડે, તેને જાળવજો જીવ જોડે. ૧૮ જો જો ભુલતા વચન મારું, નહીં તો થારો ત્યાં મૃત્યુ તમારું; એમ કહી તાર ભેગા ત્યાં ફીધા. માતા કુંતાએ આંખળા દીધા. ૧૯ તેનો દોરો બનાવ્યો છે એક, ગાંઠયો વાળવા માંડી વિવેક; માંડયા મંત્ર ત્યાં મુએ ઉચરવા, ધારી રાખડી અમર કરવા. ૨૦ સતિ નારી શીરોમણી કહાવે કોડે કાળને પાછો હઠાવે; સતિ નારી ધ્રુજાવે રે ધણું પાછું વાળે પલકમાં મણું. ૨૧ સતિ નારીથી દેવજ ડોલો, કોઈ નહીં સતિ નારીના તોલો; તારા મંડળ સતિ નારી તોડે, પ્રભુ સરખા તેને કર જોડે. ૨૨ એવાં સતિ કુંતાજી કહેવાય, કરે અમર રાખડી ત્યાંય; તે તો રાખડી જે કો સાંભળશે, તેનાં પાપ પલકમાં ટળશે. ૨૩ સુણી દાન કરે જન જેહ, કદી કળ ના પામે તે દેહ; માતા મંત્ર બાણે છે તે વારે, શા શા વચન મુએ ઉચારે. ૨૪ વિશ્રામ—શાં શાં વચન મુખ ઉચરે, કુંતા માતા ત્યાંય રે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, સુણો જન શ્રોતાય રે. ૨૫

કડવું ૨૨ મું—રાગ પુનમ ચાંદનીનો.

કુંતા અભિમન્યુને બાંધે અમર રાખડીરે, દીકરા દુખમન હરશે દેખી તારી આંખડીરે. ઝુલ્લ-તું તો યુદ્ધે જા મમ બાળ, કરવા કૌરવ કાળ; દેખ્યો સીંહ તણી ત્યાં ફાળ, તારે રામ તણુ રખવાળ. ટેક. સાત આઠ ને નવ દશાં, વળી અગીયાર ને બાર; એટલાં તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દશ દશ વાર. દીકરા પહેલે કોઠે કોણુ આવી ઊભા હશેરે, દીકરા પહેલે કોઠે દ્રોણુ આવી ઊભા હશેરે. ઝુલ્લ-પહેલે કોઠે ગુરુ દ્રોણુ, કહાડી કાળ જ્યારનું બાણુ; સામું તર્ક કરી સંભાણુ, તેના પલકે લેજો પ્રાણુ. કુંતા ૧ સાખી-તેત્રીશ છત્રીશ અહતાળીશાં, યોગણુ પચાશ બાવન સાર; એટલાં તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દશ દશ વાર. દીકરા બીજે કોઠે કોણુ આવી ઊભા હશેરે, દીકરા બીજે કોઠે કૃપાચાર્ય ઊભા હશેરે. ઝુલ્લ-બીજે કોઠે કૃપાચાર, મુર સજ કરી હથીયાર; મારા અલખેલા કુમાર, તેનો ત્યાં કરજો સંહાર. કુંતા ૨ સાખી-છપન ચોસટ ને બોતરાં, વળી અકચારી હજાર; એટલાં તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દશ દશ વાર. દીકરા ત્રીજે કોઠે કોણુ આવી ઊભા હશેરે, દીકરા ત્રીજે કોઠે અધ્યસ્થામા ઊભા હશેરે. ઝુલ્લ-ત્રીજે કોઠે અધ્યસ્થામા, થાજે એ અમરના સામા; જોજો પડશે નહીં નકામા, તેના ત્યાં ઉત-રાવો જામા. કુંતા ૩ સાખી-બે જળચરાં બે વનચરાં, બંબે રાજકુમાર; એટલાં તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દશ દશ વાર. દીકરા ચોથે કોઠે કોણુ આવી ઊભા હશેરે, દીકરા ચોથે કોઠે કરણુ આવી ઊભા હશેરે. ઝુલ્લ-ચોથે કોઠે રાજા કર્ણુ જેનાથી ધ્રુજે છે ધર્ણુ; પણ તું ચતુર ચાંડી ચર્ણુ, તેનું તરત કરજો મર્ણુ. કુંતા ૪ સાખી-કાણો કટો ને કુખડો, વળી માકડ ને મનઝાર; એટલાં તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દશ દશ વાર. દીકરા પાંચમે કોઠે કોણુ આવી ઊભા હશેરે, દીકરા પાંચમે કોઠે દુર્યોધન ઊભા હશેરે. ઝુલ્લ-પાંચમે કોઠે કળજીવ અંશ, જેના મનમાં ઝાઝો કંશ; પણ હૈ શોધીને સારંશ, કહાડો જહા-જીવથી વંશ. કુંતા ૫ સાખી-જેશી ડોશી ફોશી ને ફાતડો, વળી ભાંડ હાંડ ભાટ ભરવાડ; એટલાં તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દશ દશ વાર. દીકરા છઠે કોઠે કોણુ આવી ઊભા હશેરે, દીકરા છઠે કોઠે સહ્ય આવી ઊભા હશેરે. ઝુલ્લ-છઠે કોઠે રાજા ધૃષ્ટ, મામે જનમારાનો મક્ષ; ખાંડી કરે ખોખરૂ ખલ્લ, એવા પીલી નાંખજો મક્ષ. કુંતા ૬ સાખી-રવી કવી શશી શેષ ને નવ લખ, નવસેં નવાણું સાર; એટલાં તુજ રક્ષા કરો દીનમાં દશ દશ વાર. દીકરા સાતમે કોઠે કોણુ આવી ઊભા હશેરે, દીકરા સાતમે કોઠે જયદ્રથ ત્યાં ઊભા હશેરે. ઝુલ્લ-

સાતમે કોઠે જયદ્રથ, એ તો કરતાં સમરથ; સામા લડીને લથાળથ,
એનો રણ રજળાવો રથ. કુંતા ૭ સાખી-કુંતાએ કર અલીને,
વાળી વજર ગાંઠ; વ્યાસ મગન કહે કૃષ્ણનો, ડોસીએ વાળ્યો દાટ.
ડોહ્યા દશ દીગપાળો, દો દેશ અવનીપુરમારે, ઉંડી પડી ફળ પાતાળ
કૃષ્ણના ઉરમારે. ઝુલ-એત્યા ચૌદ લોકના ભુપ, ધરીયું બ્રાહ્મણ કેરું
રૂપ; ઉઠ્યા ત્યાંથી તેજ સ્વરૂપ, કુંવર જાણી અમર કુપ. કુંતા ૮
રાખડીના અર્થ-પ્રીકા.

૧ ૭ સમુદ્ર, ૮ કુળ પરવત, ૯ કુળ નાગ, ૧૦ દીગપાળ, ૧૧
રૂદ્ર, ૧૨ મેઘ.

૨ ૩૩ કોટી દેવતા, ૩૬ રાગ રાગણી, ૪૮ અગ્ની, ૪૯ વાયુ, ૫૨ વીર.

૩ ૫૬ કુળ જાદવ, ૬૪ જોગણી, ૭૨ કોટી દાનવ, ૮૮૦૦૦ ઋષિઓ.

૪ ૧ મચ્છા, ૨ કચ્છા, ૩ વરાહ, ૪ નરસિંહ ૫ રામચંદ્ર
૬ કૃષ્ણ પ્રભુ.

૫ કાણા શુક્રાચાર્ય, કદા ગણપતિ, કુળદા અંજીરા ઋષિ, માંકડ
હનુમંત, મંજાર ઇંદ્ર.

૬ જોશી સહદેવ, ડોશી કુંતા, કોશી ધર્મ, કાતડો અર્જુન, ભાંડ
નારદ, હાંડ લીમસેન, ભાટ સંજય, ભરવાડ કૃષ્ણજી.

૭ રવી સુર્ય, કવી વેદવ્યાસ, શશી ચંદ્રમા, શેશ નાગ, નવલખ
તારા, નવસે નવાણું નદીઓ, સાર એટલે પાંચ ભુત.

વિશ્રામ—ખાંધી અમર રાખડી, કુંવરના કર માંચ રે; વ્યાસ
મગન વાણી વદે, સુણો જન શ્રોતાય રે. ૨૨

કંડવું ૨૩ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશમપાયન એણી પેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજય રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ૧ કુંતા માતાએ રાખડી ખાંધી,
પુત્ર તણા કરમાંચ; યુદ્ધમાં જાવો જીતીને આવો, હાર કદી નહીં થાય.
૨ પણુ રક્ષાને સાચવી રાખજો, ભુલી જશે ના વચન; અભેમન્યુએ
પછી કર જોડીને, કીધું માતાને નમન. ૩ એવે સુભદ્રા તંજુ ઉપર
ચડી, જોવા લાગી જ્યારે, ઓત્રાને આવતી દીડી નહીં, રડી પડી છે
તે વારે, ૪ જારે જા ભુંડી કરમ હીણી, હજી સુધી નવ આવી; એમ
કહીને ઉતરી હેઠી, તંજુમાં તે તો સીધાવી. ૫ આવી પુત્રને કહેવા
લાગી, જિભા રહો જરા કુમાર; વાર હવે વધુ નથી થવાની, આવે છે
તારી નાર. ૬ તેને મળીને દીકરા મારા, સુખેથી યુદ્ધમાં જાવો; એટલું
વચન પાળવા માટે, દયા જરા દીલ લાવો. ૭ અભેમન્યુ કહે માતા

માફી, બકવા કરે છે શા માટે; નારીનું કામ નથી કાંઈ મારે, યુદ્ધે જઈ શીર મારે. ૮ સુભદ્રા કહે યુદ્ધમાં જાવો, તેનો તો નથી બળાવો; છેવટનું એક વચન આગું છું, તેટલું સુજને આપો. ૯ અભિમન્યુ કહે માતાજી મારાં, લોભનાં લક્ષણ ત્યાગો; યુદ્ધથી ખાલે વાળવા વિના, ખુશી આવે તે માગો. ૧૦ સુભદ્રાના મનમાં એવું કે, બે જરા કરાવું વાર; એટલામાં એની નારી આવે તો, ના નીકળે ત'ણુ બહાર. ૧૧ સુભદ્રાએ એમ જાણી કહ્યું, બેદા નથી બીજે દાવો; જતી વખતે મારા હાથનો, કંસાર જમતા જાયો. ૧૨ અભિમન્યુ કહે અરેરે માતા, એવું શું બોલી વચન; જાતા જનને જમવાનું કહેવું, તે તો છે અપશુકન. ૧૩ કુંતા કહે જમવાનું કહ્યું તો, જમ્યા વિના ના જવાય; જમ્યા વિના પછી જવાય તો તો, અપશુકન એ થાય. ૧૪ માટે તમે અપશુકન ટાળો, એ રે મારા તન; માતાના હાથનો કંસાર જમીને, કરતા જાવો શુકન ૧૫ પછી અભિમન્યુ જમવા બેઠો, માતા બેઠી પુત્ર પાસ; કંસાર પ્રેમેથી પીરસ્યો ત્યારે, જમી લીધા પાંચ ગ્રાસ. ૧૬ પછી સેવકોને સુચના આપી, સૈન્યા કરો તૈયાર; એમ કહી પછી સજવા બેઠો, વસ્ત્ર અને શણગાર. ૧૭ હવે કહું કથા કૌરવ સૈન્યની, સુણો આતા જન; પહોર પાછલી રાત રહી ત્યારે, ઉઠ્યો દુરીયોધન. ૧૮ દ્રોણ ગુરૂને ઉઠાડી કહે છે, કોઠા કરો તૈયાર; વહાણું વાસે વખત યુદ્ધનો થાયે, કેમ કરો હવે વાર. ૧૯ દ્રોણ ગુરૂ તવ બ્રહ્મીને સ્થંભની, બિત્તર દિશામાં ગયા; સ્વચ્છ જગા બેઠા મેદાનમાં, આવીને બિભા રહ્યા. ૨૦ પછી સુવેલાં મહાં મંગાવ્યાં, અનુબ્યન્ધી તે તો જાત; જગ્યા માપીને હારોહાર ત્યાં, ઢગલા કરાવ્યા સાત. ૨૧ પછી અંજલી જળની ભરી, હાથમાં મંત્રી લીધી; પહેલા મળની ઢગલી ઉપર, તેમણે છાંટી દીધી. ૨૨ મંત્ર થકી થયો પાપાણુ ક્રોડો, જરા ન લાગી વાર; સો શિખર સો ધ્વજ પતાકા, તેમાં થયાં સો દ્વાર. ૨૩ બીજી અંજળી મંત્રી છાંટી, ક્રોડો વજનો કરીયો; બસો શિખર બસો ધ્વજ, બસો દ્વારનો કરીયો. ૨૪ ત્રીજી અંજળીથી ત્રીજે ક્રોડો, ચાંપાનો કીધો તેહ; ત્રણ ઘણાં દ્વાર શિખર ધ્વજ, એમાં નહિ સંદેહ. ૨૫ ચોથો ક્રોડો ચાંદીનો કીધો, અંજળી છાંટી જે વારે; ચારસે શિખર ચારસે ધ્વજ, ચારસે દ્વાર તે ઠારે. ૨૬ પાંચમે ક્રોડો મંત્ર વડેથી, કનકનો તે તો ખનાવ્યો; પાંચસે શિખર પાંચસે ધ્વજ, પાંચસે દ્વારે દીપાવ્યો. ૨૭ છઠો સમ્ર ધાતુનો, મંત્ર થકી કીધો તેને; છસો શિખર છસો ધ્વજ, છસો દ્વાર છે જેને. ૨૮ મંત્ર વડે પછી સાતમે ક્રોડો, કીધો છાણુ માટીનો; કળા સૌથી તેમાં વધારે, તે ક્રોડો ખરી આંટીનો. ૨૯ સાતસે

શિખર સાતસે ધ્વજ, સાતસે તેનાં દ્વાર; એ પરમાણુ સાતે કોઠા, કીધા તે મંત્ર આધાર. ૩૦ પછી નીમેલા ચોક્કાએ મારથી, મોખરે મુકયા તમામ; દ્રોણ ગુરૂ પહેલે ક્રેઠે ઉભા, રાખી ઘરોખર હામ. ૩૧ અઠાવી હજાર અતીરથી, મહારથી ચોક્કા સાત; સાત કોઠામાં ભર-ચક ભડીયા, એવે થયું પરભાત. ૩૨ એવે અભેમન્યુ પોશાક પેરી હોંશે લીધાં હથીયાર; માતા વિગેરેને પાથે પડીને, નીકળ્યો તંબુની બહાર. ૩૩ એવામાં સૌ પાંડવ ચોક્કા, સેન્યા સાથે પુરપાટ; આવીને ઉભા તંબુ બારણે, જીવે છે પુત્રની વાટ. ૩૪ સેદેવ નીકુળ ભીમ ને ક્રુપદ, વિરાટ આદી તમામ; અનેક ચોક્કા અતીરથી ને, મહારથી ઉભા તે ઠામ. ૩૫ અભેમન્યુ તવ આનંદે આવી, સેન્યાના અંદર પેઠા; વૃદ્ધ વડીલોને નમન કરીને, રથની ઉપર બેઠો. ૩૬ એટલે સેન્યમાં મુશ ચોક્કાએ, દોદશે દીધા હંકા; જોર ઝપાટે મુર સપાટે, ચાલ્યા ઊછળતા બંકા. ૩૭ અતીરથી ચોક્કા, ચાલે જોડાજોડ; હાથી ઘોડા ઉંટ ને ખચર, કરે છે દોડાદોડ. ૩૮ ગદા લઈ ભીમ જેમંગળ-પર, બેસીને મોખરે મહાલે; રથની સાથે રથ રાખી સૌ, ઘાંપ કરીને તે ચાલે. ૩૯ ગરોગગચ્છ રથ અભેમન્યુનો, હાકે છે સારથી થઈને; કાકા વિગેરેની હુકં ઘણી છે, ત્યાં તો અભેમન્યુ ભાઈને. ૪૦ રણતુર આદિ વાઘો વાગે, દોદરા વાગે દદાઆ; એમ કરીને પાંડવ ચોક્કા, ચાલ્યા કોઠા સામા. ૪૧ એવામાં તો મનુને પાતાળે, પડી પેટમાં ફાળ; અમર દોરો બાંધી ચક્રયો એ, યુદ્ધમાં અરજીત બાળ. ૪૨ ડોસીની રક્ષાથી જીવતો રહેશે, મરશે નહિ કો દીશ; અહાર વર્ષની ઉમર થશે તો, છોદશે આજ્ઞ શીશ. ૪૩ જ્યાં સુધી દોરો ડોસીનો રહેશે; ત્યાં સુધી જીવતો રહેવાનો; જીવતો રહેશે તો ત્રિલોકનો પતિ, નક્કી તે તો થવાનો. ૪૪ પરાંણે કુપાને કળજે લીધો, સાંઢણીનો ઘઢયો ઘાટ; ત્યારે અધુરમાં પુરો, ડોસીએ વાળ્યો દાટ. ૪૫ એવું જાણી દોરો કાઢવા, કામ પ્રભુએ શું કીધું; એક સ્વરૂપ પાતળે બીજું, આઠાણું રૂપ લીધું. ૪૬ ભગવાન આઠાણું રૂપ લઈને, પાતાળેથી પળીયા; પાંડવ સેન્યા જતું હતું ત્યાં, પ્રુથ્વ વિષે નીકળીયા. ૪૭ વિશ્વામ—નિકળ્યા નિર્દય ભોમિમાં, ધરી આઠાણું રૂપ રે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, ચાલ્યા રાખી છુપ રે. ૨૩

કડવું ૨૪ મું—રાગ ધનાશ્રી.

એવળા વૈશમપાથે વચન, સાંભળ પરીક્ષીત રામના તન; ચાલ્યા ત્યાં ચૈદ લોકના સુપ, ધર્મ આઠાણું રૂડું રૂપ. ૧ પોતી વારે ખેડે

પેરી લીધી, પેથી બગલમાં મારી દીધી; લીધી લલાટે ભસ્મ લગાવી.
 હાલી ખાંધે તો ઝોળી ભરાવી. ૨ ધોળી પાઘડી ખાંધી છે માથે,
 અલી લીધી છે જ્વેષ્ટકા હાથે; ધરીયું ગોવાંદે ઘરડું રે ગાત્ર, જમણા
 હાથમાં તુળીનું પાત્ર. ૩ દાંત પડ્યા ને કાચાં તો મળીયાં, મોટે માથે
 જીયાં છે પળીયાં; વૃદ્ધ માટે આંખે નવ મુજે, લટકે ચામડી થરથર
 ધ્રુજે. ૪ નીચા વળીને રસ્તો રે જીવે, ખંને નાસિકાએ પાણી ચુવે;
 ભોમિ પડતા આખડતા રે જાય, મુખે અજીન ઉચ્ચાર થાય. ૫ પેઠા
 પાંડવના સેન્યમાં જ્યારે, ચોક્કા પુછવા લાગ્યા તે વારે; જાવું છે ક્યાં
 કહો મહારાજ, અહીંયાં કેનું છે તમારે કાજ. ૬ પ્રભુ કહે જાવું અર-
 જીન પાસે, આવ્યો એને હું મળવાની આશે; મારો બાળપણનો છે
 મિત્ર, એવો પારથ પુન્ય પવિત્ર. ૭ હોય અહીંયાં તો મુજને બતાવો
 એવી દયા દીલે કાંઈ લાવો; ત્યારે ચોક્કાઓ બોલ્યા વચન, નથી
 અહીંયાં એ તો અર્જુન. ૮ ગયા કાલના તે તો પાતાળ, હાલ એમના
 છે અહીંયાં બાળ; પ્રભુ કહે છે ક્યાં તે બતાવો, મને એની પાસે
 લઈ જાઓ. ૯ જો એ અરજીન મુતને મળાશે, મિત્ર મળ્યા બરોબર
 થાશે; ત્યારે ચોક્કાઓ હેતજ લાવ્યા, તેડી અભિમન્યુ પાસે આવ્યા.
 ૧૦ વિપ્ર દેખીને અર્જુન બાળ, પગે લાગ્યો તે તો તતકાળ; પુછ્યું
 પધારવું થયું કેમ, ટાળો તમે તે તો મારો વહેમ. ૧૧ વધા વળતાં
 વિપ્ર એ વાત, થાય મારો રનેડી તમ તાત; તેને મળવા આવ્યો હું
 આંહી, પણ તે તો છે પાતાળ માંહી. ૧૨ એવી આમને કહી મને
 વાણી, વળી વાત તમારી, મેં જાણી; મારા મિત્રના તમે કુમાર, દેખી
 આનંદ પામ્યો અપાર. ૧૩ બેની કાન્તિ બરોબર કહાવે, ચેહરો
 મુખનો મળતો આવે; કહું વખાણ વાત શું ઝાઝી, તમને દેખી થયો
 બહુ રાજી. ૧૪ ભાઈ શું છે તમારું રે નામ, વળી શીદ જશે તમે
 આમ; કેમ લીધું આ સેન્યા અપાર. હીંડે પાછળ હાર કતાર. ૧૫
 તે તો માંડી કહો મને વાત, ધન્ય ધન્ય એ મારા બાત; અભિમન્યુ
 વધો તવ વાણી, કહે છે સાંભળો પુરૂષ પુરાણી. ૧૬ મારું અભિમન્યુ
 એવું નામ, જાવું કરવા યુદ્ધનું કામ; કોઠા કૌરવે સાત રચ્યા છે, અમ
 પાછળ પાપી મચ્યા છે. ૧૭ મારે કોઠામાં લડવા જાવું, હું તો હમણું
 છતીને આણું; પ્રભુ કહે ધન્ય તારી રે હામ, નક્કી રાખીશ બાપનું
 નામ. ૧૮ દેખું બાળક બળ અતિશે, તારા બાપના જેવો તું દીશે;
 ધન્ય ધન્ય તારો અવતાર, બરો ક્ષત્રી તું મિત્ર કુમાર. ૧૯ એમ
 કહી હાથ અંગે ફેરવીયો, દોરો ડોસીનો કર ત્યાં ફેરવીયો; દોરો
 અલી બોલ્યા જીદો ભાવ, ભાઈ શું તને આવે છે તાવ. ૨૦ સાચું

કહે ભાઈ દોરો છે શાનો, મને વહેમ પડે છે માંદાનો; અભિમન્યુ કહે શરીર તાંડ, દીસે ધારવું જુદું તમારું. ૨૧ તાવ મારા શત્રુને રે આવે, એવું કહેશે નહિ મને હાવે; દોરો તાવનો તે ના કહેવાય, રૂડી રાખડી તે તો મનાય. ૨૨ માંડ રક્ષણ થાવાને કાજ, બાંધી રક્ષા કુંતાજીએ આજ; સુણી બ્રાહ્મણે મુખ બગાડયું, બોલું લાગ્યું એવું ત્યાં દેખાડયું. ૨૩ દેખી પુત્રને પડીયો વહેમ, મોટું મહારાજ બગાડયું કેમ; પ્રભુ કહે છે જવા દે એ વાત, ન હોય ક્ષત્રી તણી તારી જાત. ૨૪ ન હોય અર્જુનજનો કુમાર, ધિક ધિક તારો અવતાર; તાંડ બળ મેં જાણી રે લીધું, તેં તો બાપને લાંછન દીધું. ૨૫ હોય વાઘને નહિ વળાવું, દોરો દેખીને હું તો દુમાવું; તું તો જીતીશ આપો રે આપ, જીત્યો સૌ કહેશે દોરા પ્રતાપ. ૨૬ કામ કોઠામાં તારાથી થાશે, દોરો ડોસીનો જશ લઈ જશે; વળી અપસુકન કેહેવાય, રાંડેલીનો દોરો ના બંધાય. ૨૭ મારા મિત્રનો પુત્ર તું થઈ છું, માટે તેથી તને ખરું કહું છું; અભિમન્યુને ઉતરી વાત, સાચું માન્યું તેણે ખરેખાત. ૨૮ મારા બળથી હું જીતવાનો, જશ લેશે દોરો ડોસીમાનો; મારી મહેનત મિથ્યા થવાની, જશ દોરાથી ડોસી લેવાની. ૨૯ એવો દોરો બાંધ્યાથી શું થાય, વાત ધ્યાનમાં લીધી એ ત્યાંય; ખરેખર આ બ્રાહ્મણ ભાખ્યો, દોરો આલી તેણે તોડી નાખ્યો. ૩૦ તાર તેમાંથી એક ઉછળીયો, ગદોરગચ્છના બોળામાં પડીયો; તેણે અજાણે તાર ને લીધો, આલી હાથમાં આંબળો દીધો. ૩૧ અભિમન્યુનું ધનુષ્ય જોહ, તેની પ્રપંચાએ બાંધ્યો તેહ; તેનું કારણ તો નહિ કાંઈ, ગયો સ્હેજ સ્વભાવે બંધાઈ. ૩૨ બીજો આપો દોરો જે કહેવાય, જઈ પડ્યો તે ભોમીની માંય; પગવડે પ્રભુએ તે લીધો, છાનો મુખમાં મુકી દીધો. ૩૩ ગળી ગયા દોરો દીનોનાથ, પછી બોલ્યા અભિમન્યુ સાથ; ભાઈ મુખે હવે તમો જાવો, સામા શત્રુને બળ બતાવો. ૩૪ થશે કીરતિ તેમાં તમારી, એ છે આશિષ આજ અમારી; હવે આપો ભાઈ રજા અમોને, વળી કોઈ દીન મળશું તમોને. ૩૫ એમ કહીને થયા તે વિદાય, અભિમન્યુ બેઠો રથમાંય; લીધું ધનુષ્ય હાથમાં જ્યારે, દીધા દો દશ ઢંકા તે વારે. ૩૬ રથ હાંક્યો એ ભીમકુમાર, હાંક્યું સૈન્ય ત્યાં હાર કતાર; એ કથા તો અહીંથી રહી છે, પેલી સાંઢણી શી ગતિ થઈ છે. ૩૭ ભાલો પેઠો છે પગની માય, રત્ને કાઢવા કીધો ઉપાય; સાંઢણી પગે બે પગ દઈને, ભાલો ખેંચી કાઢ્યો ધીમે રહીને. ૩૮ છુટી રૂધિરની બહુ ધાર, સાંઢ ધ્રુજવા લાગી અપાર; રત્ને તેલનો કાકડો કીધો, તર્ત છીંદ્રમાં તે ઘાલી દીધો. ૩૯ પેલ મુકી પાટો તાણી

ખાંદ્યો, પછી રૂપાં ખાતાને આશાધ્યો; થઈ સાંઠણી ઉભી તે વારે, આવી હિમત રત્નાને ત્યારે. ૪૦ પગ પશણે ધરતીમાં ધરતી, ધીમે ધીમે એ પગલાં કરતી; પછી કરવા લાગી ચૈઈકાર, ત્યારે રત્નો થયો તૈયાર. ૪૧ સાંઠ ખેસાડી ખેડાં ખે સાંથે, લીધી લગામ રત્નાએ હાથે; દયા ઓગાની દીલમાં ધારી, શાંઠ હોંકારાથી હલકારી. ૪૨ હવે ત્યાં તે થયું છે પ્રભાત, કરવા લાગી ઓગા ઉતપાત; રત્ના યુદ્ધે પતિ ચઢ્યો હશે, મારી હવે તો શી ગતિ થશે. ૪૩ રત્નો કહે બહેની રોકાયાં વનમાં, મારી હોંશ રહી મારા મનમાં; હવે થનાર હોય તે આમ, મારો એમાં ના ચાલે ઉપાય. ૪૪ એમ વાત કરે છે તે વારે, આગ્યા નિરદય ભોમિમાં ત્યારે; દીકું રત્નાએ સેન્ય તમામ, સુકી મુળથી તેણે તો હામ. ૪૫ દેખી ઓગા તો સેન્ય અપાર, ધાર્યું યુદ્ધે ચઢવા ભરથાર; એવું જાણી ઓગા થઈ વેલી, લાગી રત્નાને પુછવા પેલી. ૪૬ વીરા સાથે ચારી કહેજે વાત, કોણુ યુદ્ધે ચડયું પરમાત. ૪૭ વિદ્યામ—રાયકા કોણુ યુદ્ધે ચઢયું, આ તો થતાં પ્રભાત રે; બ્યાસ મગન વાણી વહે, ઓગા પુછતી વાત રે. ૨૪

કડવું ૨૫ મું—રાગ મેવાડો.

ઓગા વાણી ઓચરી, મુણો રાયકારે; સામું સેન્ય આ કોનું દેખાવ, રતના શબકારે. સોનેરી રથ છે શોભતો, મુણો નેમાં ખેડો છે કોણુ એ રાય. રતનાં મુર્ય જેવું જેનું મુખ છે, મુણો જાણોં ઉચો એ તો બીજો જાણુ. રતનાં ૧ કોનો કુંવર કયાં જતો હશે, મુણોં એવો ધોળી ધજવાળો કોણુ. રતનાં ૨ રૂપે રતિના પતિ સમો, મુણોં દીસે કંચન અખણી કાચ; રતનાં સેન્યા સકળ સાથે જીવું, મુણોં દીયા શત્રુને મારવા ધાય. રતનાં ૩ સ્ત્રીહસમો એ મુરો દીસે, મુણોં ખાંધે ભાથો હાથે છે ધનુષ્ય; રતનાં દોદેશ ક્રથીને ફેરવે, મુણોં એના મનમાં હશે શી હુંશ. રતનાં ૪ ધન્ય છબી તેની ફાંકડી, મુણોં ધન્ય ધન્ય તેનો અવતાર; રતનાં નાઠી તેની તો ક્રેબી હશે, મુણોં આવો પામી હશે ભરથાર. રતનાં ૫ જપ તપ જુત કર્યો હશે, મુણોં ગાળ્યાં હશે હીમાળ્યમાં હાલ; રતનાં આઠાણુ સાંત સેન્યા હશે મુણોં હશે પ્રભુનો પુરણ પહાડ. રતનાં ૬ ધન્ય જ્ઞાન્ય તેની નારનાં, મુણોં કર્યો હશે વણ્યાં પુન્ય દાન; રતનાં ધર્મ ને કર્મ પાળ્યાં હશે, મુણોં સેન્યા હશે સદા ભગવાન. રતનાં જન્મ તેનો તો સકળ દીસે, મુણોં આવા નાથનો અલેલો હાથ. રતનાં ૭ ધન્ય તાજણી તેહની, મુણોં તે તો મળી આજે રૂઢો નાથ; રતનાં ૮

રત્નો વાણી ઉચ્ચે, સુણો બહેનીરે. તમે કીધાં બધાં પુન્ય દાન; યોત્રા બહેનીરે. ધર્મ તે કર્મ તમે કર્યો, સુણો તમે સેવ્યા સદા ભગવાન. યોત્રા ૯ જપ તપ વ્રત તમે કર્યો, સુણો તમે સાળ્યાં હિમાળામાં હાડ; યોત્રા ૧૦ બ્રાહ્મણ સંત તમે સેવ્યા, સુણો તમ ઉપર પ્રભુજનો પાડ. યોત્રા ૧૦ સુત સુભદ્રાને તે દીસે, સુણો એ તો અર્જુન-જનો કુમાર; યોત્રા ૧૦ અભેમન્યુ એનું નામ છે, સુણો થાય તમારો એ ભરથાર. યોત્રા ૧૧ સેવ્યા બીધી બધી સાથમાં, સુણો ચક્રે કરવા કોઠામાં યુદ્ધ; યોત્રા ૧૦ હીમત હોય જો આપની, સુણો પાછા વાળવા ચલાવો યુદ્ધ. યોત્રા ૧૨ વિશ્રામ-યોત્રા વાણી સાંભળી, પડી ઉછળી ધણું રે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, જાણે આઠ્યું મર્ણુ રે. ૨૫

કડવું ૨૬ મું—રાગ ઈન્દ્રસલાનો.

યોત્રા વાણી સાંભળીને, પડી ઉછળી ધણું; શુદ્ધ સ્નાન ને બાન મળે નહિ, જાણે આઠ્યું મર્ણુ. ૧ રત્નો શાંઠથી ઉતર્યો હેઠો બેઠો બાઘની પાસ; આગતા સ્વાગતા કરવા લાગ્યો, તેને પણુ છે વાસ. ૨ નાખી વાસુ પાણી પાતું, રત્નાએ તે વાર; થોડીક વારે શુદ્ધિ આવી બોલી વિરાટ કુમાર. ૩ રત્ના વીરા ગવાળો લઈને, તમે થાઓ વિદાય; મારી સાસુને તે તો સોંપજો, જઈને તંબુમાંય. ૪ વળી કેળ્યો કે વહુ આવી છે, ગઈ છે રણુ મોઝાર; ભાગ્ય હશે તો પાછા વળશે, ભોળવીને ભરથાર. ૫ ખડું પુન્ય જો હશે તમારું, તો તો આવશે ઘેર; નહિ આવે તો કરણી વાંકી, એજ પુર્વનું વેર. ૬ એમ કહું કે ગવાળો લઈ, રત્નો થયો વિદાય; યોત્રા સુર ભરીને નાકી, સેવ્યા સામી જાય. ૭ ચોક્કા-ઓએ દીકી આવતી, અભેમન્યુની નાર; લહું થયું એ આવી પહોંચી, સૌનો એ વિચાર. ૮ નક્કી એ તો પાછો વળશે, રહેશે સૌનો ધર્મ; એમ કહી સૌ ખસી ગયા દુર, નાર ન પામે શર્મ. ૯ યોત્રા તો જેમ પક્ષણી ઉડે, એ પરમાણે જાય; સામી આવતાં દેખી બોલ્યો, અભેમન્યુ ત્યાંય. ૧૦ વિશ્રામ-ગટોરગચ્છ વીરા જીઓ, કોણુ આવે આ નાર રે; કહે મગન એમ પુછતો, અરજીતનો કુમાર રે. ૨૬

કડવું ૨૭ મું—રાગ મેવાડો.

કુંવર વાણી ઉચ્ચે, મારા વીરાંરે. સામી આવી પેહી કોણુ નાર; કુળના હીરાંરે. લોભે સુનિવર ભાળીને, મારાં કેવળ મહેર્યા રૂકા શણુ-ચાર. કુળના ૧ શરદનો ચંદ્રમા શોભતો, મારાં એવું શોભે છે એનું સુખ; કુળના ૨ એના સસુ રૂપ નહિ બીજું, મારાં દેખી રતિને

લાગેજ દુઃખ. કુળનાં ૨ કાન્તિ જીઓ કેવી ખીલી, મારાં જેની હંસના સરખી છે ચાલ; કુળનાં માનુની છે મૃગલોચની, મારાં કેવું મુખડું લાલ ગુલાલ. કુળનાં ૩ કોની પુત્રી કયાં જતી હશે, મારાં એ તો રૂપનો અંખાર કાંણુ; કુળનાં સાથે દાસી કે દીસે નહિ, મારાં એનાં વાગે અને મોહ બાણુ. કુળનાં ૪ કેવી દીસે અલ-બેલડી, મારાં ધન્ય ધન્ય તેનો અવતાર; કુળનાં પતિ તેનો તો કેવો હશે, મારાં આવી રૂઢી પામ્યો હશે નાર. કુળનાં ૫ જપ તપ વૃત કર્યાં હશે, મારાં ગાળ્યાં હશે હિમાળામાં હાડ; કુળનાં બ્રાહ્મણ સંત સેવ્યા હશે, મારાં હશે પ્રભુનો પુરણ પાડ. કુળનાં ૬ ધન્ય ભાગ્ય તેના નાથનાં, મારાં ઘણાં કર્યાં હશે પુન્ય દાન; કુળનાં ધર્મ ને કર્મ પાળ્યા હશે. મારાં ભજ્યા હશે સદા ભગવાન. કુળનાં ૭ ધન્ય પુરૂષ ભાઈ તેહનો, મારાં ધન્ય ધન્ય આવી મળ્યો નાર; કુળનાં જન્મ તેનો તો સફળ દીસે. મારાં આવી નારી જોડે સંસ્કાર. કુળનાં ૮ ગટોરગચ્છ ત્યાં ઉચર્યો, મારાં તમે કીધાં ઘણાં પુન્ય દાન; કુળનાં કર્મ ધર્મ તમે કર્યાં; મારાં તમે ભજ્યા સદા ભગવાન. કુળનાં ૯ જપ તપ વૃત તમે કર્યાં, મારાં તમે ગાળ્યાં હિમાળામાં હાડ; કુળનાં બ્રાહ્મણ સંત તમે સેવ્યા, મારાં તમ ઉપર પ્રભુનો પાડ. કુળનાં ૧૦ સુતા સુદ્રણાની તે દીસે, મારાં રાય વિરાટની એ કુમાર; કુળનાં ઓત્રા એવું એનું નામ છે, મારાં એવી ઉત્તમ તમારી છે નાર. કુળનાં ૧૧ દાસી ઘણી ઘેર તેહને, મારાં નથી કમીના તેને તો કાંય; કુળનાં આવે એ મળવા આપને, મારાં એમ કહીને થયો તે વિદાય. કુળનાં ૧૨ વિશ્રામ—એમ કહી પંથે પળ્યો, ગટોરગચ્છ તો ત્યાંય રે; કહે મગન અભેમન્યુ ત્યાં, હરખડીયો રથ માંય રે. ૨૭

કડવું ૨૮ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશમપાયે એણીપરે બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ૧ ગટોરગચ્છ એમ કહીને ગયો, સેન્યા ઉલું તે ઠામ; એવામાં ત્યાં ઓત્રાએ આવી, ઝાલી ઘોડાની લગામ. ૨ અભેમન્યુ કહે કોણુ તમે છો, શું છે તમારું નામ; રસ્તે જાતાં મારા ઘોડાની, કેમ આ ઝાલી લગામ. ૩ દેવી છો કે યક્ષણી કીન્નરી, કોણુ તમે છો વનિતા; દાનવી માનવી કે ગાંધર્વી, કોણુ કાવે માત પિતા. ૪ કયાંથી આવ્યાં ને કયાં જાઓ, કોનાં તમે દીસો નારી; સાથે સાચી વાત કહો કોણુ, નાત ને જાત તમારી. ૫ તવ ચંદ્રવદની

ચતુરા બોલી, પહેલી કહે તમ વાત; કંથ તમે કઈ કામનીના, કોણ તમારાં છે માત તાત. ૬ ક્યાંથી આવ્યા ક્યાં જવું ધારો, સેન્યા લઈને સાથે; શા કારણથી કીશોર વયમાં, ધનુષ્ય ધાર્યું છે હાથે ૭ અભેમન્યુ કહે ક્ષત્રી તેથી, લીધું મેં ધનુષ્ય; ચોક્કા લીધા યુદ્ધને માટે, છે મુજ મનમાં હુંશ. ૮ અરજુન સુભદ્રા માત પીતા મુજ, અભેમન્યુ મુજ નામ; તંબુથી આવું કોઠામાં જવું, કરવા રણ સંગ્રામ. ૯ સુદ્રઘ્ણાજી સાસુ મારાં, સસરા વીરાટરાય; નારી હમારી, તેની કુમારી, ઓત્રા નામે ઓળખાય. ૧૦ મધુરા વચને માનુની બોલી, સાંભળો વાત હમારી; વીરાટ સુદ્રઘ્ણા જે કહ્યાં તમે, તેની છું હું કુમારી. ૧૧ સુભદ્રાજી સાસુ મારાં, અરજુન સસરા નીદાન; તેમના કુમાર કંથજી મારા, નામે તે અભેમાન. ૧૨ તે અભેમન્યુ યુદ્ધે ચડીયા, મળીયા મુજને વાટે; દેખી પતીને હું આનંદ પામી, લગ્નમ ઝાલી તે માટે. ૧૩ અભેમન્યુ તવ હરખી બોલ્યો, ધન્ય વીમળ તુજ વાણી; મળવા માટે કેમ ન આવ્યાં, કાલે તમે મુજ રાણી. ૧૪ નારી મારી વાર કર્યા વીના, તંબુએ થાવો વીદાય; તમને દેખી ચોક્કા મારા, દુર ઉભા રણમાંય. ૧૫ ઓત્રા કહે છે નાથજી મારા, વીકટ યુદ્ધનો પંથ; કામ નહી તમ જેવાનું ત્યાંતો, કપાઈ મરવાનું કંથ. ૧૬ યુદ્ધ કરવાના ઘણા દહાડા છે, તેના પહેલો લ્યો લહાવો; સંસાર લહાવો પુરો કરીને, પછીથી યુદ્ધમાં જવો. ૧૭ અભેમન્યુ કહે કહોછો ખરૂં પણ, પાછું ના મુજથી ફરાય; યુદ્ધ કરવા મેં બીડું ખાધું તે, કોયલા આવ્યા કહેવાય. ૧૮ વળી જો કંઠમાં યુદ્ધને માટે, આરોપી રણમાળ; પણ લીધેલું મીથ્યા કરું કેમ, હું અરજુનનો બાળ ૧૯ પાછો વળુ કદી પ્રેમદા તો, બોળાય બાપનું નામ; કંઠકે લાગે કુળમાં મોડું, મોશાળ લાજે તમામ. ૨૦ ક્ષત્રીવટમાં ખામી લાગે, લાજે સુભદ્રાની કુખ; સાસુ સસરાને લાંછન લાગે, કો ન જીવે મુજ મુખ. ૨૧ વચન માટે વડીલ વૃષોનું, કીધું મેં અપમાન; તો પછી તારૂં કહું માનું કેમ, નહી વળુ પાછો નીદાન. ૨૨ ચંદ્ર ચળે રવી પશ્ચિમ ઉગે, પાવક શીતળ થાય; સમુદ્ર મરીયાદ લોપે મારૂં, વચન મીથ્યા ન જાય. ૨૩ તેટલા માટે યુદ્ધ જવાનો, નારી તમે તંબુ જવો; યુદ્ધ કરી ઘેર આવું ત્યારે, લેજો સંસાર લાવો. ૨૪ ઓત્રા કહે છે સ્વામી મુજને, સ્વપ્ન થયું છે નઠાં; એ યુદ્ધમાં ઘાત પ્રાણની ભાસે, તે માટે તમને હું વારૂં. ૨૫ વાત વળી એકે કરવી છાની, એનો છે ઉરમાં બળાપો; કાલ જજ્યો યુદ્ધે આજનો દહાડો, માર્યો મને એક આપો. ૨૬ અભેમન્યુ કહે નકામી હઠ, શીદ કરે છે તું નારી; તારા કરતાં હઠ જીવેતો, છે બમણી હઠ

મારી. ૨૭ યોત્રા કહે મુણે રાજ્ય હઠ, ને બાળક હઠ બે તમારે; પણ તમારા કરતાં મારામાં, છે એક હઠ વધારે. ૨૮ તે તો ગણાવું ભુલ્યા તમોને, જે હઠ મારી અતીશે; રાજ હઠને બાળક હઠ છે, સ્ત્રી હઠ વધારે દીસે. ૨૯ મોટે સ્વામી સુકી દયો સુમત, નહીં પોષે મુજને આપ; કહું માની હવે પાછા વળો કંથ, ટાળવા અબળાનો તાપ. ૩૦ અભેમન્યુ કહે વધુ બોલ્યા વીના, જામે લુહી છાની માની; હવે ફરી બોલીશ તો મારા, હાથનો માર ખાવાની. ૩૧ યોત્રા હરીને બોલી વળતાં સ્વામીજી શું કહું તમને હજી સુધી હાથ નથી અરાડયો તે, લાવો વીતસે અમને કર એવું કહેતાં અભેમન્યુની, આજ્ઞામાં ભરાયું પાણી; અભેમન્યુ કહે છેવટ મુજને, રડાવશે નહીં રાણી. ૩૨ મીઠ્યા મોહ લગાડો શું કરવા, મન માંડ અકળાય; કોટી ઉપાય કરે કદી નારી, પાછું તો નહીં વળાય. ૩૩ યોત્રાને પણ આંસુ આવ્યાં, હૈયું રહેતું નથી હાથ; કરજોડીને કહેવા લાગી, નહીં જાવા દઉં મુજ નાથ. ૩૪ વિશ્રામ નહીં જાવા દઉં નાથજી, સુકો યુદ્ધનો પંથરે; વટે મગન યોત્રા કહે, માનો કહું મુજ કંથરે. ૨૮

કહવું ૨૬ મું—રાગ ભરથરીનો.

કહુરે માનોને મારા કંથજી, પંથ યુદ્ધના વીકટજી; યોથ વીના દીસો એકલા, નથી તાત નીકટજી. કહુરેં ટેક. જે તમે યુદ્ધમાં જાવો તો, કાઢું હું મારા પ્રાણજી; હઠ કરી રથને હાંકિ તો, ધર્મરાયની આણજી. કહું ૧ કોઠા દીસે કંથ કારમા, જાતે એવું એ કોકજી; વેર કૃતધ્ની ત્યાં વાળશે, કપટી કૌરવ લોકજી. કહું ૨ દોરો કુટ્યો નથી મુછનો, એવી વય છે કીશોરજી; ઉમર વીના યુદ્ધ ના ઘટે, ભુલમી કરવાના ભેરજી. કહું ૩ યુદ્ધમાં જ્યારે જવું હતું, ત્યારે શીદ આલ્યો હાથજી; પરણ્યા પછી હવે ક્યાં પળો, ન્યારા થાવો માં નાથજી. કહું ૪ પરણે તો હજી થયા નથી, પુરા દીન પચીસજી; કંકણ દોરા છુટ્યા નથી, નથી મળીયા કોઇ દીસજી. કહું ૫ સોળ કળા જેવી ચંદ્રને, તેવી કાન્તી તમારીજી; જેવી ગાદી ઘેર આપને, તેવી હુંતો છું નારીજી. કહું ૬ હંસ જાણીને મેં હોંશથી, કીધો આપનો સંજજી; ભેરે જાણત આપડો, નવ સોંપત અંગજી. કહું ૭ આપને માથે અતીરથી, છણ્યા પોદ્ધા સમર્થજી; વૃદ્ધ વડીલો છતાં તમે, યુદ્ધે જાવો તે વ્યર્થજી. કહું ૮ મને હતી એવી હોંસ કે, બેશીશું બેડા બેડજી; એજે જાવા બેડો જન્મ આ, પડે બેડમાં બેડજી. કહું ૯ કર્મ કોઠાં માંડે થયું, નવ આવી આગલે દનજી; નાથ તમે યુદ્ધે ચઢ્યા, મુજને રાખાવી

વનજી. કહ્યું ૧૦ પાપ પ્રગટ થયાં પુર્વનાં, લાય લાગી લલાટજી; મળવા મને તમે દોહલા, એ છે ઉરમાં ઉચાટજી. કહ્યું ૧૧ માઠા શુકન થયા મુળથી. લાજ લેસે કોકજી; મુજ પડે બધી મુજને, આશા જીવ્યાની કોકજી. કહ્યું ૧૨ કરમે મારે કયાથી આવીયો, વાંકો દીન દુશ્મનજી; હવે જીવી હુંતો શું કરૂં, કરૂં કયા પતનજી. કહ્યું ૧૩ રહતી મુકો છો શું રાંકને, કાંક કરો વીચારજી; દગો દેવો આવો ના ઘટે, શીદ તરછોડો નારજી. કહ્યું ૧૪ બહુ બાણ શત્રુનાં વાગશે, શાર પકશે શરીરજી; છોળે રૂધીર અંગે છુટશે, મારી નણદલના વીરજી. કહ્યું ૧૫ જળ જળ કમળ ના નીપજે, વન વન અગર ન હોયજી; કુળ કુળ કુંવર ના નીપજે, જન જન પ્રીત ન જોયજી. કહ્યું ૧૬ સામુ જાયા મુણે વીનતી, શું કહું વારંવારજી; આસ મગન વાણી શું વહે, રાણી રહતી અપારજી. કહ્યું ૧૭ વીશ્રામ-સાણી ત્યાંતો બહુ રહે, નેત્રે નીર અથાગરે; વહે મગન અભેમન્યુ કહે, નારી મુકો વાગરે. ૨૯

કડવું ૩૦ મું-રાગ ઉપરનો.

માનોરે કહ્યું માઝું માનુની, હવે નથી ઉપાયજી; કાલે કદી આ-
વ્યાં હોત તો, જાત ના યુદ્ધમાંયજી. માનો. ૧ ટેકો સમા રૂદન તમે
શીદ કરો, મુકો વાજની વાગજી; વાલી હવે કાંધ વળે નહી, સ્થને
જાવા દો માગજી. માનો. ૨ શોક તલે બધો મુંદરી, કંપે મારી આ
કાયજી; અધવચ્ચ રણમાં હું આવીયો, ખાધું કેમ વળાયજી. માનો.
૩ ધાર્યું થતું નથી આપનું, શીદ રાખેછો દેશજી; કેડે પકયો મારો
કૃષ્ણજી, નથી મારો આ દેશજી. માનો. ૪ મામાયે મન ગમતું કર્યું,
ભુકો વચ્ચે વરણાવ્યાંજી; વેર મારે ને એને પુસ્વતું, પાટા બાંધી
પરણાવ્યાંજી. માનો. ૫ પણ એકવાર જે જીવતો, લાવે મારો એ
ધમજી; દ્વારકાં પહેલી ઉજડ કરૂં, છેદું મામાનું શીશજી. માનો. ૬
જંપ જડી મને નહી વળે, અણું જીવતો અવાસજી; તોતો ગોડી પછે
તાલરી, પુરૂ પુરણ આશજી. માનો. ૭ હોંસ હતી બ્યારે તુજને, કાલે
જેવુંતું મુખજી; હવે જે આહીથી પાછો વળું, લાજે મુલદ્ર કુખજી.
માનો. ૮ શત્રુ સમો લડવા ચડયો, ભુવે કૌરવ લોકજી; પાછો
વળુ કેમ પ્રેમદા, આશા રાખો એ ફોકજી. માનો. ૯ લાવીએ
મળે બધું આવીને, તેમાં શાનો પરત્તમેજી; શનકાદી સરખા હારી
અમા, દેવ ઉપર ન ઇવોજી. માનો. ૧૦ મને પણ હોંશ હતી ખરી,
મેલીહું ભેડા ભેડજી; ઉરમી અધર તે ઉડી ગઈ, પાડી આમાયે

ખોડજી. માનો. ૧૦ વચન વ્યર્થ જે થાયતો, લાગે કુળમાં કલંકજી; થાટે વચન વ્યર્થ નહી કડં, રહેજ્યો મનમાં નિશંકજી. માનો. ૧૧ વીધા થકી વળી વૃક્ષ છું, માત્ર કાયા કીશોરજી; કીશોર વયવાળો અગ્નિ છે, તેનું કેવું છે જોરજી. માનો, ૧૨ મુરજી વીના વળી કો'છો તો, મુરજી માનું હું તુરજીજી; મુરજી છતાં જે કાયર થયો, મુરજી નહી એતો પુરજીજી. માનો. ૧૩ તંત મુકો હવે તાડણી, જવો મારે મુકા-મજી; પારથ પંકાયો પૃથ્વીમાં, તેનું નહી ખોળું નામજી. માનો. ૧૪ હોશ હવે હારશો નહી, નવ કરશો ઉચાટજી; વાટ જીવે કૌરવ કોઠામાં, ઘડુ તેમનો ઘાટજી. માનો. ૧૫ કરજો સેવા માત તાતની, નીતી પાળજો આપજી; હવે જે હું પાછો વળું, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપજી. માનો. ૧૬ કીરતી કોઠામાં જઈ મેળવું, છતાં મૃત્યુ જે થાયજી; વ્યાસ મગન વાણી ઉચરે, નહી કોઈનો ઉપાયજી. માનો. ૧૭ વીશ્રામ-એવી વાણી સાંભળી, એવા કહે છે ત્યાંય; વ્યાસ મગન વાણી વદે, સુણો સૌ શ્રાતાયરે. ૩૦

કડવું ૩૧ મું—રાગ માધવ.

મને મારીને રથડા હાંકો, હકીલા રાણારે; મારો દહાડો દીસે આજ વાંકો, હકીલા રાણારે. ૧ નહીતો આવું તમારી સાથે, હ; કોઠા જીતવા તે મારે માથે, હ. ૨ હુંતો ઢળકતી ખાંધુ ઢાલ, હ; કડ પાપી જનોને પાયમાલ, હ. ૩ મને આપો હાથે હથીયાર, હ; કડ કૌરવનો સંહાર, હ. ૪ હું તો અળખા જળ ખતાણું, હ; ખંધા કોઠા એ ચાક ચડાવું, હ. ૫ જીવો જીવો જરા મારી હામ, હ; ભણી વ્યંઢળની વીધા તમામ, હ. ૬ જ્યારે યુદ્ધે જવું હતું નાથ, હ; ત્યારે શીદ ઝાલ્યો મારો હાથ. હ. ૭ આવા દેવા હતા જ્યારે દગા, હ; ત્યારે શીદ થયા મારા સગા, હ. ૮ મને પરણ્યા તો હવે પાળો, હ; મને મારો કે રથ પાછો વાળો, હ. ૯ મારી લેવા બેઠા કેમ લાજ, હ; નહી યુદ્ધે જવા દેઉં આજ, હ. ૧૦ કીધી પાળવા ચોરીમાં સરત, હ; કુવે ઉતારી વાહો શું વરત, હ. ૧૧ કોઠા કાળસરીખા હું ધાડું, હ; થાય મૃત્યુ ત્યાં તો તમાડું, હ. ૧૨ મારો વીધવા થાય અવતાર, હ; પછી મારે તે કોનો આધાર, હ. ૧૩ નાથ વીધવા નારી કેવી, હ; ભાર ભોમી ઝીલે નહી તેવી, હ. ૧૪ કરો વાહનો વેરી થાય, હ; જ્યાં ત્યાં હલકી એતો ગણાય, હ. ૧૫ છે સોંધી કુસકાથી વીધવા, હ; છે મોંધી મ-ણીથી સંધવા, હ. ૧૬ નારી વીધવા સાપનો ભારો, હ; જાય એનો એળે જમમારો, હ. ૧૭ મેં શું ભાગેલું છાણે છાણું, હ; એથી મગડયું

પાપનું યાજ્ઞ, હ. ૧૮ મેં શું ધાવતાં બાળ વછોડયાં, હ; મેં શું થતાં
વેવીશાળ તોડયાં, હ. ૧૯ મેં શું વીંચીને ગાળો દીધેલી, હ; થાળો
પીરશીને તાણી લીધેલી. હ. ૨૦ મેં શું સૂત સાધુને દુભાવ્યા, હ;
તેથી દુઃખના દહાડા આવ્યા, હ. ૨૧ મેં શું તોડી પીપળીયાની
ડાળ, હ; તેથી યુદ્ધે ચડયા સાસુ બાળ, હ. ૨૨ મેં શું તોડી સરોવર
તીર, હ; તેથી તજે છે નણદલવીર, હ. ૨૩ મારાં પાપ બધાંએ
જાળ્યાં, હ; મને આ ભવે નડવા લાગ્યાં, હ. ૨૪ મેં શું ગાયોને
મારેલા માર, હ; જેથી તજે મને ભરથાર, હ. ૨૫ મેં શું બાળ્યાં
હશે ઘર ગામ, હ; મેં શું કરેલાં પ્રપંચી કામ, હ. ૨૬ મેં શું શા-
ક્ષીયો જુઠી કીધેલી, હ; મેં શું લોભમાં લાંચો લીધેલી, હ. ૨૭ મેં
શું અમક્ષા ભક્ષ કરેલું, હ; મેં શું પારકુ ધન હરેલું, હ. ૨૮ મેં
શું આણુગળ પાણી પીધેલાં હ; અન્ન વેણ્યા વીનાનાં રાધેલાં, હ. ૨૯
મેં શું મળસુત્ર ગંગામાં ધોયાં, હ; મેં શું પર નરમાં મન પ્રોયાં,
હ. ૩૦ મેં શું ઉનાળે પરબો ઉઠાડી, હ; હું તો જુઠું બોલી શું
દહાડી દહાડી, હ. ૩૧ મેં શું તોડેલી પક્ષીની પાંખો, હ; મારાં પાપ
પ્રગટ થયાં એતો, હ. ૩૩ એમ કહી કરથી માથાં કુટે, હ; રામા
રૂવેને શીર કેશ ચુટે, હ. ૩૪ એવાં રૂદન અતીશે આરંભ્યાં, હ;
જળગંગા જીમનાનાં થંભ્યાં, હ. ૩૫ દેખી ચોક્કાઓ રહે હજારો, હ;
પશુ પક્ષી ચરે નવ ચારો, હ. ૩૬ નારી અતી કરે છે આકંદ, હ;
વાયુ ચારે દીશાયે પડ્યો બંધ, હ. ૩૭ સ્વાન ભસવા લાગ્યાં ચો-
પાસે, હ; બધી લોભી ભયકર ભાસે, હ. ૩૮ થયા રૂધીર વરણા
છાંટા, હ; બેઠા રૂદનથી રાણીના ઘાંટા, હ. ૩૯ શું વદે મગન બ્યાસ
વાણી, હ; એવું રૂદન કરે છે રાણી, હ. ૪૦ વિશ્રામ-રાણી રૂદન
બહુ કરે, નીર નેત્રે ચોધારે; વદે મગન અભેમન્યુ કહે, સાંભળ
શાણી નારે. ૩૧

કડવું ૩૨ મું-રાગ મેવાડો.

વાણી અભેમન્યુ ઉચ્યો, સુણો સુંદરીરે; શીદ આમ કરોછો
રૂદન, વ્રાત વદુ ખરીરે. શોક કરે શું વળે હવે, સુણો. મીથ્યા માઈ
ભભાવો છો મન, વાત. ૧ વૃદ્ધ વડીલે ઘણું કહ્યું, સુણો. નવ માન્યું
મેં કોઇનું કેણુ, વાત. કુંતા સુભદ્રાને નવ ગણ્યાં, સુણો. આવ્યો
ધર્મનું ઉથાપી વેણુ, વાત. ૨ તારો વાળ્યો હવે કેમ વળુ, સુણો.
વળુ તો તો વગોણું કેવાય, વાત. સગાં સંબંધી સૌ કળકળે, સુણો.
જળતાં વેરી વાહાં બધાં થાય, વાત. ૩ કહેશે કે અમે બહુ વારીયો,

સુષો. તોયે કોઈનું ના માન્યું લગાર, વાત. નારી દેખી મોહ પામીયો,
 સુષો. થઈ કામાંધ વળીયો કુમાર, વાત. ૪ વૃદ્ધ કરતાં વનીતા વધી,
 સુષો. એવાં મેણાં મારે મને રોજ, વાત. જીવતાં મુવા જોવો હું દીસુ,
 સુષો. મારો ઘટે ઘણે ભાર બોજ, વાત. ૫ વધુ કહે કશું નહી
 વળે, સુષો. ખાલી ખોટી થાવો શીદ આજ, વાત. માની માફ તણુ
 સંસારો, સુષો. તેમાં મારી તમારી છે લાજ, વાત. ૬ સંસાર સુખને
 કારણે, સુ. મીથ્યા યત્ન કરો છો શું કામ, વાત. મીથ્યા છે સુખ
 સંસારનું; સુ. મીથ્યા વૈભોગ પણ છે તમામ, વાત. ૭ અતી ઉપાધી
 સંસારની, સુ. તેમાં સુખ ઉપાધી છે નાર, વાત; માટે સુકરણી સુધા-
 સ્વા, સુ. મોટા મોટા તજે છે સંસાર, વાત. ૮ કંઈ નર નારી તજ
 ગયા, સુ. નારી વીધે નથી કંઈ લાણુ, વાત; નારીમાં અવગુણ છે
 ઘણા, સુ. નારી નિશ્ચે છે નરકની ખાણુ, વાત. ૯ માટે તણુ છું હું
 જુજને, સુ. તમે મોહ ધરોછો શા માટે, વાત. નથી સગુ કોઈકોઈનું,
 સુ. માટે મીથ્યા કરો છો ઉચ્ચાટ, વાત. ૧૦ મોહું કે વહેલું સર્વને,
 સુ. નહી મરવાનું છે એક દીન, વાત. દાનવ માનવ દેવતા, સુ. તેતો
 સર્વ છે કાળ આધીન, વાત. ૧૧ અમર પટો નથી કોઈનો, સુ.
 વીજળીવીરચીનો છે વીનાશ, વાત. તો પછી હું કોણ માત્ર છું, સુ.
 તેથી તમે ના પામશો ત્રાસ, વાત. ૧૨ જો હવે હું પાછો વળું, સુ.
 મને પ્રજ્ઞાહતાનું છે પાપ, વાત. છેવટનું મુજ વાક્ય આ, સુ. કદી
 ભુલી જશો નહી આપ, વાત. ૧૩ કલેશ કરે કશું નહિ વળે, સુ.
 હવે નથી કંઈ મારો ઉપાય, વાત. જેવું બાવીઘ્ય તમરં માલિકું, સુ.
 એવું ધારીને થાવો વીઢાય, વાત. વીધામ-અભેમન્યુ એમ ઉચ્ચો,
 વનીતા થાવ વીઢાયરે, બ્યાસ મગન વાણી વટે, એવાં બોલી ત્યાંયરે.

કડવું ૩૩ મું—રાગ ઉપરનો.

એવા વાણી ઉચરી સુષો સ્વામીરે. તમે વીપરીત વદીયા વાત
 કહું શીશ નામીરે. શીદ અવગુણ ગણો નારીના સુ. ઘણી ગુણીયલ
 નારીની જાત કહું. ૧ નારીથી વીધ જાયું થયું સુ. કરો ઉડો એ
 ઉત્તમાં વીચાર કહું. ધસ ઉત્પન થયા નારીથી સુ. દાની ધ્યાની ને
 જ્ઞાની અપાર કહું. ૨ રામકૃષ્ણ એથી થયા સુ. વાદમીક ને વેદ વ્યાસ
 કહું. ધ્રુવ પ્રહલાદ એથી થયા સુ. રૂશી સુની જોગી જતી ખાસ કહું.
 મુસા સીધ તપેધરી સુ. સૌ નારીથી થયા ઉત્પન કહું. તમે આજે
 સૌ નારી થકી સુ. પાકે નારીની કુખે રતન કહું. ૪ નારી છે ઉત્તમ
 સર્વથી સુ. નથી નારી વીનાનું કલ્યાણુ કહું. તમે જોયા રતન એથી

થવા સુ. માટે નારી છે રત્નની ખાણ કહુ. ૫ જુવો નારી નથી કોઈ તજ્યું સુ. કહો કોણ તજ્યું છે સંસાર કહુ ઉલટી કરણી મુધારવા સુ. રાખી મોટા પુરૂષોએ નાર કહુ. ૬ ઈંદ્રને ચંદ્ર વરણ વાયુ સુ અત્રી અગ્ની કસ્યપને કુખેર કહુ. એમણે પણ નારી નવ તજી સુ રહ્યા સંસારમાં સુખભેર કહુ. ૭ બ્રહ્માજી પણ નારી નવ તજ્યા સુ. નારી નવ તજ્યા ભોળો નાથ કહુ. વીજણ પણ નારી નવતજ્યા સુ. વાત વીચારો એ દીક્ર સાથ કહુ. ૮ મોટા મોટા નારી નવ તજ્યા સુ. પછી મનુષ્ય તે કોણ માત્ર કહુ. નારી વીના નથી છુટકો સુ. નારી નથી એ નકુંનું પાત્ર કહુ. ૯ તજવી ઘટે કેઈ નારીને સુ. નારી પારકી તેને તજાય કહુ. સંસાર તજવો ઘટે નહિ સુ. ઘટે તજવા અનીતી અન્યાય કહુ. ૧૦ પરણી નારી તજવી નહિ સુ. થાય તજવાથી નીતીનો ભંગ કહુ. હુંતો નારી નાથ આપની સુ. માટે મારો તજો કેમ સંગ કહુ. ૧૧ વેદ વીધીથી વાર્યા મુને સુ, દેવ સાક્ષી હતા ચોરી માંચ કહુ. પાણી ગ્રહણ કર્યું તે પછી સુ. આપ્યું વચન વીચારોને ત્યાંચ કહુ. ૧૨ નારી હવે તને નહી તજી સુ. દીધું વચન વડીલો સમક્ષ કહુ. વળી છે દીન મારે સોળમો સુ. તેમાં રાખો જરા તમે લક્ષ કહુ. ૧૩ આજ ઋતુદાન દો મને સુ. બાળ હત્યાતું લાગશે પાપ કહુ. ૧૪ વિશ્રામ-પતી પાપ એ લાગશે, ઓત્રા બોલી વચનરે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, મુણો શ્રોતા જનરે. ૩૩

કડવું ૩૪ મું—રાગ આશાવરી.

વૈસમ પાયે એણી પેર બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારી - તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ૧ ઓત્રા કહે પતી પાપ ન લોગે, માટે દો ઋતુદાન; સોળમો દહાડો સાચવો મારો, તેથી થશે સંતાન. ૨ અભિમન્યુ કહે એ શું બોલ્યાં, નારી તમે રણમાંચ; ઘર વીના કદી કાળ ઋતુદાન, રસ્તામાં નવ આપાય. ૩ વળી મરીયાદા મુકી વર્તવું, તે પશુ પક્ષીનું કર્મ; દીવસે દોષ અતી છે એમાં, ન હોય મનુષ્યનો ધર્મ. ૪ વળી જુવો વૃદ્ધ વડીલો દેખે, દેખે સૈન્ય તમામ; મુંદરી શર્મ ભરેલું એવું, કેમ બની શકે કામ. ૫ ઓત્રા કહે છે શરમ તે શું, ઓઢાય કે પથરાય; એવી શર્મ શું કામમાં આવે, ધર્મની હાની ત્યાં થાય. ૬ હાથે કરીને શર્મની અંદર, વંશ ખુવો છો શું કરવા; શર્મને માટે રાખતા નથી, પાપ તણી જરા પરવા. ૭ વળી હું તમારે પાલકે પડી, શું સુખ દીકું મેં સ્વામિ; જાણતા નથી શું જીંદગી મારી, જરૂર જાશે નકામી. ૮ મોટે દલા ધરી પુત્ર આપી કરો, એટલું

ભણું અમારું પાપ વળી નહિ લાગે ને રહેશે, પાછળ નામ તમારું.
 ૯ સોળમે દહાડો આજનો એવો, જે રતુદાન દેવાશે; સવિધમાં મને
 ભાસે છે કે, પુત્ર તો જરૂર થાશે. ૧૦ માટે રતુદાન દઈને સ્વામિ,
 સુખેથી યુદ્ધમાં જાઓ; સોગન તમે ખાધા છે તેથી, નથી બીજો મારો
 દાવો. ૧૧ અભેમન્યુ કહે નારી બધો, તંત મુકી દે તું તારો; કોટી
 ઉપાયે કોઈ પણ વચન, તારું નથી માનનારો. ૧૨ તારું ધાર્યું કરવા
 માટે, ખાનાં મીઠ્યા ખતાવે; સમય વીના સુંદરી તું શીદ, સ્ત્રીનાં
 ચરિત્ર ચલાવે. ૧૩ આડાઅવળી વાતો કરી મન, મારું તું ભમાવા
 ધારે; પણ તારા કરતાં કાંક મારામાં, બુદ્ધિ તો હશે વધારે. ૧૪
 ઓત્રા કહે તે તમે કહો પણ, હું તો કદી નવ માનું; બુદ્ધિ હોય તો
 જીવો તમોને, ભાન નથી દુનીયાનું. ૧૫ હરિ કરીને યુદ્ધમાં જાવું,
 તેટલું જ્ઞાન તમારું; પણ બીજું તમે જાણતા નથી, પાછળ શું થશે
 હમારું. ૧૬ બુદ્ધિ તમે બધી વેચી ખાધી છે, એમ મને તો જણાય;
 મારા જેટલી નથી તમારી, વધારે કેમ ગણાય. ૧૭ અભેમન્યુ કહે
 અબળા તું તો, વિચાર વીનાનું બોલે; કદી કાળે નારીની બુદ્ધિ, ન
 હોય નરની તોલે. ૧૮ જ્યાં જોઈએ ત્યાં પુરૂષ બધો, દીસે ઘણા
 બુદ્ધિમાન; નરની બુદ્ધિને નારી ન ચોકે, નારીની બુદ્ધિ નાદાન. ૧૯
 તે માટે મોટા પુરૂષો કહી ગયા, પ્રેમદા બુદ્ધિ છે પાની; તેથી હું
 મદથી મુમત ન કરો, મામુની હોય સાચું માની. ૨૦ ઓત્રા કહે શું
 સાચું માનું, પુરૂષ ચરિત્ર પછાડી; જીવો બધી અવની જાણે છે, સ્ત્રીનું
 ચરિત્ર અગાડી. ૨૧ તેમ છતાં જો બુદ્ધિ હોય તો, પ્રશ્ન પુછું એક
 તમને; નરનારીની પરિક્ષા થાશે, ઉત્તર આપતાં અમને. ૨૨ અભેમન્યુ
 અહંપદ કરી બોલ્યો, પ્રશ્ન તારો પુછ તુંતો; તારા પ્રશ્નનો ભારજ શો
 છે, હવડાં ઉત્તર દઈશ હુંતો. ૨૩ ઓત્રા કે ભલે એમ હોય તો, પ્રશ્ન
 પુછું હુંતો તર્ત; મારા તમારા હાર્યા જીત્યાની, સામા સામી કરો
 સર્ત. ૨૪ અભેમન્યુ કહેવા લાગ્યો, જેમ તું કહે તેમ કરવું; આપણુ
 બંને બંધાવો એવાં, બંધાયા કેડે ન ફરવું. ૨૫ ઓત્રા કહે મારા
 પ્રશ્નનો ઉત્તર, જો કદી તમથી ન થાય; તો પછી મુજને પુત્ર આપ્યા
 કેડે, થાવું તમારે વીંદાય. ૨૬ જો કદી પ્રશ્નનો ઉત્તર સાચો, તમે દેશો
 આ દીશ; તો તો હું તમને, રોક્યા વીણ ચટ, અહીંથી રસ્તે પડીશ.
 ૨૭ અભેમન્યુ કહે કબુલ મહારે, શો છે પ્રશ્નનો માર; કહેતાં પહેલો
 ઉત્તર આપીશ, વાર ન લાગે લગાર. ૨૮ તેમ છતાં દૈવ્ય ઇચ્છાએ
 મુજથી, ઉત્તર નવ દેવાય; તો પછી તારે કહેવો પડશે, છુટકો કદી
 નહી થાય. ૨૯ ઓત્રા કહે હા કહ્યા પ્રમાણે, તમે વર્તશો જ્યારે; પછી

હું અશ્વમેધ ઉત્તર, તર્ત કહીશ તે વારે. ૩૦ રાત્ર કહે વળી વચનમાં
મારે, કહેવાનું એક વચન; પહેલું પરકયું પાછળ લાલે, રોકાવાનો
પહોર દત. ૩૧ એક પહોર હું તંબુમાં રોકેશ, પછીથી યુદ્ધે પળીશ;
પુત્ર થવો તે તો, લાભની તારૂ ભવીશ. ૩૨ ઓઝા કહે હું એથી
વધારે, નહીં રોકું મારા નાથ; કહ્યા પ્રમાણે મારે પળવું, આપો વચન
મુજ હાથ. ૩૩ અભેમન્યુએ તે સમે વચન, ઓઝાના હાથમાં લીધું;
સાથે સાચું ઓઝાનું વચન, પોતાના હાથમાં લીધું. ૩૪ અભેમન્યુ
કહે કે હાલે પ્રશ્ન, વાર ન કરશે નકામી; કરજોડી પછી ઓઝા કહે
છે, તાંબળી હવે મુજ સ્વામી. ૩૫ એકાદશીના વૃતને દિવસે, છે
આજ પીતૃનું ઘેર; નારીને દીન ઓળખો તે સૌ, સાચવવા શી ખેર.
૩૬ અપવાસ એકાદશીનો કરતાં, વળતું નથી આજ; જમે તો આજ
વળે પણ, આવે એકાદશીમાં બાધ. ૩૭ વળી જમ્યા વીના આજ
વળે નહીં, પીતૃ લોક ન પામે; અપવાસ વીણ એકાદશી ન થાયે,
એવો બાધ બે કામે. ૩૮ વળી તે દહાડે ઋતુ દેતો પડે, નકે પીતૃને
આપ; નારીને ઋતુ દીધા વીના લાગે, બાળહત્યા તણું પાપ. ૩૯ તે
એક પુરૂષે એકે દીવસે, સાથે ત્રણ વૃત કરવાં; એક બીજને બાધ
ન આવે, એવી રીતે અનુસરવા. ૪૦ એક કરે એક નવ કરે તો, પડે
ચતુરાધમાં ખામી; નારીથી બુદ્ધિ નરની વધારે, આપોને ઉત્તર
સ્વામી. ૪૧ ઉત્તર આપો કે પુત્રજ આપો. પાળો વચન મુજ કંથ;
હવે હું નથી રોકતી તમને, ઉઘાડો આ યુદ્ધ પંથ. ૪૨ અભેમન્યુ
સુણી વીરમય પામ્યો, કરવા લાગ્યો વીચાર; ઉંડું અટપડું પ્રશ્ન આ
દીશે, ઉત્તર આપુ સું આ વાર. ૪૩ એકાદશીમાં આજ આજમાં, એ-
કાદશી તો નડે છે; ઋતુ ના દે તો પાપજ લાગે, દેતાં બે નરકે પડે
છે. ૪૪ આઠા અવળી એમ તપાસ્યું, બુદ્ધિ ના પોત્રી લગાર; ત્યારે
અભેમન્યુ કહે ધન્ય નારી, તારી બુદ્ધિ અપાર. ૪૫ હવે તમે તેનો
ઉત્તર શું છે, દરસાવો તે દીલ સાથ; ઓઝા કહે કહ્યા પ્રમાણે વતો,
પછે કહીશ મારા નાથ. ૪૬ અભેમન્યુએ વીચાર કીધો, પાળવું પડશે
વચન; હવે છુટકો નથી થવાનો, આપવો પડશે તન. ૪૭ પ્રશ્નનો
ઉત્તર દેવા બુદ્ધિ, નથી પોચતી મારી; વચન જાણ થવું નહીં નારી
આસ્થા ભરી છે બીચારી. ૪૮ એવું જાણી સેન્યા સામું બેસું, લાઇને
કીધી પછી સાન; નજર થતાં ચેતી ગયો ત્યાં, લીમ તણો સંતાન.
૪૯ અભેમન્યુએ હાથ કરીને, પોતાની પાસે બોલાવ્યો; એક અપાટે
ઘેડતો ત્યાંથી, અભેમન્યુ પાસે આવ્યો. ૫૦ ગટોરગચ્છ કહે શો હુકમ
વીચ, જે હોય તે કરમાવો; અભેમન્યુ કહે અહીંયાં આગળ, તંબુ

એક તણાવો. ૫૧ એવું સાંભળી ગટોરગચ્છે, માયાવી તંબુ ત્યાં ફીધો; રથથી જરાક વેગળો રણમાં, તરત તે તાણી દીધો. ૫૨ અંદર સાંહીત સરવે બનાવી, ચીજ નથી ઓછી એક; કમીના તંબુમાં કંઈ મળે નહીં; વાપર્યો એવો વીવેક. ૫૩ ગટોરગચ્છ પછી સૈન્યામાં જઈ, ઉભો રહ્યો જ્યારે, અભિમન્યુએ સાન કરી નારીને, રથેથી ઉતર્યા ત્યારે. ૫૪ ઓત્રા ચાલી પતીની પાછળ, મુકી થોડાની લગામ; નર નારી તવ રથેથી આવી, ફીધો તંબુમાં મુકામ. ૫૫ તવ પ્રભુ પાતાળે વીચાર ફીધો, ભાણેજને હુંતો માફ; પણ એક મારા બાનાના બદલે, ભક્તનો વંશ વધાઈ. વીશ્રામ-વંશ વધાઈ ભક્તનો, પ્રભુએ ધાર્યું ત્યાંયરે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, સુણો જન ઓતાયરે. ૩૪

કડવું ૩૫ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈસમ પાચે વચન, સાંભળ પરીક્ષત રાચેના તન; પ્રભુ કહે છે ભાણેજને માફ, મારા ભક્તનો વંશ વધાઈ. ૧ નર નારી જરા વાર મળશે, તેમાં પુત્રની વેળા શું વળશે; એવું જાણીને મન વીચાર્યું, વધુ સંસાર સુખ દેવા ધાર્યું. ૨ કડ છ માસનો દીનમાન, તો તો રહેશે એ ગર્ભ નીદાન; એવા વીચાર મનમાં ફીધા, સુર્યચંદ્રને રથભાવી દીધા. ૩ એવી આજ્ઞા પ્રભુએ દીધી, શશી રવીએ માની લીધી; પછે હાથમાં લીધું પાણી, બોલ્યા એવું ત્યાં પુરૂષ પુરાણી. ૪ દેવ દાનવ માનવ સગ, પશુ પક્ષીને ફીટ પતંગ; એવા જે જે જગત જીવ માત્ર, હોય સુપાત્ર કે કુપાત્ર. ૫ જેવી જેવી જેના મનની આશા, તમ થાજ્યો કુધાને પીપાશા; મળ મુત્રને મૈથુન તમામ, નીદ્રા આદી થતાં હોય જે કામ. ૬ જેવી ઇચ્છામાં હોય હર્ષશોક, તેવી ઇચ્છામાં રહેજ્યો ત્રીલોક; જેમ થતું હોય તેમ થાય, વધુ ઓછો ના દીન વરતાય. ૭ એવું કહી પાણી પ્રભુએ પીધું, બીજી અંજળી જળ ભરી લીધું; જાણ્યું દીવસે ઋતુ ન દેવાય, વર્ણશંકર પ્રજા તે થાય. ૮ એમાં અવગુણ હોય અતીશે, તે તો કુકરમી અધરમી દીસે; થાય કામી કોધી અનાચારી, બુદ્ધિ હીણ અબળ દેહ ધારી. ૯ દે કોઈ દીવસે જે ઋતુ-દાન, તેથી ઊપજે એવો સંતાન; એવું જાણીને શ્રી જહુરાય, માટે તેનો ત્યાં ફીધો ઊપાય. ૧૦ જળ પીધું ત્યાં તો બીજીવાર, તંબુ ઊપર વરસાબ્યો ધુમાર; વળી વીચાર્યું શ્રી અવીનાશ, બાધ કરશે રવીનો પ્રકાશ. ૧૧ સુર્ય દેખેતો દેશેરે આપ, તેથી દંપતીને લાગે પાપ; પશુ પક્ષીનું એતો છે કર્મ, ન હોય દીવસે મનુષ્ય ધર્મ. ૧૨ એવું જાણી વ્યવસ્થા શુ ફીધી, નીજ ચક્રને આજ્ઞા દીધી; ગચ્છું સુર્યના સાર્ય એ

સીધું, સુર્ય ઢાંકી આચ્છાદન કીધું. ૧૩ દોશ દુર કર્યા એ તમામ; રૂઢ રાખવા ભક્તનું નામ; એવા ભક્ત આધીન ભગવાન, દીસે દયાના સીધું નીદાન. ૧૪ હવે તંબુમાં જે નરનારી, અન્યો અન્ય ત્યાં વાત વીચારી; સુખ રૂપે માંડ્યો સંસાર, આસ્યા તૃષ્ણાએ ભરીયાં અપાર. ૧૫ રૂઢો રમતાં રંગ વીલાસ, કર્યો પુરણ પ્રીતી પ્રકાશ; ભોગ ભોગ્યો એ અવસરમાં, રહ્યો ગર્ભ ઓત્રાના ઊદરમાં. ૧૬ રાય પરીક્ષીત જે કહેવાય, તેના ગર્ભનો આ મહીમાય; થયો પુન્ય પ્રતાપી એ રાય, તેની સાંભળે જન જે કથાય. ૧૭ સુણે શ્રદ્ધાથી જે નરનાર, વાધે વંશની વૃદ્ધિ અપાર; જેણે કળીયુગ દુર હડાવ્યો, રાખ્યો ધર્મનો પ્રથમ પાયો. ૧૮ સુણી તેતો ત્યાં સકળ દુઃખ વામ્યો, રાય અંતે અભયપદ પામ્યો; કથા સાંભળે તે તો રે જેહ, થાય પાપ થકી મુક્ત તેહ. ૧૯ કથા સાંભળી પુન્ય જે કરશે, ભુંડા ગર્ભનો વાસ તે તરશે; કથા સાંભળી જન જે ઉવેખે, તે તો પુનઃ ગરભ દુઃખ દેખે. ૨૦ એવો જિત્તમ પરીક્ષીત રાય, રહ્યો ઓત્રાના ઊદર માંય; એવે વીતી ગયા ખટ માસ, થઈ પુરણ ઓત્રાની આરા. ૨૧ પછી પ્રીતે લાગી પતી પાય, કરળેડી વચન વદી ત્યાંય; મારી આશા પુરણ કરી આપે, વડીલ વૃદ્ધના પુન્ય પ્રતાપે. ૨૨ ભલું વાધ્યું માંડે ધરસુત્ર, મને પ્રભુજી આપશે પુત્ર; પુત્ર પીતા વીના કેમ રહેશે, તેની સંભાળ તે કોણ લેશે. ૨૩ એમ કહી રડી પડી અપાર, નીર નેત્રે વહે છે ઓધાર; અભેમન્યુ કહે સુણો વાલી, હવે ખેદ કરો શીદ ખાલી. ૨૪ એમ કહીને છાની રાખી નાર, ઓત્રા કહે છે સુણો ભરથાર; પ્રીતી ઓછી હતી તે વધારી, હવે છુટે ન માયા તમારી. ૨૫ અભેમન્યુ કહે સુણો રાણી, હવે એવી ના બોલશે વાણી; નહી નીમીશ માત્ર રોકાઉં, આપો આજ્ઞા યુદ્ધમાં જાવું. ૨૬ પરકયા પ્રમાણે થઈ પહોર વાર, વાંકું વરતાય નહિ લગાર; આપો પ્રશ્નનો ઉત્તર અમને, કહ્યા પ્રમાણે પળ્યો હું તમને. ૨૭ વિશ્રામ—કહ્યા પ્રમાણે હું પળ્યો, કહે છે પારથતંત્રે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, સુણો શ્રીતાજનરે. ૩૫

કડવું ૩૬ મું—રાગ આશાવરી.

વૈસમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજયરાય; વિસ્તારી તુ જાને સંભળાવું, પ્રશ્નોત્તર મહીમાય. ૧ ઓત્રા કહે છે નાથજી મારા, પ્રશ્ન કહ્યો મેં જે તમને; હજી તમોને આવડતો હોય તો, ઉત્તર આપો તે અમને. ૨ કહ્યા કેડે પછી તમે કહેશો કે, આવડતો હતો એતો; ભણ્યો કોયડો કોડી બિરોબર, જ્યોત્તે પતિ કરતા તેતો. ૩ અભેમન્યુ

કહે એ શું બોલી, બોળાય બાપનું નામ; પાછળથી પછે એવું બોલવું, તેતો સુરખ કેડં કામ. ૪ નક્કી કહું છું નથી આવડતો, છે સુજ યુદ્ધિથી બહાર; મીઠ્યા અભિમાન કેમ થાયે, કહેા હવે મારી નાર. ૫ એના કહે એકાદશીને દહાડે, છે શ્રાધ પિતૃનું ઘેર; નારીને દીન સો-જામે તે સૌ, સાચવવાં શી પેર. ૬ શ્રાધ સારી જમે છે તો, તેથી એકાદશી ભાગે; નારીને પુત્રદાન ન દેતો, બાળહત્યા પાપ લાગે. ૭ એકાદશીનું ફળ લેવાને, કરે કદી અપવાસ; પણ શ્રાધ સારી જમે નહિ તો, પીતૃને પડે છે ત્રાસ. ૮ વળી તે દીવસે નારીને કદી, આપે જો ગર્ભનું દાન; તો તો પછી પીતૃને પોતે, નકેં પડે છે નીદાન. ૯ એપણુ કામે એકે દહાડે, એક ધણીને તે કરવાં; કર્યા વીના કદી છુટકો નથી, શાસ્ત્ર રીતે અનુસરવાં. ૧૦ એ પ્રમાણે એક બીજાને, બાધ કરે છે અતીશે; આંટીઘુટીવાળું કઠણુ એવું, પ્રજા પતિ માડં દીસે. ૧૧ તેનો ઉત્તર તમને કહું છું, હુતો હવે મારા નાથ; શાસ્ત્ર પ્રમાણે સિધ બ-રોબર, સાંભળજો દીક સાથ. ૧૨ શ્રાધ સારી પીંડ સુંઘવો, દેવું મધ્ય રતુદાન; સચવાય ત્રીવૃત એક તીથીમાં, છે એ શાસ્ત્ર નીદાન. ૧૩ શ્રાદ્ધ સારી પીંડ સુંઘે તો જમ્યા બરોબર થાય; સુંઘવાથી અપવાસ ન ભાગે, એકાદશી સચવાય. ૧૪ પીતૃ પણ પીંડ સુંઘવાથી પામે, શાસ્ત્ર કહે છે એવું; આગળ પાછળ બાધ ન આવે, મધ્યરાત્રી રતુ દેવું. ૧૫ મધ્યરાત્રી સુધી એકાદશી, પછેથી દ્વારશી થાય; માટે મધ્ય-રાત્રી રતુ દેવું, અન્ય તીથી તે ગણાય. ૧૬ એકાદશીમાં રતુ દેતાં, એ-કાદશી તો ભાગે; દ્વાદશીમાં દીવસ કરે છે, બાળકનું પાપ લાગે. ૧૭ એવી રીતે એકજ ધણી, ત્રીવૃત કરે છે સાથ; કોઇ કોઇને એમાં બાધ ન આવે, એવી રીતે મારા નાથ. ૧૮ અભેમન્યુ સુણી આનંદ પામ્યો, કરવા લાગ્યો વખાણુ; ધન્ય છે નારી યુદ્ધિ તમારી, સુખે બોલ્યો એમ વાણુ. ૧૯ આવાં હું તમને નહોતો જાણતો, ગોરી ઘણાં ગુણવાન; બ-રોબર તમે સુંદરી કીધું, શાસ્ત્ર રીતે સમાધાન. ૨૦ ચતુરા તમારી ચા-તુરી અઝી, યુદ્ધિ કદી અપાર; ધન્ય તમારાં માત પિતાને, ધન્ય દીસે અવતાર. ૨૧ હવે નારી આજ્ઞા આપો, હુંતો થાવું વિદાય; તમે સુભદ્રા પાસે પધારો, દ્રૌપદી કુંતા છે ત્યાંય. ૨૨ મારાં માતપિતાની સેવા, શ્રદ્ધા થકી તમે કરજો; ન્યાય નીતિ રીતીમાં રહેજો, ધર્મ રૂઢા અનુસરજો. ૨૩ મળવું હવે ભવિષ્ય આધારે, માટે કહું માની લેજો; પીયરમાં એક પલક ન રહેશો, સદાય સાસરે રહેજો. ૨૪ શુદ્ધેથી જીવતા આવવું તેતો, તારો મારો સંસ્કાર; રાજકદીપક હોય કદી તો, હામલસો નહિ નાર. ૨૫ પુન્ય દાન બહુ પાછળ કરજો, કરજો સદા

શુભ કર્મ; બ્રાહ્મણ સાધુની સેવા કરજો, ધારી ખરોખર ધર્મ. ૨૬
કુળમાં લાંચન લાગે એવું, કરશે નહિ કોઈ કામ; માતપીતાની
આખર પ્રમાણે, તારજો પેઢી તમામ. ૨૭ રામા તમારું હૃદય કરશે,
સુધર્યું છે ઘરસુત્ર; વડીલ વૃદ્ધતા પુન્ય પ્રતાપે, પ્રભુજી આપશે પુત્ર.
૨૮ જેનાવડેથી જગમાં રૂઢું, નામ રહે તારું; એક વચન હવે બોલ્યા
વિના, આજ્ઞા આપે તો સારું. ૨૯ થોડું કહું ઘણું માની લેજો, દેજો
શ્રીહરિ નામ; હવે હું તો જાઉં છું નારી, છે મુજ છેલ્લા પ્રણામ. ૩૦
એમ કહી અભેમન્યુ ચાલ્યો, બાલ્યો ઓત્રાએ હાથ; કરજોડી પાછી
કહેવા લાગી, સાંભળીને સ્વામીતાથ. ૩૧ સુખેથી તમે યુદ્ધમાં જાવો
પણ પામશો નહિ હાર; છેવટ મારે કહેવાનું એટલું, કરજો શત્રુનો
સંહાર. ૩૨ હું અખળાને અધવચ મુકી, કાયર કદી નવ થાશે; કંઠણ
કામ કોઠાનું સ્વામી, જોજો પાછળ પસ્તાશે. ૩૩ વિશ્રામ-પસ્તાવો
પાછળ થશે, કંઠણ યુદ્ધનો પથરો; વદે મગન ઓત્રા કહે, કપરા કોઠા
કંથરો. ૩૬

કડવું ૩૭ મું—રાગ સિંધુ.

કપરા કોઠા એ, કયમ કરી કંથ જતાશે; બ્રહ્મા સરખા લેદ ન
જાણે, ભાળી મન ભરમાશેરે. કપરા. ૧. કપરી કોંધી કૌરવ લોકો,
કાળ તમારો કરશે; ગદ ચકાવે એકલકા ત્યાં, કોણ સહાયતા ધરશેરે.
કપરા. ૨ ઉછળતાં શસ્ત્રો છુટવાનાં, ગભરાશે ગદ વિષે; દગલખાજ
એ દુષ્ટો ભારે, ડંશ ભરેલા દીશેરે. કપરા. ૩ સમગ્ર એ સાતે કો-
ઠામાં, ભરીયા ભડવીર ભાથી; અતીરથી કો મહારથી મહી, છે મુ-
રાના સાથીરે. કપરા ૪ સુભદ્રા સાસુની કુખે, જોજોયા ડાઘ ન લાગે;
હામ ન હોયતો પહેલું કહેજો, હું ચાલું રણ આગેરે. કપરા. ૫ મારી
તમારી ઉમર સરખી, મેશ રાશીમાં વાશે; મુચ્છ વીનાનાં બેડ ખરો-
ખર, કોણ જીવે તમાશેરે. કપરા. ૬ દો તમ વસ્ત્રો તે હું પહેરું; ક્યાં
અહીં કોઈ જોનારૂં, મરદ કામ હું કરૂં માનુની; સમજો તો બહુ સારૂં.
કપરા. ૭ વંદનની વીધા શીખેલી, હુંતો કૌરવ કળે; છું ક્ષત્રાણી
સુર બતાવું, ના લેવાશે લાજેરે. કપરા. ૮ પણ મારૂં કે પછી તમારૂં,
એમાં એક સુધારો; જો હાર્યા તો જગની અંદર, એર થશે જનમા-
રોરે. કપરા. ૯ જીવ જતાં પણ જશ મેળવજો, ક્ષત્રી નર છે મુર; અમર
નામ અવનીમાં કરજો, પરાક્રમી થઈ પુરારે. કપરા. ૧૦ સ્વામી
એ શત્રુ સંહારી, જહેલા પાછા વળજો; વ્યાસ મગન નીજ મુણ ગા-
જાજો, મુરતલખમાં ભળજો. કપરા. ૧૦ વિશ્રામ-ઓત્રા કહે કોઠા

વિષે, જોડ્યો પામતા હારરે; વ્યાસ મગન વાણી વટે, બોલ્યો રાજ-
કુમારરે. ૩૭

કડવું ૩૮ મું—રાગ ઉપરનો.

ધન્ય ધન્ય ક્ષત્રાણી, જોજો સુરાતણુ તું માફ; ચક્રાવાને ચુર કરી
સૌ, શત્રુને સંહારરે. ધન્ય ધન્ય. ૧ ટેક. રણ ચક્રાવે લડતાં રાણી, કા-
હેર કૌરવ થારો; અભિમન્યુને આવતો જોઈ, સરવે નાશી જશેરે.
ધન્ય ધન્ય. ૨ ધનુષ્યના ટંકાર કરતાં, લેશે મુજને નાણી; એક પ-
લકમાં પ્રાણ પાપીના, તર્ત નાણું હું તાણીરે. ધન્ય ધન્ય. ૩ ધર
મુળમાં જે દ્રોણ રહેલા, પહેલે કોઠે પાડું; કૃપાચાર્જને અવસ્થાના,
લાડું સુંસરા કાઢુંરે. ધન્ય ધન્ય. ૪ કરણ તણું તો મરણ કડું, વાર
જરા ના લાગે; દુર્યોધન પાપી કડું પુરો. માર અતીશે માગેરે. ધન્ય
ધન્ય. ૫ સહ્યમહા મામાને મારી, જઈ જયદ્રથને આણું; એ આદી
ચોક્કાઓને હું, જોળી ખાવા આણુંરે. ધન્ય ધન્ય. ૬ અષ્ટાદશ મહીના
ઉદરમાં, ગર્ભે વીઘા ભણીયો; કોઠામાં જો કાહેર થાઉં તો, ધીક જ-
નેતા જણીયોરે. ધન્ય ધન્ય. ૭ શત્રુ નહીં છોડું કોઠામાં, કડું કટકા
કૌરવના; પારથ પુઠં તકાશી તેતો, છે વેરી પરભવનારે. ધન્ય ધન્ય.
૮ એકવાર મરણું છે જન્મી, નથી જીવ્યાની પરવા; અમર નામ કડું
હું આજે, શોક કરે શું કરવારે. ધન્ય ધન્ય. ૯ પાયમાલ કોઠા કડું
ત્યારે, મન મનોરથ પુગે; કાયર થતાં માંસ માફ તે, શીયાળવાં ના
મુઘેરે. ધન્ય ધન્ય. ૧૦ છેવટ છે એ નિશ્ચય મારો, વ્યર્થની કાડુ વા-
ણી; વ્યાસ મગન હરનીશ ગુણ ગારો, રજા આપ્ય તું રાણીરે. ધન્ય
ધન્ય. ૧૧ વિશ્રામ-રજા આપ્ય રાણી હવે, કહે છે રાજકુમારરે; વ્યાસ
મગન વાણી વટે, રજા આપતી નારરે. ૩૮

કડવું ૩૯ મું—રાગ પરજ.

મારા અલખેલા ભરથાર, વહેલા આવજો હો રાજ; મારા ઉરના
એકાવળ હાર, વહેલા આવજો હો રાજ. ૧ મારી સગી નણુદલના
વીર, વહેલા આવજો હો રાજ; મારા હૃદયના ધારણુધીર, વહેલા
આવજો હો રાજ. ૨ મારા શરીરના રાણુગાર, વહેલા આવજો હો
રાજ; મારા પ્રાણુતણા આધાર, વહેલા આવજો હો રાજ. ૩ મારા
નરણાં કેરા નેત્ર, વહેલા આવજો હો રાજ; રૂકા જીતીને રણુમેત્ર,
વહેલા આવજો હો રાજ. ૪ મારા ભવીષ્યના ભરથાર, વહેલા આવજો
હો રાજ; મારા દુઃખ તણા હરનાર, વહેલા આવજો હો રાજ. ૫ મારા

સુખ તણા સાધન, વહેલા આવળે હો રાજ; મારા પતી તમે પાવન,
વહેલા આવળે હો રાજ. ૬ સાસુ જાયા રાજકુમાર, વહેલા આવળે
હો રાજ; કરી કૌરવનો સંહાર, વહેલા આવળે હો રાજ. ૭ હુંતો
જેઠ રહેવાની વાટ, વહેલા આવળે હો રાજ; જોજ્યો કરાવતા ઉચાટ,
વહેલા આવળે હો રાજ. ૮ હુંતો લગીલગી લાગુ પાય, વહેલા આ-
વળે હો રાજ; જોજ્યો વાર વધુ ના થાય વહેલા આવળે હો રાજ. ૯
કીર્તિ મેળવી કોઠા માંય. વહેલા આવળે હો રાજ. જેના વ્યાસ મગન
ગુણ ગાય. વહેલા આવળે હો રાજ. ૧૦ વિશ્રામ-એમ કહી ઓત્રા
હરખડી, પડી સુરઘાની માંયરે, વટે મગન અભિમન્યુ ત્યાં, તર્તજ
થયો વીદાયરે. ૩૯

કડવું ૪૦ મું—રાગ ધનાશ્રી.

ખોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષીતરાયના તન. ઓત્રા
પડી જ્યાં સુરઘાની માંય, રાય તંબુથી થયો વીદાય. ૧ આવી રથ-
માં બેઠોરે જ્યારે, પાસે સેના આવ્યું સૌ ત્યારે; રથે ગટોરગચ્છ જેવો
આવ્યો, લાઇએ શાંત કરી સમજાવ્યો. ૨ વીરા જાવો જરા દયા જાણી,
સુભદ્રા પાસે પહોંચાડો રાણી; સુણી સેવકો તેડીને ત્યાંય, ગયો ગટો-
રગચ્છ તંબુ માંય. ૩ તેવે સુરઘામાંથી ઉઠી નાર, દીઠા જેઠજી ઉભેલા
દ્વાર; તેતો ખોલ્યા મુખે એમ વાણી, જાવો માજીના તંબુમાં રાણી. ૪
થઈ સેવક સાથે વીદાય, આવી માતાના તંબુની માંય; પડી ઓત્રા
સુભદ્રાને પાય, કરજેડી કહેવા લાગી ત્યાંય. ૫ માજી આવતાં થઈ
મુને વાર, ચડી ચુકયા ચુકે ભરથાર; તેથી ઉતરી હું ખારોખાર, ગઈ
મનાવા પતિને તે વાર. ૬ મેતો ઘણું ઘણું સમજાવ્યા, પાછા પુત્ર
તમારા ન આવ્યા; પાછા વાળ્યા છતાં નવ વળીયા, તાણી તંબુ તેતો
મને મળીયા. ૭ આપી પુત્રને થયા વીદાય, ત્યાંથી આવું છું હાલ
હું આંય; મને પુત્ર પ્રભુજી જો દેશે, નામ એ થકી કુળમાં રહેશે ૮
સુણી સુભદ્રાનો ગયો રોપ, ઘણો કુંતાને વળ્યો સતોપ; ખોલી દ્રૌપદી
તો તેણીવાર; ખાઈ જેવો તારો સંસ્કાર. ૯ એમ વાતો કરે છે તે
કામ, એવે માયાવી શું કીધું કામ; તંબુ માયાનો અલોપ કીધો, ચા-
લ્યો રથના સામે તે સીધો. ૧૦ બેઠો રથે ચડીને તે કામ, લીધી
હાથમાં અશ્વ લગામ; અભિમન્યુ કહે વીર મારા, હવે હાકીને અશ્વ
તમારા. ૧૧ સુણી રથને હાંક્યો તે વાર, ચાલ્યું સૈન્ય ત્યાં હારકતાર;
દીધા દો દેશ ફરતા રે ડંકા, કરે ગર્જના બહાદુર બંકા. ૧૨ વાગે
વીધવીધ વાજાનો નાદ, અતી ચોક્કાને ઉર ઉતમાદ; ક્યારે કરીએ

શત્રુનો સંહાર, એવી ઉરમી છે ઉરમાં અપાર. ૧૩ હાંક્યા કરતા સૌ સોરખકોર, આલ્યું રહેતું નથ જરી જોર; વાગે સરખાઈ સોરી દહામુ, ચાલ્યું સૈન્યા એ કોઠાના સામું. ૧૪ લીમે ગંદા અચુત મણુની લીધી, સ્વાદી જયમંગળ પર કીધી; સહેદેવ નીકુળને મેઘવાર્ણુ, ચાલ્યા ધુ-જવતા સૈ ધણુ. ૧૫ સૈન્યા સર્વે ભયંકર ભાસે, અભિમન્યુ જુવે છે ચોપાસે; એના મનમાં છે હરખ અપાર, ઘણો ખીલ્યો અર્જુનનો કુમાર. ૧૬ એવી ખીલી તેની મુખ કાન્તી, જોતાં અર્જુનની આવે પ્રાન્તી; નથી આજે એનામાં કંઈ નુન્ય, જાણે આંખો એતો અર્જુન. ૧૭ ઉભા કોઠામાં ચોક્કા અપાર, તેતો કરવા લાગ્યા વીચાર; સૈન્યા ધારી ધારીને તપાસ્યું, આંખો અર્જુન એવું ત્યાં ભાસ્યું. ૧૮ વીશ્રામ-ભાસ્યું અર્જુન આવીયો, લાગી સૌને ધાકરે, વ્યાસ મગન વાણી વહે, વાગી ત્યાં વીર હાકરે. ૪૦

કડવું ૪૧ મું—રાગ હંસે માંડયો વિકાપ.

વાગી વાગી કોઠામાં હાક, અર્જુનજી આવીયોરે; બધા ચોક્કા ચડ્યા ત્યાં ચાક, અર્જુનજી આવીયોરે. ૧ નથી ખાતા કો છોક કે છાક, અર્જુનજી આવીયોરે; જખરી છે એની ધાક; અર્જુનજી આવીયોરે. ૨ કૌરવ કહે છે આંખું આજ મહોત, અર્જુનજી આવીયોરે; એવા સૌ કો ખની ગયા જહોત, અર્જુનજી આવીયોરે. ૩ દીધું પાતાળ કેરું નામ, અર્જુનજી આવીયોરે; કીધું કપટનું એણે કામ, અર્જુનજી આવીયોરે. ૪ આવી પહેલી જાણી હોત વાત, અર્જુનજી આવીયોરે; ભેગા કહી કોઠામાં ન ધાત, અર્જુનજી આવીયોરે. ૫ દોહાદોહ કરે છે તમામ, અર્જુનજી આવીયોરે; એવી હારી ગયા સૌ હામ, અર્જુનજી આવીયોરે. ૬ વીશ્રામ-હામ સરવ હારી ગયા, કરતા નાશાનાશરે; વ્યાસ મગન વાણી વહે, પડીયો ઝાઝો ત્રાસરે. ૪૧

કડવું ૪૨ મું—રાગ આશાવરી.

વૈસમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજયરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, કોઠા યુદ્ધ મહીમાય. ૧ ત્રાસ પડ્યો કોઠામાં સહુને, કૌરવ ચોક્ક વીમાસે; દ્રોણુગુરૂ તે કહેવા લાગ્યા, હવે વલે શી થશે. ૨ કપટ કરી એ પારથ આંખો, કરશે આપણો કાળ; ઉગરવાનો આશી નહીં એમ, બોલ્યો અધનો બાળ. ૩ દ્રોણુ કહે તમે ધીરજ રાખો, છો આંખો અર્જુન; કાળ કરીશ એનો આ કોઠે, પરવાવું છે પુત. ૪ એમ કહીને જોવા લાગ્યા, કીધો ત્યાં અનુમાન; નહોય નહોય

અર્જુનજી આતો, છે તેનો સંતાન. ૫ અર્જુન હોય તો હાંકયો રહે નહીં, જોડે હોય ભગવાન; રથ ધ્વજ પર હનુમંતાનું, ચીત્રજ નથી નીદાન. ૬ શામાટે તમે શોચ કરો છો, મળતી નથી નીશાની; આપ સમો એ બેટો ભાસે, અર્જુન એકા માંની. ૭ જાણીને કેમ ભુલ્ય ખાવો છો, અર્જુન છે પાતાળ; તેમ છતાં અર્જુન હશે તો, કરીશ તેનો હું કાળ. ૮ એવામાં સૈન્ય થકમાં આવ્યું, દીકા અર્જુન બાળ; ત્યારે સૌને ધીરજ આવી, ટળી પેટની ફાળ. ૯ વીધવીધ વાળ તર્ત વગાડ્યાં, કર્યા શંખના નાદ; કીકીયારી કીધી કોઠામાં, અતી ધરી ઉત્તમાદ. ૧૦ એવામાં અભિમન્યુ આવ્યો, કોઠા લગભગ જ્યારે; સૈન્ય ઉભુ રખાવી ભીમને, કહેવા લાગ્યો ત્યારે. ૧૧ કાકા મારા કોઠા અંદર, સૈન્યાનું નહીં કામ; તે બીચારૂ ત્યાં નકામું, રહેવા દો આ કામ. ૧૨ સુક્રિસર એ યુદ્ધ કરવાનું, કઠણ કામ અપાર; જાણ હોય તે કોઠા જીતે, બીજનો નહીં ભાર. ૧૩ માટે કાકા તમે એકલા, ચાલો મારી સાથે; છ કોઠા સર કરવા મહારે, સાતમો છે તમ માથે. ૧૪ ત્રીજો ગટોદગચ્છ ભાઈ આવે, રથ હાંકવા માટે; આપણુ ત્રણ વીના કોઈ ચોક્કા, લેવો નહિ વ્યુહ વાટે. ૧૫ ભીમ કહે ભાઈ વાત ખરી છે, સમજ્યો તેહ તમામ; સહેદેવ નીકુળ મેઘવરણને, બોલાવ્યા તે કામ. ૧૬ ભીમ કહે ભાઈ સૈન્યા તેડી, અહીંથી અળગા થાવ; કામ નથી કોઠામાં કોઈનું શીતળ છાંયે જાવ. ૧૭ જયમંગળ મુજ ગળેંદ્રને પણ, રાખો સૈન્યા સાથ; એમ કહીને સાંકળ આપી, મેઘવરણની હાથ. ૧૮ તવ સૈન્યા અળગુ જઈ રાખ્યું, શીતળ છાયા માંય; જયમંગળ ગજ મેઘવરણ લેઈ, ઉભો મોખરે ત્યાંય. ૧૯ ગટોદગચ્છ તવ લગામ ખેંચી, રથ હાંક્યો પુરપાટ; પાણી પંથા પલક એકમાં, હીંડયા હણહણાટ. ૨૦ સંપ કરી ત્રણે જણ સાથે, સુરાતણ શુભ લાવી; પહેલે કોઠે જઈને ઉભા, દ્રોણના સનમુખ આવી. ૨૧ વીશ્રામ-આવી ત્યાં ઉભા રહ્યા, અંતર ક્રોધ અપારરે, વઢે મગન અભિમન્યુ કહે, ધીક ધીક દ્રોણાચારરે. ૪૨

કડવું ૪૩ મું—રાગ ક્ષત્રી કલંકનો.

ધીક ધીકરે પ્રપંચી દ્રોણાચાર, હવે તમારૂં આવી પોચ્યુંરે; હોય હોય તમે બ્રાહ્મણ કુમાર, હવે તમારૂં આવી પોચ્યુંરે. ૧ પણ પાણ્યું નહિ બોલેહું તમામ, હવે તમારૂં આવી પોચ્યુંરે; કીધું કપટથી કોઠાનું આ કામ, હવે તમારૂં આવી પોચ્યુંરે. ૨ મારા પીતા-જીમે મોકલી પાતાળ, હવે તમારૂં આવી પોચ્યુંરે; પછે પ્રપંચની

પાથરી આ જાળ, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે. ૩ સાંધ્યો વીસવાસ દધને આ લાગ, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે; નીતિ રીતિ તણો કીધો તમે ત્યાગ, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે. ૪ માંડ્યો યુદ્ધમાં તો સુળથી અધર્મ, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે; નથી સમજ્યા હજી સુધી સ્વ-ધર્મ, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે. ૫ બ્રહ્મ કુળમાં લગાડયું એ કલંક, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે; ભુંડો દીશે તમ લવીળ્યનો વંક, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે. ૬ કંઈ પુરો બધો નીજ અનમાન, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે, આજ ઉતાડું તમારો અલીમાન, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે. ૮ નક્કી ભમે છે તમારે માથે કાળ, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે; સુત સિંહનો ના જાણુશો શીયાળ, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે. ૮ ઝાલો ઝાલો હથીયાર હવે હાથ; હવે તમારૂં આવી પોચુંરે; રોળુ રણમાં પોદ્ધાઓ સૌ સાથ, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે. ૮ નહિ છોડુ કોઠે થનાર તે થાય, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે; વ્યાસ મગન સદાય ગુંણ ગાય, હવે તમારૂં આવી પોચુંરે. ૧૦ વીશ્રામ-આવી પહોચું આપનું, કહે છે પારથ તનરે; વ્યાસ મગન સુખ ઉચરે, વદીયા દ્રોણ વચન રે. ૪૩

કડવું ૪૪ મું—રાગ સારંગે ત્રીન પેસે શેર એ.

અદ્યા હંકારી અલીમાની, તારૂં મોત આવ્યુંરે; મોત આવ્યુંરે. તારૂં મોત આવ્યુંરે. અદ્યા. ટેક. તાત ગુરૂની લજ્જા લોપી, વદીયો બ્રહ્મ વચન; જા જા પાપી પાછો અહીંથી, પલમાં થઈશ પતન. અદ્યા. ૧ યુદ્ધ કામ વૃદ્ધોનું આતો, નહિ બાળકનું કામ. સીંહની આગળ કહે કેમ ચાલે; શીયાળવાની હામ. અદ્યા. ૨ દ્રોણગુરૂની ધાકે જો દયા, ધ્રુજ ઉઠે ધણું; છોકરવેળ શીદ કરે તુજ, માથે આવ્યું મણું. અદ્યા. ૩ આગળ સુજ અપમાન કર્યું છે, તે સુજ મનમાં રીશ; મુકટ મારે આજે તારૂં, છેદી નાખું શીશ. અદ્યા. ૪ શીદ મરે મીથ્યા સુમતમાં, હજીએ મારૂં માન; રાંક બીચારી રાંત રખડશે, વીરાટની સંતાન. અદ્યા. ૫ પરણીને પાધરોજ આવ્યો, ઘડી રહ્યો નહિ ઘેર; કાંકણદોરા છુટયા પેલો, કરવા બેઠો કેર. અદ્યા. ૬ દયા લાભ નીજ દારા ઉપર, કાંક સમજ દીલ સાથ; એ બીચારી શું સુખ પામી, ઝાલી તારો હાથ. અદ્યા. ૭ એથ વીના એકલડો આવ્યો, પારથ છે પાતાળ; કોણ ઉગારે આ કોઠામાં, કરીશ તારો કાળ. અદ્યા. ૮ માત તાત તુજ મરણ સાંભળી, મરશે કુટી શીશ; ધર્મ દ્રોપતી કુંત્યા સરવે, મરશે પાડી ચીશ. અદ્યા. ૧૦ બાળક

બુદ્ધિમાં સુજ સામું, બહુ બરબડયો આજ; અધ્રમ તારી આ અવ-
નીમાં, હુંડાવાની લાજ. અલ્યા. ૧૧ બાણ કારમાં કેમ સેવાશે, કાયા
તુજ કીશેર; જ્યાં આગળ હું કરીશ ઝપાટો, જરી ના ચાલે જોર.
અલ્યા. ૧૨ લહાણ નથી લેવાનો અહીંયાં, સુજથી લીડી ખાંથ; આમ
કેમ કાયર થઈ ઉભો, ઉપાડય પહેલો હાથ. અલ્યા. ૧૩ વીશ્રામ-
ઉપાડય પહેલો હાથ તું. વટીયા દ્રોણાચારરે; વ્યાસ મગન કહે તે
સમે, કોખ્યો રૂઝકુમારરે. ૧૪

કડવું ૪૫ મું—રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, કોઠા ચુદ્ધ મહીમાય. ૧ સીંહ સમી પછી કરી ગર્જના,
કોખ્યો રાજકુમાર; વિશ્વાસઘાતી મહા પાપી, ધીક ધીક દરોણાચાર.
૨ પારથને પાતાળ મોકલી, કપટે કોઠા કરીયા; ન્હોય ન્હોય એ રીત
તમારી, અધર્મને અનુસરીયા. ૩ તે માટે તમે યાદ રાખજો. વાણુ
વેર વીશાળ; પારથ હું જીજો પૃથ્વીમાં, કડું તમારો કાળ. ૪ ચુદ્ધ
કામ ક્ષત્રીનું આતો, વીચારો એ વાત; નથી લાડવો અહીં ખાવાનો,
લટ બ્રહ્મણની જાત. ૫ દરોણુ કહે ચુપ ચળાવલા, તું ચડચું ચડચું
માં બોલ; અભિમન્યુ કે મારે મન છો, તમેજ તરણા તોલ. ૬ દ્રોણુ
કહે મદ મીથ્યા ધરીને, શીદ બરબડે બહોત; અભિમન્યુ કે હવે
તમારું, આવી પહોંચ્યું મહોત. ૭ દ્રોણુ કહે લ્યા તાત ગુરૂનું, કેમ
કરે અપમાન; લાડુલટ સુજને ઠેરવીયો, નીચ બુદ્ધિ નાદાન. ૮ તે
માટે હું આજે તાહરી, ખખર બરોબર લઈશ; હજુ પગે લાગી વળ્ય
પાછો, તોતો જીવતો રહીશ. ૯ અભિમન્યુ કહે એ શું બોલ્યા, ધીક
ધીક દ્રોણાચાર; પગે લાગવા જેવું પરોજણુ, નીજમાં નથી લગાર.
૧૦ રાવણુ હીરણ્યકશીપુ જેવી, બુદ્ધિ બળી તમારી; વીમ વચનથી
બ્રહ્મ થયા તે, માટે તાંણું મારી. ૧૧ જીવતા જગમાં આજ ન છોડુ,
હુંડા બ્રહ્મકુમાર; જુવો ઝપાટો ક્ષત્રી પુત્રનો, થાવ હવે તૈયાર. સુણી
દ્રોણુને ધુમ ધુમ વ્યાપી, નખ શીખ સુધી રીશ; પ્રચંડ ધનુષ્ય
ઉપાડી કહે છે, છેદું તારું શીશ. ૧૨ સામા સામી વાદ વદિ એમ,
કોખ્યા અપર પાર; બળ કરી બને જણુ સાથે, કર્યા ધનુષ્ય ટંકાર.
૧૪ ઉલકાપાત થયો અવનીમાં, હોલ્યા દશ દીગપાળ; ભુમી કંપ
થયો મહા ભારે, બળભળીયું પાતાળ. ૧૫ કીકીયારી કોઠામાં કીધી,
ચોદે ધરી ઉનમાદ; વીધ વીધ વાળું તર્ત વગાડયાં, કર્યા શંખના
નોદ. ૧૬ તેજ સમય બંને જણુ સાથે બાણુ કર્યા સંધાણુ. એક

એકના ઉપર સુકયાં, લેવા માટે ખાણ. ૧૦ દ્રોણગુરુનો સર છુટયો તે, સન્મુખ આવ્યો દોડી; બાળકના બાણે તે સરને, તરત નાખ્યો તોડી. ૧૮ દ્રોણે તવ અગનાસ્ત્ર સુકયું, બાળ બાળવા ત્યાંય; અલીમન્યુએ વ-
 રૂણાસ્ત્ર સુકયું, અગ્નિ સૌ યોદ્ધવાય. ૧૯ તવ દ્રોણે પર્વતાસ્ત્ર સુકયું, આલ્યું પર્વત પુર; અભેમન્યુએ વળસ્ત્ર સુકયું, પર્વત કર્યા ચક્રચુર. ૨૦ નાગપાસ તવ ગુરુએ સુકયું, બાળ બાધવા ત્યાંય; સુકયું કુંવરે
 ગરુડાસ્ત્ર તે, નાગને વીણી ખાય. ૨૧ બાણ બધાં એમ નષ્ટ કર્યા કે, પડી પેટમાં ફાળ; દ્રોણગુરુને ચીક ચડી બહુ, અંગે ઉઠી જવાળ. ૨૨
 મનમાંહે વીચાર કરે છે, બળીયો કયાંથી બાળ; ગળુ નથી ને કરે ગર્જના, સિંહ સમી વીકરાળ. ૨૩ રણ રક્ષા કુન્તાની જખરી, તે રાખે છે માપ; દ્રોણ બીચારા નથી બાણુતા, દોરા તણો પ્રતાપ. ૨૪ એવે દ્રોણ મંત્ર લણી વળી, સર સુકયો શુભ શાખ; એક બાણુના
 મંત્ર વહેથી, બન્યાં બાણુ એક લાખ. ૨૫ મધ્યપુડાની માંખો માફક, છુટયાં તીર તે વાર; અભેમન્યુના અંગે વાગ્યાં, આવી અપરંપાર. ૨૬ ગટોરગચ્છ તે બાણુ કહાડીને, હોમત આઝી આલે; તકે કાકડા
 તેલે બોળી, છીદ્ર વિશે વળી ઘાલે. ૨૭ ઉત્તમ કામ કરે સારથીનું, મન વરતી રથ હાંકે; બાપ દીકરો બંને સાથે, ભાઈનું ભહું તાકે. ૨૮ લીંમસેન તો રહી રથ પાછળ, મોટી બુમો પાડે; ખબડદાર મારી
 નાખું કહી, ગરજ ગદા પછાડે. ૨૯ એવે મંત્ર લણી સર સુકયો, પારથને કુમાર; એક બાણુના મંત્ર વહેથી, બનીયાં તાઠ હબર. ૩૦ વળી દ્રોણુના સુકયા પહેલાં, તે સુકે બેચાર; બાળકનાં બાણુ બમણાં
 લાળી, ધ્રુજે દ્રોણુચાર. ૩૧ જોર ભર્યો જઈ ગુરુને વાગે, વીધે સર્વ શરીર; અંગ બનાવ્યું ચારણી જેવું, નીકળે બહુ રૂધીર. ૩૨ શીશો-
 બીયાંના પીંછની માફક, અંગે ચોટયાં બાણુ; જેવો મોરને શાહુડી દીસે, તેવા દીસે દ્રોણુ. ૩૩ મેઘબુંદ સમ બાણુ ભરે છે, કોકામાં ને
 બહાર; ધીરજ રહી નહિ દ્રોણુ ગુરુને, દેખી બાણુ અપાર. ૩૪ બાણુ બાળક છે બહુ બળીયો, મને ચડાવ્યો ચાક; વૃદ્ધપણુમાં આજે માફ, નક્કી લેશે નાક. ૩૫ વળી મારા કરતાં તેનો, ત્રણ ગણો છે તોર; તેના ભેગું બાપ દીકરો, જખરૂ દે છે જોર. ૩૬ માટે એ બે નષ્ટ કરૂ
 તો, બાળક એ જીતાય; એવું બાણી દ્રોણુગુરુએ, સાધ્યો તર્ત ઉપાય. ૩૭ બંને સર કાઢયાં ત્યાં સાથે, સુકયાં તેણીવાર. બાપ દીકરો ધરણી
 ઢાળ્યા, મુછાની મોઝાર. ૩૮ પછી ગુરુએ ધાર્યું હણવા, પારથસુતનું શીશ; અંત સમય મનમાં આદરીયો, કરી કારમી રીસ. ૩૯ કળ-
 વરનો મંત્ર લણી જ્યાં, બાય તાણુવા તીર; અભેમન્યુ તે ચેતી

ગયો, બળીયો ખાવન વીર. ૪૦ બળ્યું કરશે કાળ ગુરૂ, સમજ્યો પુરણ સાર; ગુરૂના સુકતા પહેલું, બાણ કર્યું તૈયાર. ૪૧ મંત્રચુકા કરી માર્યું પછી, દ્રોણ છાતીમાં ત્યાંય; રથ ઉપરથી ફેંકી દીધા, ઢાળ્યા ધરણી માંય. ૪૨ એવે મુછી વળી કે ઉઠયા, બાપ દીકરો સાથ; ગટોરગચ્છ રથે બેઠો, મદા લીમે ગ્રહી હાથ. ૪૩ મેઘનાદ સમ કરી ગર્જના, કોપ્યો પૃથાકુમાર; દંત પીસી પછી દોટજ મુકી, કોઠાની મોઝાર. ૪૪ ચોક્કાઓ તવ લીમને દેખી, પુરણ પામ્યા ત્રાસ; બળ્યું હવે મરી જવાના, કરતા નાસાનાસ. ૪૫ દ્રોણે પણ બળ્યું કે કરશે, મારી ઉપર ચોટ; મર્ણુ બચાવી મુઠીયો વાળી, દડબક મેલી દોટ. ૪૬ દ્રોણ દેખી દુરીયોધન બોલ્યો, કેમ નાઠા મહારાજ; દ્રોણ કહે છે બાળક બળીયો, લીધી મારી લાજ. ૪૭ ધરણી ઉપર મુજને ઢાળ્યો, ખાધી પુરણ પછાક; કાળજવર કરમાં રહ્યુંને, ઉલટાં ભાગ્યાં હાક. ૪૮ દુરીયોધન કહે વાહ ગુરૂ, બળ્યા બ્રહ્માકુમાર; બુદ્ધિહીણ બાળકથી શું, છેવટ પામ્યા હાર. ૪૯ રાયગુરૂ બે વાત કરે છે, એવે અભેમાન; કોઠે રથ હંકાવી લાવ્યો, બહાદુર નર બળવાન. ૫૦ અભેમન્યુ કોઠામાં આવી, ફરીયો દ્વારેદ્વાર; દ્રોણગુરૂના ચોક્કાઓ ત્યાં, માર્યા એક હબર. ૫૧ વજ્રાસ્ત્રનો મંત્ર લણી પછી, બાણ મુક્યું ભરપુર; પાપાણનો એ પહેલો કોઠો, તર્ત કર્યો ચક્રચુર. ૫૨ પાયમાલ કોઠો કર્યા કેડે, બોલ્યો બાળક વાણ; શરીરથી આ કહાડો કાકા, બહુ સાલે છે બાણ. ૫૩ લીમ ગટોરગચ્છ બાણ કહાડે છે, ધાર રૂધીરની ચાલે; કરી કાકડા તેલમાં બોળી, છીદ્ર વિષે તે ઘાલે. ૫૪ બાણ બધાં એમ ખેંચી નાંખ્યાં, મળી બાપ સંતાન; થોડીકવાર પછીથી થયો, અભેમન્યુ સાવધાન. ૫૫ પછી હોંસથી રથ હંકાવ્યો, લક્ષ ખરોખર લાવી; જઇ ગોરના સનમુખ ઉભા, બીજે કોઠે આવી. ૫૬

વીશ્રામ--બીજે કોઠે આવીયા, પ્રથમ મેળવી માનરે; વ્યાસ મગન વાણી વડે, ત્રણ જણા બળવાનરે. ૪૫

કંડવું ૪૬ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈસમપાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષિતરાયના તન; લીમ ગટોરગચ્છ અભેમાન, આવ્યા ત્રણ જણા બળવાન. ૧ ઉભા બીજા કોઠાનીરે બહાર, કૃપાચાર્ય કોઠા મોઝાર; દેખી લીમ કહે મુણે ગોર, લાડુ એણે ખાવ છો કે પહોર. ૨ ભટ લોજનના અધિકારી, ઉભા કોઠામાં સત્તે શું ધારી; ન્હોય ન્હોય એ તમારો ધર્મ, મુક્ક કરવું એ ક્ષત્રીનું કર્મ. ૩ ક્ષર્મ આવી ના લમને લગાર, નકી ખાવાના થયાછે

માર; પણ ગોર હમારા છો આપ, તેથી લકતાં લાગે મને પાપ. ૪ માટે ઉભો છું મન વિચારી, તેવડ કરવી મારે તમારી; હજી જો કદી નાશીરે જાવો, પાપ ના લાગે પ્રાણ બચાવો. ૫ અભિમન્યુ કહે સુણે કાકા, કેમ પાછા પડો થઇ પાકા; રાડય સુકી બનો છો શું રાંકા, આવા શબ્દ વદો છો શું વાંકા. ૬ કોણ ગોર ને કોણ યજમાન, પુરો કરો જેવો અનમાન; યુદ્ધમાં નહિ પુન્ય કે પાપ, લડવા આવી ઉભા આપો આપ. ૭ સંપ શા માટે કરવો આ કામ, કરો યુદ્ધનું હવે તો કામ; હતા બળીયા એમના બનેવી, જીવો દશા કરી મેંતો કેવી. ૮ પછી એમનો શો અહીં ભાર, નથી ટકવા દેવાનો લગ્ગર; મારો હાથ હું આજે બતાવું, સંગ છત્રપતિનો છોડાવું. ૯ સુણી ગોર બોલ્યા મુખ વાણી, વીરા શીદ વદો તાણી તાણી; નથી ઉભો હું મુમત આણી, વદુ વાત જરા લ્યો તે જાણી. ૧૦ પાપી પુરણ અંધનો બાળ, ભારે કપટ કીધું ભુપાળ; પહેલો વચને બાંધીરે લીધો, કોઠો પરાણે મુજ માથે દીધો. ૧૧ નથી મારે તમારે કંઈ વ્હેર. કીધી કૌરવે આ બધી પેર; તેથી કોઠે કદી નવ આવું, તોતો વચન બ્રહ્મ હું થાવું. ૧૨ તેથી આવી ઉભો છું આ કામ, નથી કરવું મારે યુદ્ધ કામ; છતાં યુદ્ધ કર્યા જેવું થાય, જેથી રાજ રહે મન રાય. ૧૩ વળી વચન મુજ સચવાય, એવો બતાવો કાંક ઉપાય; સુણી બોલ્યો વૃકોદર વાણી, બાણ નાંખો ઉચાં તાણી તાણી. ૧૪ કાલેકાલું જાણાવોને જોર, કરો કોઠામાં સોરબકોર; એવું બે ઘડી યુદ્ધ જમાવો, પછી રાત્ર ક્રેંકી નાશી જાવો. ૧૫ થશે યુદ્ધ વચન સચવાય, બીજો એ વીણ નથી ઉપાય; સુણી ગોર થયા રળીયાત, કીક ઉતરી ઉરમાં વાત. ૧૬ પછી લીધું ધનુષ્ય તે વાર, કીધો તર્ત ત્યાં ઘોર ટંકાર; સામસામાં છોડ્યાં બાણ બળથી, કોઇને વાગે ના મુકે એ કળથી. ૧૭ એવું દૈવત તો ઝાઝુ દાખે, તીર તાણી ઉચાં ઉચાં નાંખે; બધાં બાણ લમે કોઠા બહાર, મધમાંખોની પેઠે અપાર. ૧૮ કીધો કોઠામાં સોરબકોર, જાણે અલ્યું રહેતું નથી જોર; લેગો, લીમ ત્યાં ઘાંટારે પાડે, ગરજ ગદા એ લોમી પછાડે. ૧૯ એવાં છુટ્યાં જ્યાં બાણ અપાર, દેખી હરખ્યો એ અંધકુમાર; કહે છે જીવોને મામા શકુની, કોપ્યા કેવા કૃપાચાર્ય મુનિ. ૨૦ બાણ આટલાં બહાર દેખાય, હશે કેટલા કોઠાની માંચ; નક્કી કાળ કુંવરનો એ કરશે, તેથી હૃદય માંડે કીક કરશે. ૨૧ એવે કોઠામાં થઇ કીકીયારી, લીમ બોલ્યો ત્યાં વખત વીચારી; ગોર બે ઘડી થઇ ગઈ ધાડ, હવે યુદ્ધ આટોપો તો સાડ. ૨૨ નહીં તો મરીશ હું મહારાજ, હવે શરમ નહીં રાખું હું આજ; સુણી શબ્દ કૃપાચાર્ય

ગોર, જરા છેવટ જણાવ્યું જોર. ૨૩ પછી ગરવા થઇનેરે ગાઠા, ફેંકી આયુધ તેતોરે નાઠા; કહે છે હાથો હુંતો ભાઇ હાથો, મને ત્રણે જણે કુટી માર્યો. ૨૪ એમ કહેતા પેઠા કોઠા માંય, જઇ ઉભા જ્યાં કૌરવ-રાય; દેખી દુભાયો દુરીયાધન, આ શું કામ કીધું સુનીજન. ૨૫ મેં તો મોખરે બ્રાહ્મણ રાખ્યા, તમે દૈવત કાંય ન દાખ્યા; સાળો બનેવી બળીયા અપાર, છતાં બને જણે ખાધી હાર. ૨૬ તમે બ્રાહ્મણ લાડુ ખાઈ જાણો, એવું બોલ્યો કરી રીસ રાણો; ભોગ લાગ્યા મેં મોખરે સુકયા, ચોટ પ્રથમથી અમે ચુકયા. ૨૭ એવે અર્જુનજનો કુમાર, પેઠા બીજા કોઠાની મોઝાર; ફરી વળીયો એ દ્વારેદ્વાર, માર્યા ચોક્કાઓ ત્યાં બે હજાર. ૨૮ પછી બાણ લીધું એક ત્યાંય, મંત્રચુકત કીધું કરમાંય; સુકયું કોઠા ઉપર કરી સુર, કીધો વજ્ર કોઠો ચકચુર. ૨૯ પછી બોલ્યો ફડો રણધીર, રથ હાંકી હવે મારા વીર; મુણી ગટોર-ગચ્છ ગુણવાન, હાક્યા રથના હય બળવાન. ૩૦ ત્રીજો કોઠો ત્રાંખાનો છે જ્યાંય, જઇ ઉભો રાખ્યો રથ ત્યાંય; તે કોઠામાં છે અસ્વત્થામા, ઉભા ત્રણે જણા તેના સામા. ૩૧ વિશ્રામ—સામા ત્રણ જણા ઉભા અસ્વત્થામા જ્યાંયરે; વ્યાસ મગન વાણી વટે, મુણો જન શ્રોતાયરે.

કડવું ૪૭ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશંપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ત્રીજા કોઠાનો મહીમાય. ૧ લીમ ગટોરગચ્છ અભેમન્યુ ત્રણ, ત્રીજા કોઠા બહાર; આવી ઉભા તે દેખીને, બોલ્યો દ્રોણકુમાર. ૨ ઠીક થયું અહીંયાં આવ્યો તું, એરે અર્જુન બાળ; બે ગઢ જીત્યો પણ આ કોઠે, આવ્યો તારો કાળ. ૩ વૃદ્ધ હતા મુજ તાત ને મામા, તેથી જીત્યો ત્યાંય; તુજ સમોવડ હવે મળ્યો હું, જમપુર કંઈ વીદાય. ૪ વેર વાળું લ્યા મુજ તાતનું, તેં જે કર્યું અપમાન; બ્રાહ્મણનો તેં ભાર ન રાખ્યો, નીચ બુદ્ધિ નાદાન. ૫ તાત ગુરૂ પણ તેં ના માન્યા, ઉલટો વહીયો વાદ; અભીમાની હું તે સૌ તારો, ઉતાડે ઉનમાદ. ૬ અભેમન્યુ કહે અછકલા શીદ, આગળથી છલકાય; બળ વીનાનો મીઠ્યા બોલી, મુરખ શું મકલાય. ૭ નથી ઓળખતો હજી તું મુજને, તે સૌ લક્ષમાં લાગ્ય; તાત તથા મામા તારાને, જા પહેલો પુછી આવ્ય. ૮ ત્યાર પછીથી તું મુજ સાથે, કર્યં યુદ્ધનો આરંભ; જરી ઝપાટો જોયા વીણ શીદ, દુષ્ટ કરે તું દંભ. ૯ દ્રોણ સરીખા ધરણી ઢાળ્યા, ઘડયો ગોરનો ઘાટ; કહે પછી તું શા લેખામાં, જવાનો જમપુર વાટ. ૧૦ યુદ્ધ કામ ક્ષત્રીનું આતો, નહીંબ્રાહ્મણનો ભાર; બ્રાહ્મણભટ લાડુ ખાઈ

જાણે, ત્યાં પડવાનો પાર. ૧૧ પ્રતિપાળ હું ગૌ બ્રાહ્મણનો, થઈ જા
હજી મુજ શર્ણુ; નહીં માને તો નકી આણીશ, મુરખ તારું મર્ણુ.
૧૨ અસ્વસ્થામા કહે શું બોલે, બુદ્ધિ વીનાના બહોત; કોઈ નથી
સમર્થ સૃષ્ટીમાં, કરવા માફ મહોત. ૧૩ બે અલ્યા હું ચીરંજીવી છું,
માટે મહોત ન થાય; ઉમેદ તારી મીથ્યા થાશે, કરતાં કોઈ ઉપાય.
૧૪ અભિમન્યુ કહે ઠીક ત્યારે તું, સંભાળી લે શીવ; જોર હવે હું
જાણાવું માફ, જાળવ તારો જીવ. ૧૫ મહોત હોય તેવા જનનો તો,
સૌકો કરે વીનાશ; પણ વળુ મોતે મૃત્યુ બનાવું, એ ચતુરાઈ મુજ
પાસ. ૧૬ અસ્વસ્થામા કહે ચતુરાઈ તુજ, મુજ આગળ નહીં ચાલે;
બાણ એક ટકવા ના દેઉં, શીદ મમતમાં મહાલે. ૧૭ એવી રીતે વાદ
વધા બહુ, બન્ને જાણ બળવાન; સામા સામી સાહી સરાસન, ખેંચી
તરત કમાન. ૧૮ બળથી બાણ વછોડ્યાં સાથે, તે ચાલ્યાં ભરપુર;
એક એકના બાણને વાગી, થઈ ગયાં ચકચુર. ૧૯ તવ અસ્વસ્થા-
માએ, કાઢી મુક્યાં પાંચ પ્રમાણ; પારથ પુત્રે તે શર તોડ્યાં, મુકી
એકજ બાણ. ૨૦ અમરે તે દેખી અકળાઈને, સર મુક્યો એક ત્યાંય;
તેનાં બાણ બની સો સાથે, કોચી કુંવર કાય. ૨૧ કુંવરે તવ મંત્ર
ભણી સર, મુક્યાં એક હજાર; અસ્વસ્થામાના અંગે પાડ્યાં, ફેવે ફેવે
સાર. ૨૨ અમરે તવ કોધ કરીને, મુક્યાં બાણ અનેક; ત્રણે જાણની
કાયા ક્રેચી, હાંમત હાર્યા છેક. ૨૩ અમર એમ પછીથી બોલ્યો, બે
લાહુનું જોર; ક્ષત્રીપણું હવે બોવરાવું, તોડી તારો તોર. ૨૪ અભિ-
મન્યુ કહે બે અલ્યા મેં, કૃપાચાર્યને દ્રોણ; પલક એકમાં પાછા
પાડ્યા, મુજ આગળ તું કોણ. ૨૫ એમ કહીને મન વીચાર્યું, મહે-
નત મીથ્યા થાય; અમર મરવાનો નથી માટે, અન્ય કંઈ ઉપાય. ૨૬
એવું બાણી સર કાઢી એક, મંત્ર ભણ્યો તતખેવ; પ્રથમ બ્રહ્મા અંગે
વીજી, મુક્યા મઠ્ય મહાદેવ. ૨૭ પછેથી પવનાસ્ત્ર શકતીના, મંત્ર
ભણ્યા નહીં નુન્ય; તેના ઉપર ધર્મ કુંતાનું, પુરણ મુક્યું પુન્ય. ૨૮
તે દેખીને અસ્વસ્થામાએ, બાણ કાઢ્યું ઝેટ બહાર; બ્રહ્મા વિજી
મહાદેવ સરવે, મુક્યાં એજ પ્રકાર. ૨૯ વજ્રસ્ત્ર વળી શકતીનો, મંત્ર
ભણ્યો ભરપુર; ભારદ્વાજ તથા બ્રહ્મપતીનું, મુક્યું પુન્ય જરૂર. ૩૦
એવામાં તો અભિમન્યુએ, ખેંચી તર્ત કમાન; તાણીને તીર તેજ
સમયે, મુક્યું મહા બળવાન. ૩૧ તે દેખી અસ્વસ્થામાએ પણ,
તાણ્યું તર્ત ધનુષ્ય; શર સામે શર છોડી દીધો, આણી ઉરમાં હુન્ન્ય.
૩૨ ચાલ્યા સર વીજળી વેગે તવ, પુરણ થયો પ્રકાર; ચોધાઓ
સૌ બેઠ રહ્યા છે, હાર જીતની આશ. ૩૩ બન્ને બાણ થયાં તે લેગ્યાં,

ખાત્રયાં બળથી ત્યાંય; એક એકને આવી વાગે, તદંમ તદાક થામ.
 ૩૪ એવી રીતે લડતાં લડતાં, ચડયાં ગગન મોઝાર; હાર છતની વાટ
 જુવે છે, બળીઆ બે કુમાર. ૩૫ રમેજ મહાં ખાણુ હારશે. કરતા
 બેઠે ઉઘાટ; એવામાં એ બ્રહ્મ બાણુતો, ઉછળીયું પુરપાટ. ૩૬ સત્તુના
 સર સાસું તેણે, કર્યું બેરથી આવણુ; કુંવર કેરા સરને છેદી, કંઠકા
 કીધા ત્રણ. ૩૭ તે દેખી ચોક્કાઓ બોલ્યા, વીર અમર શાખાસ; પણ
 ભીમ ભત્રીજ આદી, તે તો થયા ઉદાસ. ૩૮ એવામાં વળી અરજ-
 સ્થામા, મરડી બોલ્યા મુરછ; બે અલ્યા મુજ બાણુની આગળ, બાણુ
 થયું તુજ તુરછ. ૩૯ એવો શબ્દ શુણી અભિમન્યુને, દીક્ષમાં લાગ્યું
 દુઃખ; એવે ત્રણ કટકા કોઠામાં, આવી પડયા સનમુખ. ૪૦ તેમાંના
 જે વિષણુ કટકો, છટક્યો તેણી વાર; અમરને અહાર ઉઠાવી, ચડ્યો
 ગગન મોઝાર. ૪૧ તે દેખીને ત્રણ જણાયે, કીધો શોર બકોર; તાબી
 પાડી કરી હેકારી, જણવી ઝાઝું બેર. ૪૨ અમરના ચોક્કાઓને તવ,
 પડીયો ઝાઝો ત્રાસ; ધણી વીતાનાં દોરાં માફક, કરતા નાસા નાસ.
 ૪૩ પણ પેલો વીણુનો કટકો, જે છે ગગનની માંય; તેણે અમરને
 ચાક ચડાવી, ફેંકી દીધા ત્યાંય. ૪૪ બેર ભયો કોઠામાં જઇને, પડ્યો
 તાતની પાસ; તેને દેખી દુરીયોધન મન, અતિ થયો ઉદાસ. ૪૫
 કોધ કરી પછી કહેવા લાગ્યો, ધીક ધીક બ્રાહ્મણુ ભાઈ; ભેડય મેળવ્યું
 મુળથી માફ, લાંપટ લાડુ ખાઈ. ૪૬ કીંચીત કામ કર્યું નહીં કોઠે,
 બળી તમારી બુધ; બ્રાહ્મણુ ભટ લાડુ ખાઈ જાણે, ક્યાંથી આવડે
 ચુદ્ધ. ૪૭ હવે ઝપાટો જુવો ક્ષત્રીનો, બાળકના શા ભાર; રણ કોઠામાં
 રોળીશું એ, નક્કી રાજકુમાર. ૪૮ કરણ પણ ત્યાં કહેવા લાગ્યો,
 બ્રાહ્મણુ હાર્યા હોહ; પણ બેજયો હું જરૂર કુંવરના, કરીશ કંઠકા
 કોઠ. ૪૯ એવામાં ત્યાં અભિમન્યુએ, સર કાઢ્યું એક બહાર; મંત્ર
 ભણી કોઠામાં મુકી, હણીયા ચોક્કા અપાર. ૫૦ ત્યાર પછી સર
 વજ્રજને, મુક્યું કોઠા માંય; ત્રાંબાગઢને ગરગઢાવી, તોડી પાડ્યો ત્યાંય.
 ૫૧ પછી પોતાનો રથ હંકાવી, ચાલ્યો રાજકુમાર; કાકા ભાઈ સાથે
 જઈ ઉભો, ચોથા કોઠા બહાર. ૫૨ કરણ આવી ઉભો એ કોઠે, સુર્ય
 તણે સંતાન; કુંવરને તે કહેવા લાગ્યો, આવ્ય હવે નાદાન. ૫૩
 વીશ્રામ-આવ્ય હવે નાદાન તું, ઓરે અર્જુન બાળરે; વઢે મગન
 ત્યાં કરણ કહે, કરીશ તારો કાળરે. ૫૭

કડવું ૪૮ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈસમપાયન વચન, સાંભળ પરીક્ષીતસયના તન; કહે

કર્ણ કરીશ હું કાળ, બળ માફ દીકું નથી બાળ. ૧ તાત તર્કડે તારો મારાથી, કેમ ટકી શકારો તારાથી; નથી બાળતો કે છું હું કેવો, કાકે કરણ કાળના જેવો. ૨ બ્રાહ્મણ જીવ્યો તેવું બધે બાળે, એવું બાળીશ નહીં કોઈ કાળે; પછી કહેશે કહું નહોતું પહેલું, જે જે જીવતો હું નહીં મેલું. ૩ સુણી બોલ્યો અભિમન્યુ બ્રાત, અલ્યા બાણ બધી તારી વાત; સુત પારથનો નથી છાનો, દાસી દીકરો દેખું સદાનો. ૪ નથી યુદ્ધે તારો અધીકાર, લુંડે લંપટ લાભ્ય લગાર; અલ્યા શું કહેવરાવે છે બાળું, તારા સામે હું લડતાં લાળું. ૫ છતાં આશા તારી પુરી પાડું, દાર જમનાં આજ દેખાડું; સુરા સીંહ તણો છું હું બાળ, કંઈ શીયાળવા તારો કાળ. ૬ સુણી કર્ણ તણા બેકુમાર, તકે બોલી ઉઠ્યા તેણીવાર; ચંદ્રકેતુ અને વર્ષકેતુ, કહે છે જોર અલ્યું નથી રહેતું. ૭ પિતા તમે ઉભા રહોને આમ, અમને યુદ્ધ કરવા દો આ કામ; કહે કરણ સુણો મુજ બાળ, સીંહ સુત છે એ વીકરાળ. ૮ બાળ બોલ્યા થઈ આકળા ભુત, બાણ્યા અમને શું શીયાળ સુત; તમે ધારો છો અમનેરે કેવા, નથી શું અમો બે એના જેવા. ૯ ત્યારે કર્ણ કહે મરજી તમારી, જોજ્યો વીરા જતા પછે હારી; જોજ્યો બોળતા બાપનું નામ, કરો સાચવીને સંગ્રામ. ૧૦ એમ કહી રથ ફેરાણે રાખ્યો, એવે લીમને કુંવરે લાંબ્યો; કાકા ફેરાણે ઉભા રહો તમે, બેના સામા લડીશું બે અમે. ૧૧ જો એ લડવા આવે કરણ જ્યારે, ગદા લઈ તુટી પડવું તમારે; લીમ કહે છે વીરા ખરેખાત, ન્યાય નીતિ તણી છે એ વાત. ૧૨ એમ કહી લીમ ઉભો ફેરાણે, બોલ્યા કરણ કુમારો તે ટાંણે; બહુ બોલે ચડ્યું ચડ્યું બોત, માટે આવ્યું હવે ત્હાડ મહોત; અમ તાતની નીંધા તેં કીધી, નાથ ઘાલીશું નાકેજ વીધી. ૧૪ નથી દીકા અમારા તેં હાથ, લીડી બળીયા સંગાથે બાથ; સુણી બોલ્યો ત્યાં રાજકુમાર, અલ્યા હાથમાં દ્યો હથીયાર. ૧૫ પછી પુરણ પરીક્ષારે થારો, હાથ મારા તમારા જણારો; એવી રીતે વધા બહુ વાદ, અન્યો અન્ય ધરી ઉતમાદ. ૧૬ પછી લીધાં ધનુષ્ય ને બાણ, કયીં સર સનમુખ સંધાણ; તીર તાણી તાંણી તેતો નાંખે, જરી દીલે દયા નવ રાખે. ૧૭ વીર બે બાણ મુકેરે ત્યાંય, બેનાં વીસહજાર બાણ થાય; મુકે તીર એક અર્જુનકુમાર, તેનાં થાય છે ચાલીસ હજાર. ૧૭ તે તો પાડે રૂંવે રૂંવે સાર, ગભરાયા ત્યાં કર્ણકુમાર; પછી અભિમન્યુએ બે બાણ, મંત્રચુકત કયીં નીરવાણ. ૧૯ તે તો છોડી દીધાં સરસીધાં, બેને અવળે હાથ બાંધી દીધાં; નાંખ્યા રથેથી લોખીની ગ્રાંથ, કમ બાળી નાંખ્યા પછી ત્યાંય. ૨૦

કર્ણ કોપ્યો તે દેખી અતીશે, નામબોળુ એ દીકરા દીસે; એવું બાણીને ધનુષ્ય ચડાવ્યું, બાણ ગરૂડાજનું ચડાવ્યું. ૨૧ સુકી બાળકને છોડી દીધા, પછી. રથમાં બોલાવી લીધા; ભેગા ત્રણે જણા થયા જ્યારે, ચુદ્ધ આરંભ્યું તે સમે ભારે. ૨૨ કર્ણ કોપ્યો કુંવર પર જેવો, સામો કોપ્યો વાયુ તન તેવો; કરી ગર્જના ગદારે લીધી, દોટ કોઠે કરણ સામી દીધી. ૨૩ કણે બાણ્યું લેશે મારો પ્રાણ, માર્યું લીમને મોહાજનું બાણ; પડ્યો લીમ ભોમીની મોઝાર, દેખી માયાવી કોપ્યો અપાર. ૨૪ કરી ગર્જના પાડી ત્યાં ચીસ, રથેથી ઉછળ્યો આણી રીશ; કણે બાણ્યું કે જીવમ કરશે, પ્રાણ પલકમાં સુજ હરશે. ૨૫ તેથી બાણ એણે એક લીધું, મંત્રી મોહાજ સુકી દીધું; વાગ્યું માયાવીને આવી જ્યાંય, પડ્યો એ પણ સુઈની માંય. ૨૬ બાપ દીકરો પડ્યા બે ભાન, નથી એકેને શુદ્ધ કે સાન; દેખી કુંવરને ક્રોધ ચડીયો, કોપી ત્રણે ઉપર તુટી પડીયો. ૨૭ મારે ઉપરાછાપરી બાણ, મેઘ આપાડી બુંદ પ્રમાણ; કોપ્યો કરણ ત્યાં અપાર, મારે ચોકસ બાણનો માર. ૨૮ કોચી નાખી કુંવરની કાયા, અતિ અંગમાં સર ભરાયા; દીસે શાહુડી જેવું શરીર, છુટે અંગથી ઝાઝુ રૂધીર. ૨૯ તોયે કર્ણ દયા નવ ધારે, બાણ ઉપરા ઉપરી મારે; હામ અભેમન્યુ તવ હાર્યો, એવે સર વળી એક માર્યો. ૩૦ તેથી અભેમન્યુ લડથડીયો, રથેથી ઉછળી હેઠે પડીયો; દેખી રથેથી કર્ણ ઉતરીયો, પ્રાણ પુત્રનો લેવા પરવરીયો. ૩૧ આવ્યો અભેમન્યુ પાસે ચાલી, લાવ્યો હાથમાં ફરસી એ ઝાલી; અભેમન્યુ પડ્યો છે જ્યાં હેઠો, એની છાતી ઉપર સડી બેઠો. ૩૨ પછી બોલ્યો ફરસી ઉગામી, અલ્યા સંભાળી લે જગ સ્વામી; કોઈ દહાડો કહ્યો નથી કાકો, આજ દાવ મળ્યો મને પાકો. ૩૩ દાસી દીકરો કહી કહી બોલાવે, તે વેર વાળુ બધું હાવે; છતાં કાકા કહે બે તું પહેલું, તોતો જરૂર જીવતો મેલું. ૩૪ અભેમન્યુએ વિચાર્યું એવું, અણી મોતની ઉગારી લેઉં; કાકો કહેવામાં માફ શું જાશે, સમો સંકટનો સચવાશે. ૩૫ અણી ચુક્યો તે સો વર્ષ જીવે, એવું ધારી લીધું દીક્ર દીવે; ગદ તક તે વિપ્ર ન વાચે, વળી વિચાર્યું એ ખરી ખાંચે. ૩૬ પછી બોલ્યો સમે શબ્દ પાકો, કહે છે શું કહોછો કરણ કાકા; એવું કહેતાં ખુશી થયો કરણ, ચટ છાતીથી ઉતર્યો ધણું. ૩૭ કાકો કીધો તેથી દયા ધાડું, જાળ છોકરા હું નહિ માડું; એમ કહીને થયો તે વિદાય, જઈ ચડ્યો રથની માંય. ૩૮ એવે ઉડ્યો ત્યાં અભેમાન, બેઠો રથે થઈ સાવધાન; ત્યારે કરણ બોલ્યો વચન, અલ્યા સંભાળ પારથ તન. ૩૯ ટેક તારો મેં આજ તોડાવ્યો, કેવો કાકો

મેંતો કહેવડાવ્યો; સુણી અભિમન્યુ બોલ્યો વાણી, કોષ અતિ કરણ પર આણી. ૪૦ કહે છે સાંભળ દાસી કુમાર, શીદ ગર્વ કરે તું કુમાર; બાલ્યા કાકો કહ્યો કેવો મેંતો, તેનો લેદ જાણ્યો નથી તેંતો. ૪૧ માટે સાંભળ તે કહું વાત, પહેલો કાકો તે આપનો આત; બીજો કાકો જે તાતનો મીત્ર, ત્રીજો કાકો પાડોશી પવિત્ર. ૪૨ એથો ગામમાં ઘરડો ગણાય, તેને કાકા કહી બોલાવાય; વળી વૃદ્ધ નોકર નીજ ધામ, કાકો પાંચમો એતો ગુલામ. ૪૩ એવા કાકા છે પાંચ પ્રકાર, જરા સમજ દાસી કુમાર; કરણ કહે તેમાં કાકો હું કેવો, કુંવર કહે તું ગુલામ કાકા જેવો. ૪૪

વીધામ—અભિમન્યુએ તે સમે, કાકો કહ્યો ગુલામરે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, કરણ કોપ્યો તે ઠામરે. ૪૮

કડવું ૪૯ મું—રાગ સર્વેયાનો.

વૈશમયાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, એથા કોઠાનો મહીમાય. ૧ કુંવરનો એમ શબ્દ સાંભળી, ચડી કરણને રીસ; કહે છે જીવતો હવે ન મેલું, છેદુ તારૂં શીશ. ૨ ચંદ્રકેતુ ને વર્ષકેતુ કહે, પ્રથમ બગાડયું આપ; મોત કર્યા વીણ મુકી દીધો, ખાધી એ ભુલ્ય આપ. ૩ જીતી બાજી જરૂર હાર્યા, માટે બડબડે બાળ; કરણ કહે હરશો નહિ દીકરા, કરીશ હવે હું કાળ. ૪ એમ કહી ધનુષ્ય ઉપાડયું, કોપ્યો અપરપાર; અભિમન્યુને બાણ તણો તવ, દેવા માંડ્યો માર. ૫ મંત્રયુક્ત કરીને તેતો, મુકે બાણ વીવેક; એક બાણના મંત્ર વડેથી, થતાં બાણ અનેક. ૬ અભિ-મન્યુ પણ ઉધું ઘાલી, તાણી મારે તીર; સર શત્રુનાં ભેડી નાખે, બળીયો બાવનવીર. ૭ ચંદ્રકેતુ ને વર્ષકેતુ પણ, મુકે બળથી બાણ; બંને ભાઈઓ અભિમન્યુનો, લેવા ધારે પ્રાણ. ૮ અભિમન્યુએ વિચાર કીધો, હાર્યા કરણ કુમાર; તોયે પાપી લડવા લાગ્યા, લાગે નહિ લ્યાર. ૯ એવું જાણી સર એક કાઢયું, ભાથામાંથી બહાર; કાળજવરનો મંત્ર ભાણીને, તર્ત કર્યું તૈયાર. ૧૦ તાણી તીર પહોંચી મુકયું, કરી કારમી રીસ; ચંદ્રકેતુનું ચડપ લઈને, છેદી નાખ્યું શીશ. ૧૧ બાણ જળી એક બીજી લીધું. કીધું પવન સમાન; મુકી દીધું ચાલ્યું સીધું, આગ્યું મહા બળવાન. ૧૨ વર્ષકેતુને તે જઈ વાગ્યું, અહર ઉત્સાહ્યો ત્યાં; ગગને ચડાવી ફેંકી દીધો, પડ્યો જઈ ગજપુર માંસ. ૧૩ ત્યાં આગળ કોઈ એવકોએ, દીઠો કરણ કુમાર; ધૃતરાષ્ટ્રની ખાસે લાગ્યા, આણી એમ અપાર. ૧૪ રાજાએ ત્યાં રણભોમીની, પુછી બાલ

તમામ; પછી પુત્રને રોકી રાખ્યો, કરવા ત્યાંનું કામ. ૧૫ કોઠામાં હવે અભિમન્યુ કહે, સાંભળને એા કહ્યું; ઉંધુ ઘાલી ચુક કરે શું; પુત્ર પામ્યા તુજ મર્ણુ. ૧૬ કરણે તવ પાછળ જોયું, દીકા નહીં બે જાળ; આરે પાપીએ પુત્ર તણોશું, દીશે કીધો કાળ. ૧૭ એવું જાણી બહુ રીસ આણી, કોથે ચડીયો કહ્યું; અધર્મિ હવે યાદ રાખજે, કંઈ હું તારું મર્ણુ. ૧૮ વેર વાળું હવે સુજ પુત્રોનું; પુરણ પ્રગટી દાગ; પારથને હવે મારા જેવો, કંઈ વાંઝીયો આજ. ૧૯ એમ કહી લલવા લાગ્યો તવ, તાંણી મારે તીર; એજ વખતે અભિમન્યુનું, કંપી ઉઠ્યું શરીર. ૨૦ રૂવે રૂવે સાર પડ્યાં બહુ, નીકળે છે રૂધીર; ડાળા બે ડગડગવા લાગ્યા, નચણે ગાદ્યુ નીર. ૨૧ એવામાં ઇશ્વર ઇચ્છાથી, બાપ દીકરો સાથ; સુચ્છામાંથી લીમ ગટોદ્ગચ્છ, ઉઠ્યા મરડી લાથ. ૨૨ પછી કુંવરના સાસું જોયું. પડી પેટમાં ફાળ; જાણ્યું હવડાં જરૂર કરણુ એ, કરશે વીરનો કાળ. ૨૩ લીમ કહે તવ ગટોદ્ગચ્છને, જોઈ રહ્યો શું જહોત; બળ બુદ્ધી ક્યાં બળી ગઈ ત્હારી, કર પાપીનું મહોત. ૨૪ ગટોદ્ગચ્છ કે પીતા મહારા, જીવો હવે સુજ પેર; રંડાણું રાણી એની, મંડાણું મોકયેણુ ઘેર. ૨૫ એમ કહીને ચડ્યો ગગનમાં, કરી ગર્જના ઘોર; વાદળ વા વટોળ બનાવી, જણવ્યું ઝાઝું જોર. ૨૬ પછી આચિતો હેઠો પડીયો, કરી હોકારો ત્યાંય; કરણનો રથ માંધે લઈને, ગયો ગગનની માંય. ૨૭ કરણે જાણ્યું કોણુ તળે છે, જોયું વળીને આમ; ભુંડું ગટોદ્ગચ્છીયું બાળી, હાથો લામ તમામ. ૨૮ જરૂર મારો જીવ લેશે તે, માટે કંઈ હું કાળ; ફરસી કાઢી મયો મારવા, તવ ચેત્યો એ બાળ. ૨૯ ત્યારે રથને ચાક ચડાવી, ફેંકી દીધો ત્યાંય; દ્રોણુ ગુરૂની પાસે જઈને, પડીયો કોઠા માંય. ૩૦ અતી રથી સૌ એ ઠેકાણે, કરી રહ્યા એમ વાત; કરણે ચુક ટકાવ્યું છે તે, કરશે કુંવરની ઘાત. ૩૧ એવામાં તો કરણ પોતે, નીકળ્યો રથની જહાર; તે દેખીને વીરમય પામ્યો, અંધ તણો કુમાર. ૩૨ તકે દ્રોણુ ત્યાં બોલી ઉઠ્યા, શુણુ દુર્યોધન બ્રાત; કરણુ કુંવર જો જીતી આવ્યો, ધન્ય ધન્ય ક્ષત્રી જાત. ૩૩ દુર્યોધન કે ગધે લીંડે, જો કદી પાપડ થાય; અહદનો કોઈ ભાવ ન પુછે, જરૂર જગની માંય. ૩૪ તેવી રીતે પ્રધાનથી જો, થાય ચુકનું કામ; રાય તણો કોઈ ભાવ ન પુછે, કરે એ કામ તમામ. ૩૫ પણ જોઈયો હવે ગુરૂજી હુંતો, કરીશ કાળો ફેર; મારે કોઠે પારથ તતને, જરૂર મારું હું ડેર. ૩૬ કરણુ કહે વીર છવ-પતિનું, રીઠ કરે અણીમાન; અભિમાન કરવાથી સુવા, મારા બે સંતાન. ૩૭ દુર્યોધન કે તરીખ ત્હાર, માટે સુવા કુમાર; સુજ

બાપના ભુતીએ મારી, પણ પામ્યો કેમ હાર. ૩૮ મુણી કરણને
 ખોદુ લાગ્યું, રાય સ્વારથી આપ; મારા જેવું એનું થાજ્યો, દીધો
 કળકળી આપ. ૩૯ ગટોદ્દગચ્છ હવે ઉતર્યો હેડો, ગગનેથી તે કામ;
 રથ હાંકવા આવી બેડો, લીધી હાથ લગામ. ૪૦ એવે અભીમન્યુએ
 મુકયાં, કોઠામાં બહુ બાણ; બાકી રહેલા ચોદ્દાઓના, પલમાં લીધા
 પ્રાણ. ૪૧ પછી બાણ એક વળ્લુસ્રનું, મુકયું કરીને સુર; ચોથો કોઠો
 ચાંદીનો એ, તરત કયો ચકચુર. ૪૨ હવે વીરા રથ આગળ હાંકે,
 બોલ્યા અર્જુન બાળ; એજ વખતે પાતાળ અંદર, પડી પ્રભુને કાળ.
 ૪૩ રથ હાકનારો છે ત્યાં સુધી, મરશે નહીં અભેમાન; મારે લાઘ્ય
 વખુટો પાડુ, માયાવી બળવાન. ૪૪ તેથી પ્રભુએ બંને જણને,
 મુક્યો ત્યાં અહંકાર; ગર્વ કરી તવ ગટોદ્દગચ્છ, બોલ્યો તેણી વાર.
 ૪૫ કહેછે વીરા સૌના કરતાં, બહુ બળીયો એ કર્ણ; હું ગગને ના
 લઈ ગયો હોત તો, કરત એ ત્હાડે મર્ણ. ૪૬ અભીમન્યુ કે જા જા
 ગાંડા, સકટ તળે જેમ સ્વાન; ભાર બધો મારે માથે એમ, તું શીદ
 કરે અભીમાન. ૪૭ ગટોદ્દગચ્છ કે સુરખ મુજને, સ્વાન ઠેરવે આપ;
 રથ ત્હારો હવે હાકુ તો મને, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ૪૮ એમ કહીને
 રાસ પરોણો, ફેંકી દીધો ત્યાંય; ચોથા કોઠેથી રીસાઈને, ગયો એ
 સૈન્યા માંય. ૪૯ ભીમ કહે અભીમન્યુ વીરા, ખોદુ થયું આ કામ;
 વીરાથી વીખવાદ કયો કોણ, કરશે સારથી કામ. ૫૦ અભીમન્યુ કે
 કાકા મહારા, શીદ હારો છો હામ; ભુવો આ મારો પગ અંગુઠો,
 કરશે એનું કામ. ૫૧ એમ કહીને પગ અંગુઠો, બાંધી તર્ત લગામ;
 હીચકારીને અશ્વો હાક્યા, મદ ન મુક્યો માંમ. ૫૨ કાકો ભત્રીજો
 બે આવ્યા, હાથ ગ્રહી હથીયાર; લાવીને રથ ઉભો રાખ્યો, પાંચમા
 કોઠા બહાર. ૫૩

વીશ્રામ—પાંચમા કોઠા બારણે, આવ્યો પારથ તંતરે; વ્યાસ
 મગન વાણી વડે, ત્યાં છે દુરીયોધનરે. ૪૯

કંડવું ૫૦ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજયરાય; વીસ્તારી
 તુજને સાંભળાવું, કોઠા યુદ્ધ મહીમાય. ૧ પાંચમે કોઠે પુરણ પાપી,
 ઉભો દુરીયોધન; લાડકવાયો લક્ષ્મણો છે, સાથે તેનો તંન. ૨ સામા
 ઉભા ભીમ અભેમન્યુ, કરી લાલ લોચન; તે દેખી દુરીયોધન બોલ્યો,
 વસમાં વીખ વચન. ૩ સાંભળને ઓ મુળથી આડા; બડા પાડા લેમ;
 હજુ સુધી તું મહારો ભોમીયો, નથી થયો શું કેમ. ૪ ઘણીકવાર મેં

જાવા દીધી, નહીં ભુલ્યો હોય જાત; માટે હું આજે નહીં છોડું, કરૂં
 ગર્વિ તુજ ઘાત. ૫ પણ લાવ્યો શું કરવા સાથે, નાનકડો આ બાળ;
 ગજ વીનાનો ઘડાઈ જશે, થાશે તેનો કાળ. ૬ માટે મોકલ પાછો
 અહીંથી, સમજાવી સીખીર; કહીશ પહેલું કહું નહોતું લ્યા, કરીશ
 વાંજીયો વીર. ૭ ભીમસેન તે ક્રોધ કરીને, બોલ્યો પીસી દંત; હવે
 અધરમી રહે તુ છાનો, આવ્યો તારો અંત. ૮ જો અલ્યા અભીમ-
 ન્યુને તું, કહેછે નાનું બાળ; પણ એનો છે વૃદ્ધ સમોવડ, કરશે તારો
 કાળ. ૯ નથી બોળખતો હજી તું એને, સુરા સિંહની જાત; ધ્રોણ
 ગોર અશ્વસ્થામા કણુને, પુછ પહેલી જઈ વાત. ૧૦ પછી આવ્ય
 યુદ્ધ કરવા સામે, ઓરે દુરીયોધન; તારા પાપે થાવા બેઠું, કૌરવ કુળ
 પતન. ૧૧ પ્રકટ્યો છું તું મુળ પાપનું, ચક્રશીલા ચંડાળ; જીંદગી
 આખી ગઈ ઝેરમાં, અરે અધના બાળ. ૧૨ કુડાં કૃત્ય કર્યો કોટીધા,
 લેશ ધરી નહીં લાજ; એ બધી ભરાઈ રહી છે, બહુ દહાડાની દાજ.
 ૧૩ અભીમન્યુ કે કાકા મારા, નકડો છે નર નાથ; વાંક વઘાથી શું
 વળવાનું, એ શકની સંગાથ. ૧૪ કૌરવ કુળમાં કુલાંગાર છે, જીંપટ
 લુંડ લખાડ; શાંદ સુત મીથ્યા અભીમાની, ઝેર તણું એ ઝાડ. ૧૫
 માટે મુળથી કરોજ છેદન, ધરી હથીયારો હાથ; થયો હવે નકી મર-
 વાનો, દુષ્ટ દીકરા સાથ. ૧૬ એવા શબ્દ સુણી લક્ષ્મણને, ચડી હળા-
 હળ રીસ; વંદળ સુત હવે રહે છાનો, છેદીશ ત્હાડૂ શીશ. ૧૭
 અભીમન્યુ તવ હશીને બોલ્યો, બાણું તારી જાત; સ્વાન ભસંતુ કટી
 ન કરડે, વીચારી જો વાત. ૧૮ તવ લક્ષ્મણ કહે દુરીયોધનને, ઓરે
 મારા બાપ; બુદ્ધીહીણ બહુ બોલે છે, બેઠું રહ્યા શું આપ. ૧૯
 નકડાએ તમ નીંધા કીધી, માટે વાળો વહેર; હાથ ચડેલા હવે ન
 છોડો, ઠોકી પાડો ઠેર. ૨૦ જરૂર જમપુરી પોચાડો, અન્ય વાત
 પશ્ચાત; અભીમન્યુને હું માફ, તમે કરો ભીમની ઘાત. ૨૧ દુરીયો-
 ધન કે શાખાશ બેઠા, તું હજી પારથ તંન; જા હું ભીમને જરૂર
 દેખાડું, આજે સ્વર્ગ સદન. ૨૨ ભીમ કહે તવ અભીમન્યુને, સાંભળ
 મારા બાળ; દુરીયોધનને હું માફ, તું કર લક્ષ્મણનો કાળ. ૨૩ અભી-
 મન્યુ કે કાકા મારા, એના તે શા ભાર; એ પરમાણે સામા સામી,
 કીધા તર્ત કરાર. ૨૪ એવામાં દુરીયોધન ઉતર્યો, રથ પરથી ચડી
 ચોટ; કમર કરી ધરી ભીમ સામી, દડબડ મેલી દોટ. ૨૫ ભાળી
 ભીમે કરી ગર્જના, જ્યમ મેઘનો નાદ; દુરીયોધન તવ સામે દોડ્યો,
 અતી ધરી ઉનમાદ. ૨૬ બન્ને સામા સામી આવ્યા, પ્હોળા રાખી
 હાથ; એક એકને આવી બાળ્યા. બળે ભીડાવી બાથ. ૨૭ બાથમ

બાથ કરે પરપર, અંતરે ક્રોધ અપાર; ગડદા પાદુ દીંચણુ કોણી,
 દેવા માંડ્યો માર. ૨૮ બુભે પાડે બળ દેખાડે, રીસ કહાડે ભરપુર;
 ભોંય પછાડે ત્રાકી ત્રાડે, હાડ કરે ચકચુર. ૨૯ મદમતા માતંગ
 સરીખા, ખરેખરા એ ખાંટ; એક એકનો લાગ તપાશી, મારે તર્ત
 ગુલાટ. ૩૦ આમ તેમ આબડતા પડતા, વઢતા ખંને વીર; રીશે
 ચઢતા છાતી છડતા, બડબડતા રણ ધીર. ૩૧ દુરીયોધન તો મુદી
 મારે, દયા વીના દીલ સાથ; ભીમસેન જીલે વજ્ર પાસે, ઉલટો ભાગે
 હાથ. ૩૨ ભીમસેન તવ વજ્ર પાસે, ધરીને મારે ધીક; દુષ્ટને આવે
 ઉભા પાંસળે, ઓચંતાની હીક. ૩૩ એવામાં ત્યાં દુરીયોધને, આલ્યો
 ભીમનો ચણું; ઓચંતાનો અક્કર ઉચકી, તર્ત પછાડ્યો ધણું. ૩૪
 પછે ચડી બેઠો છાતીપર, ઘાલ્યો ગળામાં નખ; હાથ પગો તરફડવા
 લાગ્યા, ચઢ્યાં ઉચાં ભીમ ચખ. ૩૫ દુરીયોધન તવ રીશ કરી કે,
 સાંભળ શત્રુ આજ; હવે ન મેલુ જીવતો તુજને. કહાડુ મારી દાજ.
 ૩૬ ભીમસેન તવ હીમત હાંચો, બની ગયો બહુ બહોત; મનની અંદર
 એવું જાણ્યું, આજ્યું મહા મહોત. ૩૭ એવામાં અભિમન્યુ લક્ષ્મણ,
 તે પણ કરતા ચુદ્ધ; એક એકને બાણજ મારે, ચલવી આઝી બુધ.
 ૩૮ પણ અભિમન્યુના લેખામાં, લક્ષ્મણ નથી લગાર; ગમત બેવા
 ખીલાવે છે, કાકાનો કુમાર. ૩૯ એવામાં ત્યાં ભીમના સાસુ, બેયું
 પારથ તન; કાકા ઉપર ચડી બેઠેલો, દીડો દુરીયોધન. ૪૦ તે દેખીને
 અભિમન્યુ ત્યાં, કોપ્યો અપરમપાર; આને પુરો પાડી પછે જઈ,
 કફ કાકાની બહાર. ૪૧ એવું જાણી ઓચંતાની, કરી કારમી રીસ;
 કાળજરનો સર મુકી ચઢ, છેદ્યુ લક્ષ્મણ શીષ. ૪૨ તે દેખ્યુ દુરી-
 યોધનરાવે, પહી પેટમાં ફાળ; અરે હાય મુજ દીકરો માર્યો, કફ એનો
 હું કાળ. ૪૩ એવું જાણી ભીમને મુકી, જઈ બેઠો રથ માંચ; ધનુષ્ય
 ઉપાડી લડવા લાગ્યો, અભિમન્યુને ત્યાંચ. ૪૪ તેજ સમય ભીમે તરત
 ઉઠી, દડબડ મેલી દોટ; આવી દુરીયોધનના રથને, ઉપાડ્યો ચડી
 ચોટ. ૪૫ રથ માથે લઈ ઘુમવા લાગ્યો, ટીંગળતા તોખાર; હાહાકાર
 હવો તે ટાણે, કોઠાની મોઝાર. ૪૬ અભિમન્યુએ મુક્યું હેવે, પવના-
 સનું બાણ; દુરીયોધન મુદ્દાં રથ ફેંક્યો, પડ્યો જઈ જ્યાં કોણુ.
 ૪૭ ઘણા જણોનો ધાણુ વળ્યો ત્યાં, છુદઈ ગયાં શરીર; દુરીયોધન રથ
 બહાર નીકળ્યો, નયણે ભરતો નીર. ૪૮ તવ ગુફ કે કેમ જીતી આવ્યો,
 રાય વધો તે વાર; મહારાજ શું જીતુ એણે, માર્યો મુજ કુમાર. ૪૯
 મુણી કરણ કે નરીજ તાર, માટે મુવો કુમાર; મુજ બાપના જીતીએ
 મારી, પણ પાખ્યો કેમ હાર. ૫૦ દુરીયોધન કે શીદ દે છે લાઈ,

દાન્યા ભેગો કામ; ડાગ નથી વીસરતો મુજને, દીકરાનો આ કામ. ૫૧
કરણ કહે ભાઈ પુત્ર મુવા સમ, અન્ય નથી કોઈ આગ; આ દુની-
યામાં સૌને સરખો, દીકરાનો તો ડાગ. ૫૨ છતાં કહે પર પુત્રો
મરતાં, ઓહો સૌ આક્રમ; પણ પોતાનો પુત્ર મરતાં, પડે બધી
આક્રમ. ૫૩ માટે શોક સદાનો એ છે, છાનોરે મુજ વીર; એમ
ફક્તીને કરણે લુચ્છયાં, રાય નેત્રનાં નીર. ૫૪ હેવામાં લીમ પાંચમે
કોઠે, ગદાથી વાળ્યો ઘાણ; હજારો ચોદાના લીધા, પલક એકમાં
પ્રાણ. ૫૫ ત્યાર પછીથી જહાર નીકળ્યો, વાયુનો કુમાર; અભિમ-
ન્યુએ તેજ વખતે, સર કહાડ્યો એક જહાર. ૫૬ મંત્ર યુક્ત કરીને
મુક્યો, વજ તણો ભરપુર; પાંચમે કોઠો કનક તણો તે, તર્ત કયો
ચકચુર. ૫૭ ત્યાર પછી રથ આગળ હાક્યો, અર્જુન તણે કુમાર;
જઈ સહનની શામા ઉભા, છઠ્ઠા કોઠા જહાર. ૫૮ (વશ્રામ-છઠ્ઠા કોઠા
ખારણે, આવી ઉભો એજરે; વ્યાસ વદે સહ બોલીયા, ભાળી લીમ
ભાણેજરે. ૫૯

કડવું ૫૧ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષીતરાયના તન; છઠે કોઠે
છે રાજરે સહ, મામો પાંડવનો જાતે મહ. ૧ મારવાડ્યનો મહીપતી
એજ, સામે બોલ્યો તે ભાળી ભાણેજ; કહે છે શાંભળોને ભાઈ ભેમ,
કહો કરવું મારે હવે કેમ. ૨ મારા ભાણેજ થાવો છો આપ, જેથી
લડતાં લાગે મને પાપ; ભાણેજ બ્રાહ્મણ સરખા ગણાય, ધર્મ શાસ્ત્ર
તણો એ છે ન્યાય. ૩ યુદ્ધ કરતો નથી તો જાય આખરૂ ને થાય
હાથી; છતાં યુદ્ધ મારે નથી કરવું, રહે આખરૂ એવું આદરવું. ૪
માટે કાઢવો કાંક ઉપાય, જેથી બેડ પક્ષ સચવાય; લીમ કે મામા
ખતાવું એવું, કરો કામ કૃપાચાર્ય જેવું. ૫ જેથી ખંને પક્ષ સચવાશે,
વળી રાજ ઘણો ખુશી થાશે; તેવે કુંવર બોલ્યો બીન પરવા, કાકા
સંમ કરો છો શું કરવા. ૬ મન મુકી લડવા દો અત્યારે, બળ મા-
માએ જાણશે ક્યારે; લીમ કે મીથ્યા શ્રમ ના કરીએ, રસ્તો આવે
તો આકા ના ફરીએ; લાભ મળે તો ખેડ ના ખઈએ, મરે ગોળે તો
વીખ ના દઈએ. ૭ અભેમન્યુ કે મરજી તમારી, પછી બોલ્યા ત્યાં
સહ વીચારી. ૮ ભાઈ લીમ પુછું છું હું એવું, કીધું કામ કૃપાચાર્ય
કેવું; લીમ કે બીજા કોઠાની માંય, ડોળ દેખાડ્યો બહુ હમે ત્યાંય.
૯ એક એકના સાચવી પ્રાણ, નાખ્યાં ઉચાં ઉચાં બધાં બાણ; ખુબ
ખુબ ખાલી કરી ખુમરાણ, ઘાટ ભેર કીધું ધમસાણ. ૧૦ પછી નાકા

નાખી હથીયાર, કામ એવું કર્યું કૃપાચાર; એવી મરણ જો હોય તમારી, વાત ઉરમાં હ્યો એ ઉતારી. ૧૧ સહ કહે છે વીરા ધન્ય ધન્ય, વાત ઉતરી એ મારે મન; કહે આપણુ પણ અહીંયાં એમ, રાખો પેટમાં તો ટાકુ હેમ. ૧૨ તુ કર ટાકને હું કંઈ ટેક, આખર આપણુ બે એકના એક; માટે મામલો એવો મચાવો, બળ બારણે બહુ બતાવો. ૧૩ મીમ કહે ત્યારે તૈયાર થાવો, સામા સામી હવે શસ્ત્ર સ્થાવો; એવે લીધાં ધનુષ્યને બાણ, બળ કરી પાડી બુમરાણુ. ૧૪ દીક્ષ દયા અતી ઉર રાખે, તીર તાણી તાણી ઉચાં નાંખે; બહુ બાણ ભમે કોઠા બહાર, લક્ષ્યબુંદની પેઠે અપાર. ૧૫ દેખી હરખાચો દુરી-ચોધન, વઘો ગોરની સાથે વચન; જુવો યુદ્ધ આ થાય તે કેવું, ગોર કહે છે એ તો મારા જેવું. ૧૬ મુણી દુષ્ટને લાગ્યુ ત્યાં દુઃખ, કહે છે ગોર કરો ડાલુ મુખ; બધા તમારા જેવા શું ધાર્યો, યુદ્ધ કરતાં મુની તમે હાર્યો. ૧૭ એ તો સહ છે સુરો ભુપાળ, કરશે નકી કુંવરનો એ કાળ, એવે કોઠામાં થઈ બુમરાણુ, સૌએ સાથે કરી હીકરાણુ. ૧૮ તે સમે બોલ્યો વૃકોદર વીચારી, મામા અટોપો બાજી તમારી; મુણી મામાયે હોકારો કીધો, ભાથો રથેથી ભેરવી લીધો. ૧૯ કરી કીકીચારી કાયાના કાઠા, મામા મુઠીયો વાળીને નાઠા; કહે છે હાર્યો તો ભાઈ હાર્યો, મને બન્ને જણે થઈ માર્યો. ૨૦ હાંફ્યા બડબડતા એમ હોઠે જઈ પેઠા એ સાતમે કોઠે; તવ દ્રોણુ ગુરૂએ બોલાવ્યા, મામા ઉજવીને ઠીક આવ્યા. ૨૧ એવે ગોરે બોલ્યો જઈ હાથ, કહે છે આવો બેશો મારી સાથ; દેખી દુભાચો અંધનો સુત, બોલ્યો થઈને આકળો ભુત. ૨૨ બહુયુ શત્રુને મારશે મામા, છતાં તમે પણ થયા નકામાં; બધી જીતેલી બાજી બગાડી, જોયા જોયા મેં તો મારવાડી ૨૩ એવું મેણું ત્યાં મામાને દીધુ, એવે અભેમન્યુએ શું કીધુ; માર્યો કોઠામાં આઝારે બાણ, લીધા અતીશે ચોદ્દાના પ્રાણ. ૨૪ પછી બાણ બીજુ એક લીધુ, મંત્ર યુક્તથી વજ્રનું કીધુ; મુક્યુ રીરા કરી ભરપુર, કીધો છોકો કોઠો ચક્રચુર. ૨૫ પછી કરવા લાગ્યો એ વીચાર, તાંણી રાખી ત્યાં રથના તોખાર; તેથી બોલી ઉઠ્યો એનો કાકો કહે છે વીરા હવે રથ હાકો. ૨૬ બોલી બોટી હૈયાં શીદ થઈએ, ચાલો કોઠાના મોખરે જઈએ; ખરા ખટ કોઠા કર્યા પાર, હાવે એક છે એના શા ભાર. ૨૭ એવે અભેમન્યુ બોલ્યો વાણ, કાકા હું એ કોઠાનો અબહુય; છતાં જીતવાને મત ધાડ, તેની યુક્તિયો હૈયે વીચાડ. ૨૮ મીમ કે એની ચીંત્યા શી તારે, કોઠો સાતમો છે શીર મારે; અભેમન્યુ કે કાકા એ માણુ, શીદ એક માટે મેલ કાણુ. ૨૯ મરતાં મુઠી તો જીતવો મારે,

હાડ ત્યારે લેખ્યો શીર તમારે; ભીમ કે તે ના ચીંતા ધરીશ, ઘડ ગમડાવી હેઠો પાડીશ. ૩૦ શુભી હરખ્યો ત્યાં પાર્થકુમાર, તર્ત તાં-છીને હાકયા તોખાર; નથી જાણતો શું થશે ભાવી, ઉભો સાતમે કોઠે એ આવી. ૩૧ વીશ્રામ-સાતમે કોઠે આવીને, ઉભો અર્જુન ખાળરે; વ્યાસ વદે તેણે સમે, પડી પ્રભુને ફાળરે. ૫૧

કડવું પર મું-રાગ આશાવરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, શુભ જનમેજયરાય; વીસ્તારી તુ-જને સંભળાવું, કોઠા યુદ્ધ મહીમાય. ૧ સાતમે કોઠે આવી ઉભો જ્યારે અર્જુન ખાળ; તેજ વખતે પાતાળે પ્રભુને, પડી પેટમાં ફાળ. ૨ જાણ્યું કે ખટ કોઠા જીત્યો, બહુ બળીયો ભાણેજ; સાતમે કોઠા જીતશે તો પછી, મરવાનો નથી એજ. ૩ પછી જીલમ કરવાનો જગમાં, ભારે ભગની ખાળ; અદાર વર્ષની ઉમર થાતાં, કરશે મારો કાળ. ૪ માટે મોત કડ આ કોઠે, એમ કયો વીચાર; પણ જાણ્યું ભીમ સાથે ત્યાં મુઘી, નથી કદી મરનાર. ૫ તેથી ભીમને અળગો કહાડુ, રાખુ એકલો ખાળ; એથ વીના પછી કોઠે એનો, થાશે નીશ્ચય કાળ. ૬ એવો ગુહ્ય વીચાર ગોઠવ્યો, અંતરમાં અવીનાશ; સેવા કરવા બેઠેલા છે, પારથ પ્રભુ બે પાસ. ૭ એવે નીત્ય નીયમ પરવારી, બેડ ઉઠ્યા તે વાર; વસ્ત્રો શસ્ત્રો સજીને પોતે, તર્ત થયા તૈયાર. ૮ પછે જડરથ ઉપર બેઠા, બંને જણ સંગાથ; રથ હાકવા રાસ પરણો, પ્રભુએ લીધાં હાથ. ૯ અસ્થોને હલકાર્યા ત્યાંથી, ધરી ઉર ઉમંગ; અમુરની રેઠાણુ બતાવા, બ્રાહ્મણો છે સંગ ૧૦ પાપી જ્યાં રહેતો હતો તે, જગા બતાવી ત્યાંય; પછીથી એ સૌ બ્રાહ્મણ મંડળ; તર્ત થયું વીદાય. ૧૧ એવામાં ત્યાં અર્જુનજીએ, કયો ધનુષ્ય ટંકાર; શબ્દ સાંભળી ઓચંતાનો, અમુર નીકળ્યો જહાર. ૧૨ બીજા પણ બહુ દૈત્યો આવ્યા, દેતા જખરી ફાળ; કાળ સરીખા શામા ઉભા, વેશ અતી વીકરાળ. ૧૩ તવ તાડુકી પારથને કે, બોલ્ય અલ્યા તુ કોણ; સાચે સાચુ કહેજે નહીતો, લક્ષ્ય પલ્લકમાં પ્રાણ. ૧૪ શા કારણ અહીંયાં આવ્યો તુ, કેમ કયો ટંકાર; નથી ઓળખતો છું હું કેવો, પાતાળની મોઝાર. ૧૫ અર્જુનજી તવ કહેવા લાગ્યો. શુભ્ય પાપના પુર; જાણી લેજે હું આવ્યો છું, તારો કાળ જરૂર. ૧૬ માટે મારા હાથે નકી, આવ્યુ તારૂ મહોત; જરૂર હું જીવતો નહીં મેઝુ, તારી સેન્યા સહોત. ૧૭ બહુ દ-હાડા તેં બ્રાહ્મણને, બ્રહ્મ કર્યા ઓળુંડ; હામ રૂપી દારણુ દુઃખ દીધાં, જઈશ હવે કયાં ઝુંડ. ૧૮ યજ્ઞ યાગને હોમ બગાડ્યા, પાડ્યા વેદીના

કુંડ; પાપ કુંભ તુજ ભરાયો, લક્ષ વસા બે હુંડ. ૧૯ એમ કહીને
 બાંણ કહાડીયું, અર્જુનજીએ જહાર; તે દેખીને વળી પ્રભુએ, કીધો
 એક વીચાર. ૨૦ જાણ્યું અર્જુન દૈત્ય જીતીને, જશે બે પૃથ્વીમાંય;
 પક્ષ પુત્રની કરશે પાકી, તો મૃત્યુ નહીં થાય. ૨૧ એવું જાણી અ-
 ર્જુન બળને કમી કર્યું કીશોર; અમુરને સાટે તે આપ્યું, તેથી વધ્યું
 બહુ ભેર. ૨૨ પછી પોતાના દૈત્યો સાથે, કુદો અપરમપાર; ઝાડ
 પાડને તાડ થકી ત્યાં, દેવા માંડ્યો માર. ૨૩ પ્રભુજીને આવી વાગે,
 દુઃખ થાય દોહન; પણ પોતાના ભાણેજ માટે, માર ખાય મોહન ૨૪
 એવું યુદ્ધ કરાવી રોક્યો, પારથને પાતાળ; પછી લીમને અળગો કરવા,
 ઘાટ ઘડ્યો ગોપાળ. ૨૫ જેમંગળ એક હાથી લીમનો, પાંડવ સેન્યા
 માય; હજાર ગજનું બળ જેનામાં, પ્રચંડ તેની કાય. ૨૬ તે હાથીને
 મુકી ગાંડછા, ગોર્વાદે કરી ઘાટ; સાંકળોને તડાક તોડી, ઉછળીયો
 પુરપાટ. ૨૭ સેન્યા અંદર પડી લોકનો, વાળે કચર ઘાંણ; હજારો
 યોદ્ધાના લેતો પલક એકમાં પ્રાણ. ૨૮ મેઘવરણને ગટોરગચ્છ બે,
 ગયા ઝાલવા જ્યાંય; મુંઢમાં ઘાલી ઉછાળ્યા તે, પડ્યા તંબુ છેત્યાંય.
 ૨૯ ઘણા મનુષ્યો પ્રાણ બચાવી, કરતા નાસા નાસ; જેતાં કોઇથી
 સહન થાય ના, તેજ વખતનો ત્રાસ. ૩૦ તેથી લોકે ઘાંટા પાડી, ઘણી
 કરી બુમરાણ; લીમને કહે છે ધાજ્યો ધાજ્યો જેમંગળ લે પ્રાણ.
 ૩૧ તમે વીના હવે ઉગરવાનો, કોઈ નથી આધાર; સેન્યા સરવે મરણ
 પામશે, દોડો વાયુકુમાર. ૩૨ એવા શબ્દ તણી કીકીયારી લીમે સાં-
 ભળી કાન; કુંવરને તે કહેવા લાગ્યો, સાંભળને સંતાન. ૩૩ બે આ-
 પણી સેન્યા અંદર, થાય અતી બુમરાણ; કે છે કે જયમંગળ હાથી,
 લે છે સાના પ્રાણ. ૩૪ માટે હું જરી જઇને આવું, વાર વધુ નહીં
 થાય; મુજ વીના કોઇને નહીં ગાંઠે, જીવમ કરશે ત્યાંય. ૩૫ અલી-
 મન્યુ કે કાકા મારા, એશી બોલ્યા વાત; આ કોઠેથી તમે જશો તો,
 થાશે મારી ઘાત. ૩૬ જાણે કોડો કાળ સરીખો, ભાસે મને વીકરાળ;
 વળી અંગને ડાહ્યુ લોચન, ફરકે મુજ એ કાળ. ૩૭ હારેલા જીતેલા
 સરવે, આ કોઠે ચડાળ; અધરમી સૌ આવી પેકા, કરવા મારો કાળ.
 ૩૮ માટે કાકા મુકી મુજને, જરી જશો નહીં દુર; લાગ એટલો બેઠ
 રહ્યા છે, કૌરવ પાપી કુર. ૩૯ નહીં મુજને મારી નાંખશે, છુંદશે
 સર્વ શરીર; અગ્ની પણ છેવટ નહીં પામું, લાવો દયા કગીર. ૪૦
 લીમ કહે ભાઈ હવડા હું જઈ, આવુંછું ચડીઓટ; નાના કહેતો કુંવર
 રહ્યો, કાકાએ કહાડી દોટ. ૪૧ મુર સપાટે ગયો સેન્યમાં, જેમંગળ
 છે જ્યાંય; લીમ પકડવા પાસે આવ્યો, ગજ ના ગાંઠેથી ત્યાંય. ૪૨

પણ ઉછળી કુંભસ્થળ માર્યું, ભીમની છાતી માંચ; ગદા મુઘાં
ગોઠમદુ ખાધુ, તડાક દઇને ત્યાંચ. ૪૩ ત્યારે ભીમને રીરા વાપી
બહુ, તેનો દેખી કેર; ઉઠી ગદા ગ્રહી કે પાપી, હવે માફ હું ઠેર.
૪૪ એવામાં પ્રભુએ જાણ્યું જો, ભીમ કરશે ગજ ઠાર; તે નકી
કોકામાં જઈને, કરશે કુંવરની બહાર. ૪૫ માટે ભીમનું બળ કમી
કીધું, હીધું નંદ કીશીર; દીધું સારે જયમંગળને, જખડ વાધ્યુ
જેર. ૪૭ જેવો ભીમ ગદા ગ્રહી આવ્યો, તેવો એ ગજરાજ; ધરી
ભીમના સામે ધાયો, ધરી દીવમાં દાજ. ૪૮ ભીમ ગદા લઇ તુટી
પડીયો, હાથી પર તે વાર; હાથી પણ ત્યાં મુંઢ વડેથી, મારે
ભીમને માર. ૪૯ એમ પ્રભુએ રોકી રાખ્યો. ગજેંદ્ર સાથે ભેમ;
દૈત્યની સાથે પારથ રોક્યો, થયું કુંવરનું કેમ. ૫૦ કોકાની બહુ
ઓથ હતી, પણ મુકયો અંતરીયાળ; તેથી ભય પાર્યો એ ભારે,
અર્જુનજીનો બાળ. ૫૧ ગદ વીશે ગભરાવા લાગ્યો, ગયો હરબડી
હામ; મરણ શરણમાં મુકી ચાલ્યા, કોકા કથોદયું કામ. પર ઉર
વીશે એમ ઓછું આવ્યું, હૃદય ભરાયું અપાર; દુસકાં નાખી રડવા
લાગ્યો, આંસુ વહે ઓધાર. ૫૩

વીશ્રામ-અભિમન્યુ આંસુ ભરે, કરે ઘણો પરીતાપરે; બ્યાસ
મગન મુખ ઓચરે, કુંવર તણો વીલાપરે. પર

કડવું ૫૩ મું—રાગ સાખી, પરજ.

આવો આ વેળારે, કોકા મારા આવો આ વેળા; લીડવમાં
લેળારે, કોકા મારા આવો આ વેળા. ૧ કોકા મારા કેમ ગયા,
એકલો મુકી આજ; ઓથ હતી એક આપની, તમે કથમ કયો મારો
તાજ. કોકા. ૧ આ કોકો છે આપનો, હવે એ લક્ષ લગીર; મુળગો
હું માહેર નથી, માફ ચુંથારે હૈયાં શરીર. કોકા. ૨ તમ આધારે
બીડવું, મુકયું મેં મુખ માંચ; અંત સમે આવા ખડ્યા, મારી દાઝ
ન આવી કાંચ. કોકા. ૩ ના કેતી હતી મુજ માવડી, સાંખી મુળ
ભવીશ; ભીમ ભડંશે ફેક છે, માટે વીસવાસ તું ના કરીશ. કોકા.
૪ તેમ છતાં માન્યું નહી, મેં કીધો વીસવાસ; તે આગળ સૌ આવીયું
મારો કરશે આ બહેરી વીનાસ. કોકા. ૫ વીસવાસઘાત કર્યો થકી,
પુરણ લાગે પાપ; છતાં મને તમે છેતર્યો, હતા આપના ઠેકાણે આપ.
કોકા. ૬ સકેટ સમયે મુજને, કરવી જોઈએ ઓથ; નકટા ધઈ નાશી
ગયા, મારી રણમાં રણવાની લોથ કોકા. ૭ સડ પર બેસી કાગડો,
દેહ માને મુકન; શીયાળવાં શબ્દો કરે વળી ફરકે છે અંગ લોચન.

કાકા. ૮ મુળમાં આ કોઠો દીશે, કપરો કાળ સમાન; ભાવીએ ભાસે મને, ભોગ લેશે એ મારો નીદાન. કાકા. ૯ હાર્યા છત્યા ચોક્કા સૌ, છે આ કોઠા માંય; અપત્ય યુદ્ધ કરવા ઉભા, નથી ઉગરવા એક ઉપાય. કાકા. ૧૦ શત્રુ સામા જોઈ રહ્યા, ચડશીલા ચંડાળ; કાળા મહેના કૌરવો, એ તો કરશે નકી મારો કાળ. કાકા. ૧૧ મૃત્યુ માફ જો થશે, તો મુઝારો આપ; પારથ આવી પુછશે, તેને કાકા શો દેશો જવાબ. કાકા. ૧૨ મૃત્યુ માફ સાંભળી, સૌના મળશે ભોગ; મરતાં મુજને રહી જશે, વળી તાત તણો તો વીયોગ. કાકા. ૧૩ વીધાસઘાતી માણસો, તમ જેવા નહી કોઈ; ધીક ધર્યો વીધાસ મેં, એમ કહીને કુંવર પડ્યો રોઈ. કાકા. ૧૪

વીધામ-કાકા આવો એમ કહી, કુંવર પડ્યો ત્યાં રોઈરે; વ્યાસ વહે કોઠા વીશે, શતરૂ હરખ્યા જોઈરે.

કડવું ૫૪ મું-રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષીતરાયના તન; રડતો દીઠો કુંવરને તે ઠામ, શત્રુ હરખાતા જોઈને તમામ. ૧ એતો સાતમા કોઠાની માંય, કૌરવ ડોકાં કરી રહ્યા ત્યાંય; હાર્યા છત્યા ચોક્કા એ સર્વ, ઉભા ગઢમાં કરી ઘણો ગર્વ. ૨ છે એ કોઠો તો જ્યદ્રથ માથે, પાપી ઉભો છે લઈ સૌ સાથે; છત્રપતિનો છે તે ખનેવી, રહ્યો સદા સ્વસુર પક્ષ સેવી. ૩ એના મનમાં છે એવીરે હામ, ઠાર કરવો કુંવરને આ ઠામ; તેથી બોલાવી છત્રપતીને, કહેવા લાગ્યો એ મુદમતીને. ૪ કહે છે ચાલો કુંવર પાસે જઈએ, ગભરાયો માટે ઘેરી લઈએ; જુવો લાગ મળ્યો છે આયાકો, નથી જોડે હવે એનો કાકો. ૫ મુણી છત્રપતીએ તેણીવાર, કીધા ચોક્કાઓ સરવે તૈયાર; દ્રોણ કૃપાચારજ અસ્વરથામા, કર્ણ શલ્યને શત્રુની મામા. ૬ નીજ ભાઈયોના પુત્ર તમામ. ચારસેએજોતેર તેણે ઠામ; બીજ પાછળ ચોક્કા અપાર, નીકળ્યા સંપી સૌ કોઠા જહાર. ૭ આગ્યા કુંવર પાસે ચડીચોટ, રથ ઘેરી ઉભા વળી કોટ; એવે કુંવરનું કાકામાં લક્ષ, તેથી નીચાં હતાં એનાં ચક્ષ. ૮ તેવે પાપીયો આગ્યા પ્રત્યક્ષ, કીધી કીકીયાડી પુત્ર સમક્ષ; મુણી ચમક્યો ઓચંતાનો બાળ, સામા શતરૂ દેખી પડી ફાળ. ૯ જાણ્યું કરશે હવે મારો કાળ, ચડી ચુક્યા છાતી પર ચંડાળ; હાલે શા માટે ધરવોરે શોક, આશા કાકાની કરવી તે ફોક. ૧૦ નીર શતરૂ જો દેખશે નરણે, જોર આવશે પાપીના ચરણે; દુષ્ટો દેખીને મારી ઉદાશી, દાંત કહાડી રહ્યા મોં વીકાશી. ૧૧ માટે ચેત અભો-

મન્યુ મુરા, પાપી પાપે કાપી કર પુરા; નહી તે કરશે પછી તાડ મણ, મુરો શીર જતાં માગે ના સણ. ૧૨ અબ્યા વાઘને હોય ના વળાવુ, ધીક પર બળ પુ'ંડે પળાવુ; દરીયો ડોળ્યો તે ખટ કોઠામાં, હાવે ખાખે શું ખાખોચીયામાં. ૧૩ એમ ચોકસ ચીતમાં ઠસાયું, પણ પાછું ત્યાં રદય ભરાયું; માત પીતા ત્યાં સાંભળી આવ્યાં, નીર નેત્રામાં તેથી ભરાયાં. ૧૪ અરે હાથ થશે મુજ ઘાત, પછી કરશે શું મુજ પીતુ માત; એતો ટળવળી ટળવળી મરશે, પ્રાણ મારી પાછળ પરડરશે. ૧૫ મેલી રામાને આવ્યો હું રહતી, તેપણ બીચારી રહેશે રખડતી; હતો ગટોરગચ્છભાઈ સાથી, મેં તે બોલી બગાડ્યું જેનાથી. ૧૬ રહ્યો સરવે સગાનો વીયોગી, થયો આખર મૃત્યુનો ભોગી; છેવટ કાકા હતા એક કાઠા, તેપણ અંત સમે મુકી નાઠા. ૧૭ એમ સંભાળી સંભાળી રહતો બહુ બળાપો કરી બળડતો; દેખી શતરૂ ઘણા ખુશી થાતા. હરી ઘટે એવા હરખાતા. ૧૮ એવી એષ્ટા શરૂતઓની ભાળી, અભેમન્યુએ મન લીધું વાળી; પછી કાળભુ કંઠણ કીધું, આવણ માયા તણું મુકી દીધું ૧૯ માયા સંસારની સહુ શેક, પછી કરવો શા માટેરે શેક; નથી સગુ સહોદર કો સાથી, જ્યારે પ્રાણ જશે પોંડમાંથી. ૨૦ મીથ્યા સગાને વહાલા કહેવાનાં, જીવ જતાં એ જોઈ રેવાનાં; માટે કોનાં એ તો પીતુ માત, કોનાં ભગની ને વળી પ્રાત ૨૧ વળી કોની કોનું કોઈ, કાદવ કાડ્યો મેં કોઠીને ઘોઘ; ધીક ધીક અભેમન્યુભાઈ, તારી ચુલે પડી ચતુરાઈ. ૨૨ જારે જી જીવ એણું શું હાવે, શીદ શતરૂને ખાલી હસાવે; મોહું વેહું જ્યારે ત્યારે મરવું, પછી મરવાથી શા માટે ડરવું. ૨૩ માટે કરય હવે પાપીને પુરા, રેના મ્હોત થકી કો અધુરા; એવું વિચારીને અભેમાન, થયો શેક તજ સાવધાન. ૨૪ એવે બોલ્યો ત્યાં દુરીયોધન, અદ્યા સાંભળ પારથ તન; થા તું યુદ્ધમાં તૈયાર, પછી કરજે કાકાને પોકાર. ૨૫ કાકા કાકા શું કહે છે નકામા, કાકા જોને ઉભા તારા સામા; આવી પોંચુ હવે તાડ મોત, ખુરા હાલે થવાનો તું બ્હોત. ૨૬ મુણી અભેન્યુ તે ઠામ, લાગ્યો દાન્યા ઉપરજ ઠામ; તેથી કુંવરે કોધજ કરીયો, અંતી વીખનાં વેણ ઉચરીયો. ૨૭ કહે છે સાંભળ શાંઠના મુત, કર્મહીણ કૃતધની કપુત; અદ્યા હાર્યા તમે સૌ કુકરમી, છતાં આવીને ઉભા અધરમી. ૨૮ હાર્યા પ્રાણ અને અસ્વસ્થામાં, હાર્યા જોને કરણ સજ્જ મામા; હાર્યા તું અને તારારે ગોર, નથી જાણતા તે નકોર. ૨૯ કરી રાંડવા રણમાં હરાવ્યા, પાછા પાવૈયા થવા શું આવ્યા; માટે પુરા કહ હવે પાપી, ભોમી ભોગ આપુ કાપી કાપી ૩૦ એવું

ધારીને ધનુષ્ય ઉપાડો, બળ હોય તો બાણને કહાડો; ઉંધુ ઘાલી રહ્યા હતા સર્વ, સસે બોલ્યા બધા કરી ગર્વ. ૩૧ કહે છે ત્રીશ થું બેઠ રહ્યા છો, આમ કાયર કેમ થયા છો; હાવે છેવટનાં શસ્ત્ર ઝાલો, એને ખાવા ખરેખર આલો. ૩૨ એમ ધારી કોષે સઉ ચડીયા, કરી તકાકોને તુટી પડીયા; ઘણા ગરજ દેવા માંડ્યો માર, છુટયાં શત્રુનાં શસ્ત્ર અપાર ૩૩ ગુપ્તી ગેડી ગદા ને કટાર, તીર તરકસને તલવાર; ભાલા બાણ જમૈયા જંબળ, ધસકે ગોફણ ગોળા વીશાળ. ૩૪ મુશળ મોગરી મુદગળ ફરશી, રહ્યાં ગલોલ ગુરજ વરશી; એવે અભિમન્યુ બાણજ છેડે સૌનાં શસ્ત્રાને સપાટે તોડે. ૩૫ બાણ એકનાં અનેક સુકે, ચાંપ રાખી ચતુર નવ સુકે; પણ પાપીનું સૈન્ય અપાર, એતો એકલો ત્રીશે કુમાર. ૩૬ કીડી ઉપર કટક હોય જેમ, કુંવર ઉપર કૌરવ દીશે એમ; છતાં કુંવર પાછો નથી પડતો, લાગ તપાસી તપાસી લડતો. ૩૭ એમ લડે શત્રુ મામો બાળ, પાર્થ દૈત્ય બે લડે પ્રાતાળ; લડે સૈન્યામાં હાથીને ભેમ, ત્રણ ઠેકાણે ચુદ્ધ મન્યુ એમ. ૩૮ એવો ત્રીક્રમે નાસીરો કીધો, ભરે લાણેજ લાગમાં લીધો; એવે કૌરવો મારે બહુ તીર, કોચી નાખ્યું કુંવરનું શરીર. ૩૯ રૂંદે રૂંદે પાડી દીધાં સાર; છુટે અંગેથી રૂંધીર અપાર; તીર ચોવફથી પાપી નાખે એકલો કુંવર કયાં દ્રષ્ટિ રાખે. ૪૦ તેથી બાળ ઘણો ગમરાયો, બાણ્યુ અંત મારો હવે આવ્યો; માટે ક્રોધ એણે અતી કીધો, સર છેવટનો એક લીધો. ૪૧ ઉપર મંત્ર મોહત્ર મણીયો, ગુણ અગણીતા પ્રાણ ગાણીયો; વળી રાખી નહી જરા નુન્ય, મેલ્યુ ધર્મ ને કુંતાનું પુન્ય. ૪૨ પછી ખેચીને તર્ત કમાત, આખ્યો મેચીને સુક્યુ ની-દાત; છુટ્યુ બાણ એ એક, મંત્ર આધારે થયાં અનેક. ૪૩ મેઘ ભું-દની માફક થઈતે. વાગ્યાં સરવેની છાતીમાં જઈતે; તેવે શત્રુઓ સૌ લકડકડીયા, ઢળી ઢળીને રૂંછીમાં પડીયા. ૪૪ એવે કુંવરે કીધો વીચાર, પાપી આડા બોલા છે અપાર; છત્યા એવું કેશે અભીમાની, તેની રાખવી ભેધએ નીશાની. ૪૫ જેથી હારેલા સર્વ જણાય, છત્યા ના કોથી બોલાય; એમ જાણી કહાલ્યું એક બાણ, મંત્ર ચુદ્ધ કર્યું એ સંધાણ; સુક્યુ શત્રુ ઉપર ત્રીશ રાખી. સૌની અકેકી મુરછ કાપી તાંખી; પછે થઈ વાર બે ઘડી જ્યારે, ઉઠ્યા મુરછા તળી સૌ ત્યારે. ૪૭ દેખી બાળને કાળ સમાન, નાઠા કોઠમાં સૌ કો નીદાન; કોઈ રહ્યું નહી જ્યારે ત્યાંય, ઘણો હરખ્યો કુંવર મનમાંય. ૪૮ કહે છે હવે તો કોઠાની ખંડાર, કોણ આવે છે બેઉં આ વાર; ઉભો મતમાં માંણી એમ હુંમ, રાખ્યુ રથ પર ઉભુ ધનુષ્ય. ૪૯ એક છેડો છે

રથ પર ત્યાં, બીજે છેડા છે અધર ત્યાં; મુઠી ઉપર હાથ ધરીને, ઉભો ધનુષ્યને ટેકો કરીને. ૫૦ જોઈ રહ્યો શતરૂ સામું બાળ, એવે પડી પ્રભુજને ફાળ; કહે છે કેમ નથી મરતો ભાણેજ, પડી પેટમાં ચીંતા તો એજ. ૫૧ વીશ્રામ—ચીંતા પેડી ચીતમાં, ચતરૂભુજને ત્યાંયરે; બ્યાસ મગન વાણી વહે સુણો જન શ્રેતાયરે. ૫૪

કડવું ૫૫ મું—રાગ આશાવરી.

વૈરામપાચે એભીપેર બોલ્યા, શુણ જનમેજયરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, કુંવર મરણ મહીમાય. ૧ ચતરૂભુજ ચીંતામાં પડીયા, કયેમ ન મરે કુમાર; જ્ઞાન દ્રષ્ટીએ જેવા લાગ્યા, જાતે જુગદાધાર. ૨ બાણ્યું કુંતાની રક્ષાનો, રહી ગયો એક તાર; તે જ્યાં સુધી છે ત્યાં સુધી, કુંવર નથી મરનાર. ૩ પ્રત્યંચા પર મટોરગચ્છે, વીટલો છે રહેજ; તેજ તાંતણો તુટે તો મરે, નકી મુજ ભાણેજ. ૪ તે શું મહારેતોડવો પડશે, ચીંત્યા કરી એમ ચીત; અરે મારા એક ભાણેજ માટે, લેવું પડશે નીમીત. ૫ જન્મે મરે જગત સંઘળું તે, સૌ મુજ ગતી કહેવાય; નીમીત માંથે હું નથી લેતો, કડ્ડું કોઈ ઉપાય. ૬ કોઈ તાવથી કોઈ કોગળીએ, કોઈને કરડે નાગ; કોઈ ભગંદર કોઈ જલંદર, રાજ રોગ કે આગ. ૭ મુઠય ચોટયમાં કોઈ મરે વળી, ધરી બહેમના વેગ; કોઈ જળથી મળથી કે નળથી, કોઈને વળગે પ્લેગ. ૮ કોઈ મુઠ્ઠી કોઈ વરાધ વા માં, ઉઠાંટીયામાં અપાર; પણ નીમીત હું નથીજ લેતો, હરતો હરેક પ્રકાર. ૯ માટે આ નીમીત ના લેવું, એમ તપાસ્યો લાગ; રથ હાકતાં ધરીયું બીભુ, ઉંદર રૂપ અથાગ. ૧૦ કંચન જેવી કાયા કીધી, દીશે કોમળ અંગ; ફરફર બાળરી ફરકે જેમાં, જણાય છે પચરંગ. ૧૧ ભોટીલાથી જરાક ભારે, હલકે એથી કોળ; એના જેવો અન્ય મળે ના, દુનીયામાં પણ ડોળ. ૧૨ કાન દીશીયો ચકાની ટગટગ, હલાવે વારમવાર; લાળી બ્રહ્મા મોહ પામે તો, ભાણેજના શા ભાર. ૧૩ પછી પ્રકટ થયા પૃથ્વીમાં, એ કોઠા મેઘાર; અભીમન્યુના રથના સામા તરત નીકળ્યા બહાર. ૧૪ તે ઉંદર ભાળ્યો ભાણેજે, પામ્યો અતીશે મોહ; તદરૂપ થયો ને ભુલી ગયો સૌ, દુશ્મન પરનો દ્રોહ. ૧૫ ઉરમાં એમ વીચાર કરે છે, વાહવા વીર ઉંદર; જનમીને મેં જોયું તારૂં, આવું રૂપ સુંદર. ૧૬ અલ્યા મુવા પણ શીદ નીકળ્યો, તારા દરથી બહાર; મુરખ અહીંયાં મરી જવાનો, મુઠ્ઠ થશે તે વાર. ૧૭ તે માટે નાશી જ નહીં તો, આજ અલ્યા મુજ પાસ; રમકડા જેવો તું દીશે, રમથું આપણ.

ખાસ. ૧૮ તારે માટે કનક તણું વળી, કરાવીશ મંદર; માણેક મોતી રત્નો રૂડાં, જડાવીશ અંદર. ૧૯ પાળીશ તુજને પ્રેમ થકી હું, ધરીશ રૂડાં ભોજન; ધન્ય રઢીયાળા ઉંદર તેં મુજ, પ્રકુલીત કીધું મન. ૨૦ એવામાં તો ઉંદર દોડી, આઠ્યો રથ છે ત્યાંય; પૈડા ઉપર થઈને ચડીયો, પડીયો રથની માંય. ૨૧ પછી કુંવરના પગ પાસે જઈ, કરવા માંડ્યો ગેલ; કુંવર બીચારો તે શું જાણે, ફીતુર જનનાં ફેલ. ૨૨ પ્રપંચા પર ચડતો પડતો, ઉંદર વારંવાર; ઉત્તટ સુલટ કુદકારા કરતો, તાકયો ઉરમાં તાર. ૨૩ કુંવર દેખી ખુશ થયો બહુ, ઠડી ગયો ત્યાં સ્થીર; જાણ્યું લાઘ્ય હવે હું આણું, વાણુ એજ શરીર. ૨૪ એવામાં ઉંદર ચડી આઠ્યો. દોરા નજીક તેવાર; પ્રપંચા સુદ્ધાં પછી કાપ્યો, તડાકે દઈને તાર. ૨૫ સીધું ધનુષ્ય થતાં તો પેઠી, અણી હજગી મોઝાર; તર્ત તાળવું તોડી નીકળી, એક હાથ ત્યાં જહાર. ૨૬ એના હચરકેથી ઉછળીયો, ખાધી અવળ ગુલાંટ; રથ આગળ આવીને પડીયો, પૃથ્વીપર ચિત્તાપાટ. ૨૭ ડોળા તેના તરી ગયાને, બોલાતું નથી મુખ; અંગ નશે ખેંચાવા લાગી, દાણુ પ્રકટયુ દુખ. ૨૮ તે દેખીને જયદ્રથ હરખ્યો, બોલ્યો એમ વચન; વણુ મ્હોતે એ કુંવરજ સુઓ, ભુઓ દુરીયોધન. ૨૯ તવ પાપીએ નજર કરીને, જોયું તેણે આમ; પૃથ્વી પડેલો કુંવર ભાળી, હરખી ઉછળ્યો વામ. ૩૦ પગ ઠોડી પછી કહેવા લાગ્યો, તતપર થાવ તમામ; જવો કરો કુંવરના કટકા, જટકા દઈ તે ઠામ. ૩૧ વળી લાઈયોના પુત્રોને કહ્યું, લ્યો લક્ષ્મણનું વેર; બોલ્યો કટકો હાથ ન આવે, કરજો એવી પેર. ૩૨ ત્યાર વીના તો મારા મનની, બોલાશે નહીં દાજ; એવા શબ્દ સુણીને બોલ્યા, ઘ્રોણુ ગુરૂ મહારાજ. ૩૩ કહે છે પાપી આ શું ધાર્યું, ચંડાળોનું કર્મ; મરતા જનને મારવો તેતો, અતીશે થાય અધર્મ. ૩૪ વણુ મારે પાણુ છે મરવાનો, મરાવે શીદ નાદાન; ક્રૂણ માઠાં ભોગવવાં પડશે, નડશે કર્મ નીદાન. ૩૫ નૃપ કહે નડશે ત્યારે, સૌ થઈ પડશે તે ઠામ; જવો દીકરા જોઈ રહ્યા શું, કરો આપણું કામ. ૩૬ સુણી કુંવર શસ્ત્રો લઈ દોડ્યા, ચારસેં અગ્રોનેર; સાત હજાર ચોક્કા સાથે, કરવા ચાલ્યો કેર. ૩૭ કુંવર પડ્યો છે ગભરામણમાં, ઘણું તરફડે તન; બીચારો શી રીતે દેખે, તરી ગયાં લોચન. ૩૮ એવામાં ત્યાં આઠ્યા પાપી, કીધો કોધ અપાર; ભાત્રા તીર તથા તલવારે, દેવા માંડ્યો માર. ૩૯ ભયો ભય શસ્ત્રો મારે તવ, તન સંકોચે તન; કાચાને બહુ કષ્ટ પડે છે, કેટલું કરે સહન. ૪૦ મુખ બંધ છે નથી બોલાતું, વદતાં એક વચન; વાપી અંગે અતી વેદના, બહુ મુઝાણું

મન. ૪૧ અરેરે મને મરતાને પણ, મારે પાપી જન; દયા નથી દુષ્ટોને કીચીત, કેવે છે પારથ તન. ૪૨ ઘા પડતાં અકળાતો અતીશે, લોંચ ઘસે પગ હાથ; એવામાં એક રથનું પરડું, અથડાયું પગ સાથ. ૪૩ તે પરડું પગ અંગુઠા પર, લીધું રાખવા નાક; પડ્યો પડ્યો પગ ઉંચો કરીને, તર્ત ચડાવ્યું ચાક. ૪૪ સુર ભર્યું પછી શત્રુ ઉપર, મુક્યું કરીને રીશ; સમ અયુગ ચારશે અજોનેર, છેદી નાંખ્યાં શીશ. ૪૫ ધડોધક ધડ પરથી મુસ્તક, ઢળી પડ્યાં સૌ ધણ; મરતાં મરતાં મુરાએ એમ, કર્યાં શતરૂનાં મણ. ૪૬ તે દેખીને સૌ કૌરવનાં, દાન્યાં અંતઃકણ; હાહાકાર હવો તે ટાંણે, નીર ભરાયાં નણ. ૪૭ નૃપના વીર કકળાટ કરે છે, કોઠાની મોઝાર; હાથ પુચા બહુ ઘસવા લાગ્યા, અંધ તણા કુમાર. ૪૮ દ્રોણ ગુરૂ તવ બોલી ઉઠ્યા, બે દયા દુરી-યોધન; અધર્મનાં ફળ તર્ત મળ્યાં આ, મુવા સરવના તન. ૪૯ દુરીયોધન તવ ગર્વ કરીને, દીધો ઝડપ જવાબ; મુવા તો મુજ ખાસડે મારી, એનો શો લીસાબ. ૫૦ લાઘ્યોને પણ કહેવા લાગ્યો, મુઝારો નહિ મન; આપણુ બે જીવતા હધશું તો, થશે તાગ વીણુ તન. ૫૧ એવામાં ત્યાં અભિમન્યુનો, તુટ્યો આયુષ તાર; આત્મા એનું અંગ તજીને, તરત નીકળ્યો બહાર. ૫૨ એવામાં એક અપચ્છરા આવી, વીમાન લઇ પુરપાટ; મુરા નરને બેઠું રહેલી, વરવા માટે વાટ. ૫૩ તેણે અભિમન્યુનો આત્મા, ઝાલી લીધો ઝડપ; પોપટ કરી પીંજરમાં પુરી. ચાલી સ્વર્ગે ચડપ. ૫૪

વીશ્રામ-પણી પ્રાણુ લઇ અપચ્છરા, અભિમન્યુનો ત્યાંયરે; વ્યાસ વહે રહ્યું બોળીયું, ખાલી ભોમી સાંયરે. ૫૫

કડવું ૫૬ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈષ્ણમપાવે વચન, સાંભળ પરીક્ષીતરાયના તન; ખાલી બોળીયું ભોમીની સાંય, પ્રાણુ વીના પડ્યું રહ્યું ત્યાંય. ૧ એવે કોઠામાં દુરીયોધન, વઘો જયદ્રથ સાથે વચન; જીવો જરૂર મુવો કુમાર, હાવે હાલતો નથી લગાર ૨ માટે પુત્ર પાસે તમો જાવો, એના કટકા પુરા કરી આવો; માર્યા જેટલા મારા કુમાર, કરો તેટલા કટકા આ વાર. ૩ મુણી દ્રોણુ વળી બોલ્યા ત્યાંય, કહે છે આ શું ધાર્યું પાછું રાય; શીદ મુવેલાને તું મરાવે, એમાં હાથમાં તારા શું આવે. ૪ મીથ્યા જયદ્રથ લેશે નીમીત, પછી પાછળ થશે વિપરીત; મુણી જયદ્રથ બોલ્યારે ત્યાંય, જેમ થનાર હોય તેમ થાય. ૫ કડું કટકા એના હું તો કોડ, નહી હાડ હવે મારી હોડ; કોડો સાતમો છે મારે

માથે, માટે કટકા કરીશ મારે હાથે. ૬ એમ કહીને લીધો કર કુહાડો, એનો આવી પોત્રો છે અદાડો; તેથી દોડ્યો કુહાડો એ લઈને, ઉભો પુત્ર પાસે પછી જઈને. ૭ એવે પતાળે પુરૂષ પુરાણી, સુવો ભાણેજ વાત એ જાણી; હાથી દેત્યનું બળ ખેતી લીધું, લીમ અર્જુન ને આપી દીધું. ૮ તેથી લીમે ત્યાં ગર્જના કીધી, ગદા સો સાથે હાથીને દીધી; પછી ઢોળી પાડ્યો એણે ધણું, કહે છે હાથે કર તાર મણું. ૯ એમ કહીને દેવત ઘણું દાખ્યો, પગ ઝાલી પછે ચીરી નાખ્યો; એવે પતાળે પણ અર્જુન, નથી બળમાં એને હવે નુન્ય. ૧૦ તેથી સુકયુ એણે એક બાણ, લીધા પલમાં એ પાપીના પ્રાણ; બીજા દેત્યોને માર્યા અપાર, યુદ્ધ પરવાયો ઇંદ્રકુમાર. ૧૧ પછી ગયા એ નગ્નની માંય, આવી લાગ્યા બ્રાહ્મણોને પાય, માગી વીદાયગીરી તે વાર, એતો આવવા પૃથ્વી મોઝાર. ૧૨ મળી બ્રાહ્મણે આશીશ દીધી, વાલ ધરી વીદાયગીરી કીધી; રથ હાક્યો પ્રભુજીએ ત્યાંય. એવે થયું થું પૃથ્વીની માય. ૧૩ લીમે મારી નાખ્યો જ્યારે હાથી, સમે દોડ્યો એ સુરાનો સાથી; પડી પેટમાં એવી તો ફાળ, અરે એકલો સુકયો મેં બાળ. ૧૪ એની સંભાળ રાખશે કોણ, પાપી કૌરવ લેશે એના પ્રાણ; એવું જાણી હાંડ્યો પુરપાટે, કોઠા સામે એ સુરસપાટે. ૧૫ આવે એવો અતી શ્વાસ ભરતો, દીઠો જયદ્રથને ત્યાં ઘા કરતો; રથ ઉપર દીઠો નહી બાળ, સુવો બાળ પડી એવી ફાળ. ૧૬ તેથી પ્રગટ્યો પુરણ શોક, મેલી લીમે ભયંકર પોક; મુણ્યો જયદ્રથે શબ્દ એ માઠો, ફેંકી કુહાડો નફટ નાઠો. ૧૭ નાઠા કોઠાના ચોક્કા તમામ, સૌના ચમર વછુટ્યા તે ઠામ; લીમ પુત્ર પાસે આવ્યો ત્યાંય, ભાળી મઠદુ પડ્યો ભોમી માંય. ૧૮ રડવા લાગ્યો કર કરમે પછાડી, પછી પોક ત્યાં કારમી પાડી; માફ કર્મ આ કોઠે કવાયું, ધાજ્યો રત્ન આ રણમાં રોળાયું. ૧૯ એવો શબ્દ ગયો ઠામો ઠામ; સુવો બાળ એ જાણ્યું તમામ; છુટ્યાં પાંડવ સૈન્યનાં લોક, કુટ્યાં કર્મ કહી પાડે પોક. ૨૦ ધર્મ કુંત્યા સુભદ્રા ત્યાં ધાયાં, ધસી દ્રૌપતી હાંફતાં આવ્યાં; આવી ઓગા પતી પાસે જ્યારે, પડી પુરણ સુરર્ષામાં ત્યારે. ૨૧ આવ્યા ગટોરગચ્છ મેઘવર્ણ, ભાઈને દેખી પડ્યા બેઠ ધણું; સહેદેવ નીકુળ આદી તમામ, ઢળી ઢળીને પડીયા તે ઠામ. ૨૨ ભારાઈ મેદની લોકની ભારે, સહુને નીર વહે છે ચોધારે; દેખી સુભદ્રા કુટે છે શીશ, છુટે રૂધીર છોળે તે દીશ. ૨૩ ચુંટી કહાડે છે શીરના કેશ, ચુટે અંગનું ચર્મ વીપેશ; દાઝ ઉરમાં અતીશે આવે, છલ્લા હાંતની તળે દબાવે. ૨૪ કહે છે ક્યાંથી આવ્યો બેઠા કાળ, કહીને

જોનામાં લીધો ત્યાં બાળ; મારાં પ્રગટયાં પુરવનાં આ પાપ, એમ કહી માથે માંડ્યો વીલાપ. ૨૫ વીશ્રામ-વીલાપ માથે માંડીયો, નેત્રે નીર ચોધારે; વ્યાસ મગન મુખ ઉચરે, વીલાપનો વીસ્તારે. ૫૬

કડવું ૫૭ મું—રાગ પરજ.

હાય બાપ રઝળાવ્યાં હમને ત્હેં રાણા, રઝળાવ્યાં હમને ત્હેં રાણા; સુતો સમનશાનમાં શોડય તાણી શાણુરે; હાય. હાય બાપ રઝળાવ્યાં હમને ત્હેં રાણા. ટેક. આ શો જીલમ ક્રીધો તેં મારા બયા, ગયો કેઈ દેશે દીકરા તું કાયા; થયો નમેરો મુકીને છેક માયારે હાય. હાય બાપ. ૧ મેં તો આશાએ ઉછેરી મ્હોટો ક્રીધો, એનો લાવો હજી સુધી નથી લીધો; છેવટ છેતરીને દગો કેમ દીધોરે હાય. હાય બાપ. ૨ વાજ આન્યો વેરી સાથે તું વડીને, લાભ આખર ના લીધો લડીને; રોળ વાળ્યો તે ચકાવે ચડીનેરે હાય. હાય બાપ. ૩ હાવું બાણુતી તો રાખતી તે હું બાળી, ગયો ઓવાનો ભવ બધો બળી; બેટા લીચણેથી તે તો મને લાળીરે હાય. હાય બાપ ૪ ધાયો ગોઝારા ઘડમાં તું આવી, આમ અવનવી શું સમાધી ચડાવી; પડ્યો રસ્તે શું રાજવી રડાવીરે હાય. હાય બાપ ૫ તારા તાતનો વિયોગ રહ્યો વાલા, કેમ લક્ષમાં ના લાવ્યો એ લાલા; બોલ બોલ એક વાર કુંવર કાલારે હાય. હાય બાપ. ૬ દયા દીકરા ના આવી લગારે, વાલી વસ્તુઓ તો પડી રહી વધારે; એતો દેખી દેખી બળવાનું મ્હારેરે હાય. હાય બાપ. ૭ કહું કોઈનું ના માન્યુ હડીલા, હતી ઓથ ક્રીધી અળગી ઝડીલા; રાંન રોળાયો રણના રસીકારે હાય. હાય બાપ. ૮ પડી ખોટય તારી કેઈ પેરે ટાણુ, નથી બાળ બીજે જેથી મન વાળુ; કરી ગયો મુખ માઝ ઓશીયાળુરે હાય. હાય બાપ. ૯ તેં તો હર-ખાવી શતરૂઓની ટોળી, મારા દેયામાં પ્રગટાવી હોળી; જનમ કેમ જશે ચક્ષુ આમ ચોળીરે હાય. હાય બાપ. ૧૦ મારી આશા કરી બધી ધુળધાણી, તારી પાછળ હવે લેજે મને તાણી; વદે વધુ શું મગન વ્યાસ વાંણીરે હાય, હાય બાપ. ૧૧ વીશ્રામ-સુભદ્રા એમ વલવલે, ઘણો કરે પરીતાપરે; કુંવર ગ્રહી પછી ગોદમાં, કુંત્તા કરે વીલાપરે. ૫૭

કડવું ૫૮ મું—રાગ રામરાજ્યાનો.

રહતાં મુકીને ગયો રાજવી, હાય હાયરે. રહતાં. બગ્ય બગ્ય અભેમન્યુ દીકરારે, સુતો સમશાન શા માટ. ટેક૦ આણું કરવું ના થટે તુજને, સોધી સ્વર્ગ તણી વાટરે. રહતાં. ૧ શાણો થઈને શુ મુધ

રહ્યો, લેઈ નીંદ્રા લસલસાટ; સગો થઈ તું દગો દઈ ગયો, બળે ચીત અળચળાટરે. રડતાં. ૨ સુનાં મેઢ્યાં મંદીર માળીયારે, મેઢ્યાં સુનાં રાજપાટરે; તારા વીનાની સહુ સાક્ષી, થઈ ધુળથી નાપાટરે. રડતાં. ૩ જરીયન વસ્ત્રો બધાં જરી જશેરે, ગળશે ઘરેણાના ઘાટ; સુની સુવાળી પડી સેજડી, સુની હાડોળા ખાટરે. રડતાં. ૪ વાલી વસ્તુ વધારે થઈ પડીરે, કનક વાડકાને તાટ; તારા વીના તો મારા ચોકમાં, કોણ રમશે ચોપાટરે. રડતાં. ૫ કુંવર કોંદક કોણ આલશેરે, વળશે હથીયારે કાટ; દેખી દેખીને અમે દાઝશું, બેયાં જશે કયેમ કખાટરે. રડતાં. ૬ તાત તારા વાત જ્યારે જાણશે, પડશે પૃથ્વી ચી-તાપાટ; વીધવા ઓત્રાને દેખતારે, મરશે સુદ્રણા વિરાટરે. રડતાં. ૭ રાણી રખડતી કરી ગયોરે, એના ઉરમાં ઉચાટ; એની દયા જરા ના ઉપની, એનો રડે હૃદય ફાટ. રડતા. ૮ એથે ગટોરગચ્છ બાંધવારે, એથી કીધો કકળાટ; વાંધો પાડીને પાછો વાળીયો, બાઈ બળે ભર-ભડાટ. રડતા. ૯ સુળથી કહું ના માન્યું કોઈનુંરે, માડ્યું હઠનું તે હાટ; ગોઝારા ઘડમાં તું આવ્યો, ઘડયો પાપીઓએ ઘાટ. રડતાં. ૧૦ પાણીમાં દીવો સુજ બળી ગયોરે, વાળ્યો દેવે શો દાટ; વાણી મગન વ્યાસ શું વદે, લખ્યા લેખ એ લલાટ. રડતાં. ૧૧

વીશ્રામ--રડતાં સુકી ક્યાં ગયો, કુંતા કહે કુમારરે; વ્યાસ વદે તેણે સમે ઓત્રા રડે અપાર. ૫૮

કડવું ૫૯ મું—રાગ ભરથરીનો.

કુહારે કરમ આ તેં શું કર્યું. ટેકં દેવ દયાના આવી જરી, દુઃખ દાડણ દીધુંજ; સમશાને સ્વામીને સુવાડીને, સુખ સઘળું તે લીધુંજ. કુહારે. ૧ છ છ જનમમાં મને કોઈ સ્થળે. કરવા દીધી નથી કામજ; આરે જનમમાં આશા હતી, તે પણ કથલ્યું તે કામજ. કુહારે. ૨ કંથ મારા તમે ક્યાં ગયા, છોડી અમળાનો સાથજ; નમેરા થઈને શું સુઈ રહ્યા, બોલો બોલો સ્વામીનાથજ. કુહારે. ૩ જ્યારે આવું કરવું હતું, ત્યારે શીદ ઝાલ્યો હાથજ; છેલ દીધો મને છેતરી, શતરૂ સાથે લીડી બાથજ. કુહારે. ૪ કરમ કઠોર માફ થયું, પ્રગટ્યાં પુરાણ પાપજ; સ્વામી તમે જન્મમાં, મારી મને ભુલ થાપજ. કુહારે. ૫ અધવચ રણે મળ્યા તંબુમાં, તે પણ સુખ નહિ સંપુર્ણ; અદપજ સ્વમ સમું થયું, આશા રહી ગઈ અપુર્ણજ. કુહારે. ૬ નીમીશ માત્ર મળ્યા સુને, રહ્યા નહી એક રાતજ; મનની હતી તે મનમાં રહી, નથી કરી દીલ બોલી વાતજ. કુહારે. ૭ નાથ નથી એ વાંકે આપનો,

ભુંડું માફ ભવીશજી; મામા તમારા કેડે પડયા, વેરી દ્વારીકાંધીશજી. કુડારે. ૮ કામ બધાં છે આ કૃષ્ણનાં, એણે કર્યું માફ ધુળજી; જીવતા ના રહેશે કોઈ જાદવો, જાદવો એનું જડામુળજી. કુડારે. ૯ મારા જેવી થજો એની નારીયો, શોભ અચુત સત અષ્ટજી; સૌનાં સાથે બળજો કાળજાં, પુરણ પામજો કષ્ટ. કુડારે. ૧૦ સાળો બનેવી બે એક છે, જુદા જાણે ના કોઈજી; પાળી મારી પેશી પેટમાં, એતો કોઈએ ના જોઈજી. કુડારે. ૧૧ હેન બતાવી ઉજડ કર્યું, એવો અરી અવીનાશજી; હવે જીવી હુંનો શું કરું, સ્વામી આવું છું તમ પાસજી. કુડારે. ૧૨ એમ કહીને કેશ છોડીયા, તેથી ધરજ્યા અવીનાશજી; વ્યાસ મગન કહે તે પળે, કીધી વાણી આકાશજી. કુડારે. ૧૩

વીશ્રામ—આકાશમાં વાણી કરી, જાતે જદુપતી રાયરે; વ્યાસ મગન મુખ ઉચરે, વાણીનો મહીમાયરે. ૫૯

કડવું ૬૦ મું—રાગ કેદારો.

વળતાં બોલીયારે, રૂશી વૈશમપાય વચન; સ્નેહે સાંભળોરે, રૂડા જનમેજય રાજન. ૧ ઉડી આકાશમારે, વાણી એમ થઈ તે વાર; ગુણીયલ ગર્ભ છેરે, બાઈ તુજ ઉદરની મોઝાર. ૨ બે તું મરીશતોરે, લાગશે બાળહત્યાનું પાપ; વળી બીજુ થશેરે, આત્મહત્યાનું પાપ અમાપ. ૩ પછી તે પાપથીરે, ધરવા પડશે જન્મો સાત; દુઃખ પડશે ઘણુરે, તુજને જગમાં જાતો જાત. ૪ માટે મરીશ મારે, છે આ છેલ્લો તુજ અવતાર; બાઈ તુજ ઉદરેરે, પ્રગટશે ઉત્તમ એક કુમાર. ૫ એ કુમારથીરે, તરશે તારાં કુળ તમામ; જન્મે તે સમેરે, ધરજો પરીક્ષીત એવું નામ. ૬ એવું સાંભળીરે, ઓગ્રા આદી સરવે લોક; એના ભાગનોરે, કાંક પણ ઓછો કીધો શોક. ૭ કુંત્યાદી મળીરે, બાઈને કીધો બહુ ઉપદેશ; ઓગ્રાએ તે સમેરે, કરથી મુકી દીધા કેશ. ૮ એવે પાતાળથીરે, પ્રભુ પારથ બન્ને ત્યાંય; અસ્વ રથ હાકતારે, આવી પહોંચ્યા પૃથ્વી માંય. ૯ તેજ સમયમારે, તેમને આડો ઉતર્યો નાગ; વળી રથ ધ્વજાયેરે, કા કા કરતો બેઠો કાગ. ૧૦ સામે શીયાળવારે, રડનાં રાડય પાડી બહુ રાન; સીંચાંણા ચીબડીરે ભારે ભાવા લાગ્યાં સ્વાન. ૧૧ તે તકે પારથ તણું રે, ફરકયું ડાબુ અંગ લોચન; પૃથ્વીમાં આવતારે, મળ્યા એમ માઠા માન શુકન. ૧૨ એવું દેખીનેરે, પાર્થને પડી પેટમાં ફાળ; પ્રભુને પુછનોરે, કયેમ આ થાય શુકન વીકગળ. ૧૩ એવું સાંભળીરે, બોલ્યા જાતે શ્યામ સુરંગ; ઓ અરજુનજીરે. માફ પણ ફરકે છે અંગ. ૧૪ આવા ચીન્હથીરે, ભાઈ મુખ

મનમાં ઉપજે ત્રાસ; વળી એમ ભાસતુરે, પહેર્યું કોઈ વહાણ રખે
 વીનાશ. ૧૫ તેના કારણેરે, નક્કી આ મળીયા માન મુકન; રથ હાકો
 ત્વરેરે, તંબુએ કાંઈ પણ હશે વીધન. ૧૬ વહેમ ખીજે નથીરે, પણ
 છે સુમતી મુજ ભાણેજ; ઉઠી કરે એવોરે, મુરો થોડો દીસે એજ.
 ૧૭ તમે હમે વીનારે, કદીએ મુઠ્ઠે ચડીયો હોય; કૃતગ્ની કૌરવોરે,
 પછી કહો જીવતો રાખે કોય. ૧૮ એવી આજનીરે, લુંડી ભાસે છે
 તારીખ; એવું જો કદી હશેરે, મેં તો પુરણ માગી લીખ. ૧૯ મહુ
 એમ બોલતારે, તર્તજ બની ગયા બેભાન; રથમાં ઢળી પક્યારે,
 નકી ન રખે મુઠ્ઠે કે સાન. ૨૦ પાર્થ તે તકેરે, ભારે બની ગયો
 ભયભીત; રથ મારી મુક્યોરે, ચતુર નર ચોકસ રાખી ચીત. ૨૧
 લગભગ આવીયારે, સૈન્યા ઉભી જ્યાં રણ માંય; નીરદય ભોમીમારે,
 રથને લાવી રાખ્યો ત્યાંય. ૨૨ ધર્મે જાણીયુંરે, જરૂર આવ્યો પારથ
 વીર; વસ્ત્ર ઓરાડીનેરે, હાંક્યું સખતું તર્ત શરીર. ૨૩ ધર્મ સઉને
 કહેરે, વીરા કરશે નહી કોઈ ત્રાસ; પારથ જાણશેરે, કરશે પલમાં
 માણુ વીનાસ. ૨૪ સજ્જન સંચરોરે, સમજવો જઈ એવી પેર:
 ધીરજ દઈ લાવજોરે, જોથી કરી શકે ના કેર. ૨૫ ને સમે સંચર્યોરે, ધૃષ્ટ
 ધૃમ્મ ધૃવપદ અને વીરાટ; ઘણાં જન સાથમારે, આવ્યા પારથ કને
 પુરપાટ. ૨૬ અરજુન બોલીયોરે, કેમ હો સઉ છે કુશળકેમ; એવું
 સાંભળીરે, સડએ ઉઠું ઘાટ્યું એમ. ૨૭ તે દેખીનેરે, અરજુન મલ-
 સયો દીડસાથ; એવે આળસ તજીરે, તરત ત્યાં ઉડ્યા દીનોનાથ. ૨૮
 અરજુન તે સમેરે, પકડું મેલી કહાડી દોટ; સરવે ઝાલીયોરે, તર-
 છોડી ચાલ્યે એ ચડી ચોટ. ૨૯ તે દેખીનેરે, પાછળ દોડ્યા દીનો-
 નાથ; બને આવીયારે, જ્યાં બેઠો છે સઉનો સાથ. ૩૦ પતીને દેખી-
 નેરે, સરયો નહી સુમદ્રાનો શોક; ઓ મુજ દીકરારે, કહીને પુરણ
 મેલી પોક. ૩૧ શબ્દ એ મુણતારે, ચમક્યા અરજુન જડુપતિરાય;
 ઢળીયા ધણુમારે, બને સાથે મુરછા માંય. ૩૨ થોડીવાર પછીરે,
 ઉડ્યા અરજુન જુગદાધાર; લાવ્ય ગોઝારણીરે, સુભદ્રા ક્યાં છે મુજ
 કુમાર. ૩૩ એમ અરજુન કહીરે, રડે ભાગ્યું માંડે ઘરમુત્ર; વસ્ત્ર
 ઉઘાડીનેરે, જોતાં દીડો ત્યાં નીજપુત્ર. ૩૪

વીશ્રામ—પુત્ર પોતાનો દેખીને, અરજુન રડે અપારરે; વ્યાસ
 મગન વાણી વડે, નીર નેત્રે ચોધારરે. ૬૦

કડવું ૬૧ મું—રાગ વાલાજીના મહીનાનો.

અરજુન કહે આ શું કર્યું કુમારરે, લાઠકલા; મુજને મુકી મથો

તું દુનીયા પાર, મારા લાડકડા. ૧ બહાલા ચાલ્યો પાડી મુજ વીચો-
ગરે, લાડકડા; મળીયા મારા કર્મ તણા આ ભોગ, મારા લાડકડા. ૨
હતી મુજને અતીશે તારી ઓથરે, લાડકડા; સોડય તાણી કેમ સુતો
થઈને લોથ, મારા લાડકડા. ૩ શાણા તુજને શરમ ન આવી લેશરે,
લાડકડા; તારો લહાવો હું હવે કયાંથી લેશ, મારા લાડકડા. ૪ તારા
વીણ કોણ બોલાવશે કહી બાપરે, લાડકડા; હું અમાગીયાને તેં મારી
ભુલ થાપ, મારા લાડકડા. ૫ હું તો જાણું થઈ આવ્યો છે બાળરે,
લાડકડા; વૃક્ષપણમાં લેશે મુજ સંભાળ, મારા લાડકડા. ૬ તારા
ઉપર હતો રાજ આધારરે, લાડકડા; શું મન વાળુ અન્ય નથી કુમાર,
મારા લાડકડા. ૭ તું નાનો પણ કહાપણ તારું મોટુંરે, લાડકડા; જીવ-
તર માફ કરી ગયો તું મોટું, મારા લાડકડા. ૮ તુજ વીણ કોણ
ફરશે મારી સાથરે, લાડકડા; તેં બેઠા મુજ હલકા પાડયા હાથ, મારા
લાડકડા. ૯ ભાઈ તું તો ઓચરનો મીઠું મીઠુરે, લાડકડા; મુજ પેલું
કયાં મરણ મેં તારું દીકું, મારા લાડકડા, ૧૦ તારા વીણ કોણ
બોલશે કાલુ કાલુરે, લાડકડા; કાલુ કાલુ પણ મને લાગતું વાલુ, મારા
લાડકડા. ૧૧ કરી ગયો જનમારો મારો ઝેરરે, લાડકડા; બહાલો થઈ
તે વાળ્યું આતો વેર, મારા લાડકડા. ૧૨ ભાઈ ભાઈ કરતાં મહોડું
મુજ મુકાતુરે, લાઁ; તુજને દેખી મુજને બહુ મુખ થાતું, મારા
લાઁ. ૧૩ હાય બાપ તેં ઢાંચણથી મને ઢાળ્યોરે, લાઁ; ખરેખરો તેં
વેરનો દાડો વાળ્યો, મારા લાઁ ૧૪ તુજ વીણ કોણ કરશે મુજને
લાડરે, લાઁ; તું તો ચાલ્યો ભાગી મારાં હાડ, મારા લાઁ ૧૫ કયાં
બોળું કયાં ભાળુ મારા સુતરે, લાઁ; છેલ છેતરી દીધો થઈ સપુત,
મારા લાઁ.

વીશ્રામ--સપુત થઈ તેં છેતર્યા, ઓરે મારા બાળરે, વ્યાસ વદે
અરજુન કહે, કઈ હવે મુજ કાળરે. ૬૧

કડવું ૬૨ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષીત રાચના તન; કહે છે
અરજુન ઓરે મારા બાળ, કઈ તારી પાછળ હુંનો કાળ. ૧ તારા વીના
જીવ્યું કયમ જાય, એમ કહીને પુત્ર લેવા ધાય; ખેંચી ખેંચીને બોળામાં
લે છે, આંસુ ભરી અતીસે રડે છે. ૨ વળી સુભદ્રા ઉપર ચીડાયો,
કહેછે પુત્ર મારો તેં ગુમાયો; મને નડયાં નારી તારાં પાપ, પુત્ર મુઓ
આ તારા પ્રતાપ. ૩ નીચાં પગલાંની એવી તું નારી, મારો પુત્ર તેં
નંખાવ્યો મારી; તારા ભડસે મુક્યો મેં બાળ, ત્યારે પાપણી કરાવ્યો
કાળ. ૪ મુઠે જાવા દીધો તન તેં તો, માટે મુઓ મારો તન એતો; જો તેં

પુત્ર વારી રાખ્યો હોત, તો ના થાત કદી એનું મોત. ૫ બધાં વહાયાં આ તારાં સુખ, માઁ મેળવ્યું તે બધું ધુળ; જાણ્યું હોત મેં મરશે જો બધું, કદી કાળે ના જાત પાતાળ. ૬ મારો એકે રહ્યો ના આધાર, મને કહાડ્યો તે વણની જહાર; બોલ્યો બોલ્યને બેટારે તુતો, તારા ગુણ સંભાળુ શા હુંતો. ૭ રત્ન રોકના હાથમાં આવ્યું, હાથ તે પણ રણમાં ગુમાવ્યું; એમ કહી કહી કુટે છે છાતી, રોઈ રોઈ કરી આંખો રાતી ૮ લોભી સાથે કુટે છે કપાળ, ભારે પ્રમાણ કરે છે લુપાળ; ખાતો પૃથ્વીની સાથે પછાડ, લોભી પડીને ભાગે છે હાડ ૮ કુટી કપાળ કહાડ્યું રૂધીર, દેખી ધાયા ત્યાંતો સૌ વીર; આવી જાલ્યા જ્યારે એના હાથ, ભાઈને બળે લીકાવી ત્યાં બાથ ૧૦ એમ બાઝી પડ્યા જ્યારે આવી, ત્યારે જીલ્યા ત્યાં દાંતે દબાવી; દેખી કુંતા કે આલો કોઈ દાંત, જીલ્યા દબાવી કરશે એ ઘાત. ૧૧ ત્યારે ભાઈએ આલ્યું તેનું સુખ, એવે પ્રભુને પ્રગટ્યું દુઃખ; જાણ્યું મરશે અર્જુનજી આ વાર, કોણ ઉતારશે લુનો ભાર. ૧૨ વળી વચન શેહેદેવનું નડશે, અર્જુન જોડે મારે મરવું પડશે; જ્યારે જાણ્યું એવું દીનેનાથ, એત્યા સવેળા એ દીલ સાથ. ૧૩ બેઠા ત્યાંથી જોયતાના ઉઠ્યા, પોતે પોતાના ઉપર રૂઠ્યા; કીધું પ્રભુએ પુરૂ ચરીત્ર, ધાયો ઉગારવા નીજ મીત્ર. ૧૪ વીશ્રામ—ઉગારવો નીજ મીત્રને, ધાયું જહુપતી રાયરે; લીધું ભગવાને ભાલોડું, ભાથામાંથી ત્યાયરે. ૬૨

કડવું ૬૩ મું—રાગ ઝડપના દોહરાનો.

ભાથામાંથી ભગવાને, ભાલોડું લીધું જ્યારે; ભાણેજ મારો સુવો મારે મારે મરવું છે અત્યારે. ૧ એવામાં લીધે આવી, ભાલોડું ખેચી લીધું; ત્યારે ચતુલુજે પાછું, ચરીત્ર બીજું કીધું ૨ પોલા પોલા ગડદા પ્રભુ, મારે છાતી માંય; છાતીમાંનો જરા ન વાગે, ધબધબ ધબકા થાય. ૩ પ્રભુ કહે છે ભાણેજ સુવો, મારે જીવી શુ કરવું; લાવોરે કોઈ કડારી મારે પેટ મારીને મરવું ૪ હાથ બાપ કોઈ વીસ લાવી, આપો સુખને ખડગ; આધા રહ્યો કોઈ અલશે ને મને, મરવા દો બેઠકક. ૫ એવામાં ત્યાં અર્જુનજીને પડી પેટમાં ફળ; જાણ્યું નકી ભાણેજ મારે, કરશે પ્રભુજી કાળ. ૬ દીકરા કરતાં અર્જુનજીને, વાકા દીનેનાથ; મારે દીકરાને લુલી જઈ, જાલ્યા પ્રભુના હાથ. ૭ અર્જુન કહે છે એ મહારાજ, સુકો ધમાધમ; જો હવે તમે કાંઈ કરો ને, તમને મારા સમ. ૮ વીશ્રામ—પ્રભુ મારા સમ આપને, અર્જુન બોલ્યો ત્યાંયરે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, શુણેજન આતાયરે. ૬૩

કલ્પું ૬૪ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશમપાચે એણીપેર બોલ્યા, સુંણ જનમેજયરાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, શોક જ્ઞાન મહીમાય. ૧ અર્જુનજી ત્યાં કહેવા લાગ્યા,
 સુણો જદરરાય; મરણ જરણની આગળ કોઈનો, ચાલે નહી ઉપાય.
 ૨ આપણ એમાં શું કરવાના, એરે દીનાનાથ; થવાનું હતું તે થયું,
 નવ જવાય દીકરા સાથ. ૩ ભગવાન કહે છે અરજુનજી તમે, મરવા
 ધાર્યું જ્યારે; તે દેખીને મેં પણ મરવા, ધાર્યું હતું તે વારે. ૪ ભગ-
 વાન કહે તમે કલેશ કયો તેથી, બોટુ લાગ્યુ મારે મન; અર્જુન કહે
 નહી કંઈ કલેશ હવે, એરે ભુગજવન ૫ થાવાનું હતું તે થયું એરે
 પ્રાણાધાર; પ્રભુ મરણના ભયથી પોને, મન વાળ્યુ તેવાર. ૬ ધન્ય ધન્ય
 છે ભક્તી તેની, ધન્ય અર્જુન અવતાર; પુત્ર થકી પણ બહાલા વધારે,
 એને વીશ્વાધાર. ૮ એવો દૃઢ પ્રેમ હોય નો, કેમ પ્રભુ વશ ના થાય;
 આપણુ તેના તો તે આપણા, પ્રભુનો છે એ ન્યાય. ૯ એવામાં જઈ
 શેવક લાવ્યા, કાષ્ટ અગર ચંદન; તે ચંદનની ચીતા ખડકી, મળીને
 સરવે જન. ૧૦ એવે સૌ જણ શાંત પડયાને, સળ લીધું તે વાર;
 ચીતા અંદર મુકી કીધો, અગ્નીનો સંસ્કાર. ૧૧ ચીતા શાંત પડી
 તે વારે, વીધી કરી તમામ; અસ્થી સૌ સરીતામાં તેતો, વેવરાવ્યાં
 તે કામ. ૧૨ પછી બીજા ઉવારે જઈને, કીધુ સૌએ સ્નાન; સરીતા
 અંદર સ્નાન કરીને, ચાલ્યા સૌ નીજ સ્થાન ૧૩ તંબુમાં સરવે જણ
 આવ્યા, શામ ધર્યો નીશાન; શામ શીખીરો તાંબુયા પેથી, વસ્ત્રો શામ
 નીદાન. ૧૪ મુન્ય મુન્ય સૌ કો થઈ બેઠા, તંબુમાં તે વાર; પૃથ્વી
 શામું સૌ ભાળે છે, કરે ના કોઈ ઉચાર. ૧૫ વાત ચીત પણ કોઈ
 કરે ના, સરવે સુમામુમ; મહા શોકનો સાગર છવાયો, થઈ મતી
 સૌની ગુમ. ૧૬ પશુ પક્ષીએ પણ તે ઠેકાણે, તણ દીધાં જળ ઘાસ;
 વર્ણન વ્યાસ કરે શું ઝાઝું, તેવા છે ત્યાં ત્રાસ. ૧૭ પછી પ્રભુએ
 ધીમે ધીમે, સડને દીધો બોધ; તોપણ જ્યારે નવ માન્યુ ત્યારે ધમ-
 કાવ્યા કરી કોધ. ૧૮ પછી પ્રભુએ ક્ષીપ્રા રસોઈ, કરાવી સેવક પાસ;
 તૈયાર કરી સેવકે કહ્યું તવ, ઉઠ્યા શ્રી અવીનાસ. ૧૯ સૌને કહે હવે
 ઉઠો વીરા, ભાગો કલ્પું મુખ; ડાગ નથી વીસરવાનો આ, જનમારાનું
 દુઃખ. ૨૦ હાતા કરતા ધરમ ઉઠ્યા, ઉઠ્યાં કુંતા માત; વીરાટ ધર-
 પદ આદી ઉઠ્યા, ઉઠ્યા બીજા બ્રાત. ૨૧ ધીમે ધીમે સૌને ઉઠાડ્યાં,
 કરી ઘણો ઉપદેશ; પણ અરજુન એકલા નથી ઉઠતા, નથી માનતા
 એ લેશ. ૨૨ વારા ફરતી ધીમે ધીમે, કહી કહી થાક્યા લોક; અર્જુન
 કહ્યું કોઈનું નથી માનતા, કરતા ઝાઝો શોક. ૨૩ ત્યારે ભગવાન કહેવા

હાથા, ઉઠો મારા મીન; દીકરો હાથે નથી દેખવાના, માનો પુન્ય પવિત્ર. ૨૪ તવ અર્જુન પ્રભુજીને બાઝી, રડી પડ્યો ચોધાર; દીકરા વીણ અન હું નહીં લેઉ, ક્યાં ગયો મુજ કુમાર. ૨૫ એ પરમાણે પાણુ આકંદ, કરવા માંડ્યુ નરેશ; હાથ બાપરે દીકરા મારા, ગયો તું કઈ દેશ. ૨૬ ત્યારે પ્રભુજી કહે છે અર્જુન, શીદ કરો તમે આમ; આકંદ કરવાથી પણ પુત્ર નહી મળે કોઈ કામ. ૨૭ રડી રડીને અંખરો ખોલો, ખોલો સર્વ શરીર; પણ મુલેલાં વળે ન પાછાં, વીચારો એ વીર. ૨૮ આવી રીતે કેટલા દહાડા, તજશે તમે અંત; પેટ કદી કાળે નહી છેડે, નથી મળવાનો તંત. ૨૯ કોની નારી કોના પુત્રો, કોનાં તાતને માત; કોના મામા કોની માશી, કોનાં ભગની બ્રાત. ૩૦ માઝ માઝ કરી મરો પણ, મીથ્યા છે સંસાર; પણ કોઈ કોઈ સગુ નથી એ, સમજો પુરણ સાર. ૩૧ રણ સમયે ભેગાં સૌ, તેને માન્યુ માઝ; પણ સંસ્કાર પુરો થાતાં સૌ, નીચે છેજ જતાઝ. ૩૨ જો તન તમારો હોય તો તમને, મુદ્રીને કયેમ જાય; તે નહોતો તમારો તમે ને તેના, માટે થયો વીદાય. ૩૩ સૌ કહે સુવું પણ શું સુવું, તે પાડો મને જાણુ; અંગ આત્મા બેમાં કોણુ મરતુ, ઉરમાં કરો પ્રમાણુ. ૩૪ અરજુન કહે મને મુજ પડે ના, માટે જોડુ હાથ; એ બેમાં કહો કોણુ મરે છે, એરે દીનાનાથ. ૩૫ પ્રભુ કહે મરતુ નથી એકે, પણ સુવું માને લોક; તેથી બીચારાં અજ્ઞાની જન, કરે શોકને પોક. ૩૬ અંગ મરે પણ તેતો જડ છે, માનો સુવું અનુત; પંચ ભુતનો પંડ પડે તવ, મળે ભુતમાં ભુત. ૩૭ માટે અંગ સુવું કેમ કહીએ, નથી મરતું એમ શીધ; આત્મા પણ કદી મરતો નથી એ, વેદમાં વારતા સીધ. ૩૮ આત્મા અજર અમર છે પોતે, વળી છે છેદ અભેદ; મુલો એ મુરખ જન માની, ખોટો કરતાં ખેદ. ૩૯ જેને જનમ મરણુ નથી, તેને સુવું કેમ કહેવાય; આત્મા કોઈ કાળે નથી મરતો, ઉંધુ જગ કુટાય. ૪૦ અરજુન કે મને કયો કૃતારથ, એરે જુગદાધાર; શીધ થયું કે હવે નથી મુલો, નકી મુજ કુમાર. ૪૧ પણ આત્મા એ અભિમન્યુનો, ક્યાં છે જુગજીવન; તે મુજને દેખાડો ત્યારે, લેવું મારે અંત. ૪૨ આજને આજ મને દેખાડો, તમેજ આપો આપ; નહી દેખાડો તો નહી જીવું, બ્રહ્મકત્યાનું પાપ. ૪૩ એમ કહી કર આહી હઠ કરી, બેઠા અર્જુનરાય; એવું મુણી પ્રભુજીને બહુ, ચીંતા થઈ મનમાં. ૪૪ પ્રભુએ જાણ્યું નહી દેખાડુ, તો મરશે અર્જુન; ભુનો ભાર પછી કોણુ હરશે, મુઝાયા એમ મન. ૪૫ વળી વચન બીજુ સેદેવનું, નકી મુજને નકશે; અર્જુન જો મરશે તો મારે, જોડે

મરવું પડશે. ૪૬ એમ જાણી પારથને કહે છે, સુણો શુભ નરેશ; પુત્ર તમારો દેખાડીરા પણ, સગો થશે નહીં લેશ, ૪૭ અર્જુન કે તોયે દેખાડો, ત્યારે દીનોનાથ; કહે છે ચાલો પુત્ર દેખાડુ, એમ કહી લીધા સાથ. ૪૮ તંબુથી બે બહાર નીકળ્યા, જઈ ઉભા એકાંત; મોકને માયા વીરનારી, ભક્ત ભુલ્યો સૌ બ્રાંત, ૪૯ પછી પ્રભુએ કરૂણા કરીને મંગાવ્યુ વૈમાન; સ્વર્ગ માર્ગથી સરસર કરતુ, આવ્યું એજ નીદાંત. ૫૦ તેમાં જાણ બે સાથે બેઠા, કરે જ્ઞાનની વાત; ઇચ્છા કરતા અધર ઉડયું, મન વેગે વીખ્યાત. ૫૧ વીશ્વામ—મન વેગે વીમાન એ, સંચર્યું સ્વર્ગ સદનરે; વ્યાસ મગન વાણી વદે, શુણો શ્રોતાજનરે. ૬૪

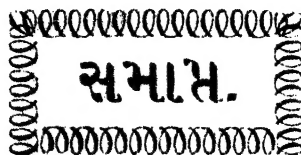
કડવું ૬૫ મું—રાગ ધનાશ્રી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષીત રાયના તન; આવ્યુ વીમાન સ્વર્ગ સદન, ત્યાં એક અપચ્છાયાનું છે ભુવન. ૧ મ્હેઠા ઉચો અરીશે છે છેક, પીંજર લટકે પો. ૫૨નું એક; ને તો અરજુન-જીને દેખાડી, પછી સમજણ પ્રભુજીએ પાડી. ૨ છે એ પીંજરમાં પુત્ર તમારો, બેઠો પોપટ થઈ પ્રાણ પ્યારો; માટે તમે તેની પાસે જાવો, હેત છે તો તો જઈને બોલાવો. ૩ એવું કહી મુકી પાર્થનો હાથ, ઉભા દુર જઈ દીનોનાથ; પછી અરજુન ઘણો ખુશી થઈને, ઉભો પીંજર પાસે એ જઈને. ૪ પછી ઉમળકે ઉર લાવ્યો, બેટા અભિમન્યુ કહી બોલાવ્યો; મારા બેટા એ મારા સંતાન, બોલો દીકરા એ અભેમાન. ૫ સુણી પોપટ પણ તે ઠામ બોલ્યો કહે છે અલ્યા શું છે કામ; સુણી અરજુન હરખ્યો અપાર, કહે છે અહીં કયેમ આવ્યો કુમાર. ૬ મને મુકીને દીકરા ખસીયો, અહીંયા આવી બેટા કયેમ વસીયો; મેલ્યાં અમને રજળતા તે રાત, આવ્યો શા માટે મારા સંતાન. ૭ તારા વીના તારાં માન તાત, કરશે પલકમાં પ્રાણની ઘાત; સુણી પોપટ બોલ્યો ને વાર, જા જા મુરખતા સરદાર. ૮ કોને બોલાવે કે કૈ કુમાર, જા જા નીકળ્ય હૈયાંથી બહાર; ત્યારે અરજુન બોલ્યો રોઈ, પુત્ર મારો કે તું બીજો કોઈ. ૯ સાચે સાચી બે બોલને વાંણ, છે ભાઈ ઇશ્વરની તને આણ; ત્યારે પોપટ બોલ્યો ને ઠામ, અલ્યા સાંભળ કહું તે તમામ. ૧૦ તારા વીરથી ઉપજ્યું જે અંગ, હવે એની સાથે મારો સંગ; ત્યાં મુધી હવે અભેમાન, હવે ને અભેમાન નીદાન. ૧૧ તારૂં હતું જે બેળીયુ ખાસ, તે તો મુક્યું મેં તમારી પાસ; તેને બાળી કર્યું તમે ખાખ, તમે તમારાની કરી રાખ. ૧૩ હવે બેટામાં શીદ બને ઘેલો, આત્મા તુજથી નથી ઉપજેલો;

તારે જોખીયા સાથે તાગાઈ, આત્મા સાથે સગાઈ નહીં જાય. ૧૪ તારાથી ઉપન્યુ નેક તારૂં, મુક્યાં ત્યાં મેં હવે નથી માફ; દુટચુ સગ પણુ તે તો વાંચારો હવે હું ને તારો તુ ને મારો. ૧૬ કોણુ બેટો અને કોણુ બાપ, બેટો કહેતા હવે નૈરે માપ; છતાં નર બોલ્યો બેટા કે બાપ, એ પટ બોલ્યો કે હું તારો બાપ. ૧૬ બેટા કહી કહીને શું બોલાવે બેટો તારો કે કોણુ છે હાવે; તારે મારે હવે શી સગાઈ, શીદ માયામાં મરે કુટાઈ. ૧૭ કોનાં તાત અને કોનાં ભુત, બમે બ્રમણમાં તે બધાં ભુત; કોનાં માતને કોનાંરે તાત, કોનાં ભગનીને કોનાં બ્રાત. ૧૮ કોનાં મામા માશીને બાણેજ, બધુ માયાનું મીથ્યા જે એજ; નથી કોઈ કોઈનું સગુ કોઈ મુખ માયામાં રહ્યા શું મોહી. ૧૯ જેવું આવ્યું તેવું સકે જાય, જન્મે મરે તે મીથ્યા કેવાય; જુકો એવો છે બધો સંસાર, એમાં સાચુ નથીજ લગાર. ૨૦ પણુ મનુષ્ય બહુ અજ્ઞાન, માફ માફ કરે છે નાદાન; હજારો દેરા તું મારો બાપ, હું તારો થયો અમાપ. ૨૧ જીવ લક્ષ ચારાશીમાં ફરતો, દેહ જુદા જુદા ધારણ કરતો; નથી કહીને રેતોરે કામ, એમ જીવ કરે છે તમામ. ૨૨ આદ્ય અનાદી એમ વીશાળ, એવી ચાલી રહી રેંટમાળ; મેં ને તેં બહુ દેહ ધરેલા, યોની અનંતમાં અવતરેલા. ૨૩ પશુ પક્ષીને કીટ પતંગ, ઝાડ પાડ ને ભુંડ ભુજંગ; દેવ દાનવ માનવ તમામ, એવી રીતે ફર્યા કામો કામ. ૨૪ થયો તન ઘણા દેરા તું મારો, મારા પછી વળી તારો; એમાં કોઈ નથી તારૂં માફ, દીપ પાછળ સદા છે અંધારૂં. ૨૫ કાદવ મડવાનો કોડી ધોઈ, મુખ માનવ રહ્યા છે મોઈ; જક્રા રૂપી આતો જેલખાનું ઘર રૂપી ઓરડીયો હું માનું. ૨૬ બંડી રૂપી દેહો બધી ઘડીયો, તેમાં ચોર રૂપી જીવ જડીયો; જેમ અકેકી ઓરડી માંય, બળે ચાર ચાર કેદીરે ત્યાંય, ૨૭ કરે હળી મળી વાત ચીત, ધરે એક એક પર બહુ પ્રીત; એક એકના દુખે દુઝાય, અન્યો અન્ય કરે છે ઉપાય. ૨૮ સુખી દેખીને સુખીરે થાયે, દુખી દેખીને દુખી ગણાયે; પણુ મુદત પુરી જ્યાં થાયે, પ્રીતી તોડીને પથે પગારો. ૩૦ પછી છુટેલો કેદીરે જેહ, ખખર લેના જવાનો ને તેહ; કરે જેલની કોઈ કદી વાત, તેને મારવા જાય તે લાત. ૩૧ ગયા કેડે ના સંભારે કોઈ, એવી જકતની બાળ હ્યો જોઈ; અકેકા ઘરમાં બળે ચચાર, હળી મળી રહેતાં નરનાર. ૩૨ દુખ દેખીને થાતારે દુખી, સુખ દેખીને થાતારે સુખી; સેવા ચાકરી કરે તમામ, એક એકનું ઉઠાવી લે કામ. ૩૩ પણુ મુદત પુરી જ્યાં થાય, તજ સગાંને થાય વીદાય; જાય જકતથી જે જીવ આવાર કોઈને સંભાળે ના લે લગાર. ૩૪ કહે હાવે શું છે તારે મારે, મારે

રસ્તે જાને તું તારે; જરા સમજ લે સુભ જ્ઞાન, શીદ માયામાં મોહો નાદાન. ૩૫ અર્જુન કહે અદ્યા મોટો મેં કીધો, તેનો હાલો તે બદલો દીધો; ઘણું ખવરાવ્યું પીવરાવ્યું. માફ એકેએ લેખે ન આવ્યું, ૩૬ કીધી ચાકરી તારી અપાર, તેનો બદલો વાળ્યો લગાર; બોલ્યો પેપટ પાછો તે વાર, અદ્યા તે કહું કરજે વીચાર. ૩૭ કરે સૌ સૌની મતલબે મોટા, નથી જાણતા પાછળ ટોટા; જણ્યાં તેને જીવાડે એ ધર્મ, કરે સૌ સૌનાં સૌ કર્મ ૩૮ એમાં બદલો વાળવો કેવો, સૌને એવી રીતે જાણી લેવો. ૩૯ પશુ પક્ષી ક્યાં બદલો વાળે છે, એક એકને એતો પાળે છે; લાવી લાવીને ચંચુમાં ઘાલે, પાંખો આવે પછી મુકી ચાલે. ૪૦ એ બદલો વાળે છે ક્યારે, ધીક મનુષ્ય પછી એવું ધારે; એવો બોધ અભેમાને દીધો, અર્જુને તે સાંભળી લીધો ૪૧ પછી જ્ઞાન થયું એને સાચુ. માન્યુ માયાનુ સુખદુઃખ; તવ મહેલથી નીકળ્યો બહાર, ચટ ચાલ્યો એ પાંડુ કુમાર. ૪૨ ત્યારે પ્રભુએ તેને બોલાવ્યો, પણ અર્જુન પાસે ના આવ્યો; ત્યારે પ્રભુ આવ્યા તેની પાસ, ફેર બોલાવે છે અવીનાસ. ૪૩ બોલો બોલોને મારા બનેવી, નથી બોલતા વાત આ કેવી; અર્જુન કે કોણ બનેવીને સાળો, જરા બોલતાં આપ સંભાળો. ૪૪ નથી કોઈ કોઈનું સગું વાલું, તાંણ્યુ માયાનું તરીલુ ઠાલું; સદ્ મારગ સુઝ્યો ના સાચો, એવો ધીક હું બુદ્ધિના કાચો. ૪૫ મારે નથી કો સગાં સંબંધી, મીથ્યા માયા સંસારની સંધી; એમ કહીને પાથે લાગી ચાલ્યા, અવીનાસીએ તુરત આદ્યા. ૪૬ બોલાવી બેસાડ્યા વીમાન માંચ, કીધુ વીમાન ત્યાંથી વીદાય; માયા સંકેલી મુંદર સ્થામ, થયો ચક્રવૈ પુરો આ કામ. ૪૭ સુણી ચક્રવૈ કરશે જે દાન ટળશે ગલ નો વાસ નીદાન; પુરૂ પ્રગટ થાશેરે જ્ઞાન, મળશે ઉત્તમ મોક્ષનું સ્થાન. ૪૮

વીશ્રામ-મોક્ષ સ્થાન તેને મળે, પુરાય પુરણ કોડરે; વ્યાસ મગન વાણી વદે જય જય શ્રી રણછોડરે. ૬૫

સમાપ્ત.

તાકીદ મંગાવો!

તાકીદ મંગાવો !

થોડીજ નકલો સોલકે છે.

ધર્મનો મહાન્ વિશાળ ગ્રન્થ

ભાગવત.

વિવિધ ટીકાને અનુસારે

સુંદર ૧૭ ચિત્રો સહિત

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનની લીલા, ઈશ્વરના અવતારોની ચમત્કારિક ઘટનાઓ પવિત્ર પ્રેમલીલાનો પ્રવાહ, ઉત્તમ ઉપદેશનો મહાસાગર અને સર્વ શાસ્ત્રોનું દોહન કરીને શોધી કાઢેલો સ્વર્ગનો સુધારસ. શ્રી વ્યાસ ભગવાને શ્રીભગવાનનાં શિરોમણી શાસ્ત્ર ભાગવતમાં પીર-સેલો છે. એ સુધારસ પીતાં કોઈ ધરાયું નથી, તેનું સુધાપાન કરનાર માયાના બંધનમાં બંધાતા નથી. શ્રી ભાગવતનો મહિમા એટલો બધો જગજહર છે કે તેને માટે કંઈ વિશેષ લખવું તે મોરના ઇંડાને ચીતરવા જેવું છે. કેમકે બાલ વૃદ્ધ સઘળા તેના આહ્વાનથી સારી રીતે જાણીતાજ છે. કીંમત રૂ. ૩-૮-૦ પેસ્ટેજ ભુલું.

મળવાનું ઠેકાણું:-

હરગોવિન્દલાલ હરજીવનલાલ બુકસેલર.

૨૬૩૦, પાનકોર નાકા-અમદાવાદ.

સાક્ષરશ્રી મણિલાલ છબારામ ભટ્ટ કૃત

શોધિત વર્ધિત અને લોકમાન્ય

નવી આવૃત્તિ.

ફક્ત થોડી નકલો જ સલકે છે.

શ્રી વિષ્ણુ પુરાણ

આજ સુધીમાં કદી પણ આવી સરળ અને સપ્રમાણ પદ્યો પર લખાયેલું અને બહાર પડનાં સાચે ઘણી ખરી નકલો વેચાઈ ગઈ હોય તેવું કોઈ પણ ધાર્મિક પુસ્તક હોય તો તે આવ આજ છે

સર્વોત્તમતાની સાબિતી

આથી બીજું શું હોય ? વિષ્ણુપુરાણ એ માત્ર વિષ્ણુનું પુરાણ છે. જે અદ્વિતિય અને અનુપમ છે તેને અન્ય ઉપમા હોય નહિ. કોઈ પણ વૈષ્ણવ કોઈ પણ ભક્ત અને કોઈ પણ હરિજન કોવે નહિ મળી આવે કે જેણે “ગ્રન્થોદય” ગ્રંથમાં છપાયેલું શ્રી વિષ્ણુપુરાણ વાંચ્યું કે જે અવલોક્યું નહિ હોય ? આ ગ્રન્થ મોટું સાદગતા બહુ સીકણું બોલે કાગળમાં છાપેલું છે. પાકા પુઠાને અને સોનેરી નામવાળો છે. જેમાં શ્રી વિષ્ણુ પરમાત્માની સુંદર છબી અને તે સિવાય બીજા સાત સુંદર મનમોહક ચિત્રો આપવામાં આવેલાં છે છતાં કોઈમત માત્ર રૂ. ૨-૦-૦ પોસ્ટેજ ભુલું.

મળવાનું કેકાણું:-

હરગોવિન્દલાલ હરજીવનલાલ બુકસેલર

